

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКИХ КОМОРА

у

БЕОГРАДУ И СКОПЉУ

Власник и издавач „Бранич“-а је Адвокатска комора у Београду, коју претставља
претседник Владимир Св. Симић, адвокат

Чланови редакционог одбора:

Милан Ж. Живадиновић, д-р Видан О. Благојевић и д-р Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:**ЧЛАНЦИ :**

- Уредба о Бановини Хрватској и организација заједничког судства, од д-ра Адама П. Лазаревића, проф. Правног факултета — Београд 1
- Друштво и његове тежње, од Жив. В. Милорадовића, адвоката — Београд 5
- Има ли мјеста тужби rei resurrepdae ако је државина ограничена роком?, од Јевте М. Поповића, адвоката — Пећ 13
- Пропис § 394 грађ. зак. према коме у нашем праву не постоји hereditas jacens и питање извршења пресуда по којима је оставиоц обвезник, од Војимира З. Радовића, адвоката — Београд 14
- Аналогија по нашем и Совјетском кривичном закону, од Велибора Поповића, адвокатског приправника — Лозница 16
- О сметању поседа међу савласницима, од Божицара Стефановића, суд. приправника — Обреновац 20

СУДСКА ПРАКСА :

- Уредба о принудном месту боравка М. С. Бр. 1640/39 од 15-XII-1939, од д-ра Ивана Рибара 23
- И лица без вероисповести морају положити прописну заклетву, од д-ра Милорада Антоновића, адв. 23
- Приватна писма се не могу отуђити ни објављивати, од д-ра Милорада Антоновића, адв. 23
- Распоред рада у 1941 години 24
- Из Адвокатске коморе у Београду
- Седница од 13 јануара 1941 год. 31
- Седница од 29 јануара 1941 год. 31
- Пажња адвокатима 32

ПРИКАЗИ :

- Dr. August Egger: Ueber die Rechtsethik des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, од д-ра Милорада Антоновића, адв. 33

НЕКРОЛОГ :

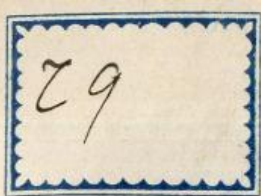
- † Коста Протић 35
- БЕЛЕШКЕ 36
- САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА 37
- ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА 38

Уредништво „Бранич“,—а налази се у Дечанској ул. 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

„Бранич“ доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе, чланке и саопштења из судске праксе из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству

„Бранич“ излази крајем сваког месеца — Годишња претплата за „Бранич“ износи 80.— дин. За адвокате изван територије Београдске и Скопске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата 60.— дин.

Поједини број 10.— дин.

Д-р Адам П. Лазаревић, проф. Правног факултета — Београд

Уредба о Бановини Хрватској и организација заједничког судства

И пре нове уставне реформе, којом је образована Бановина Хрватска, правна изградња наше државе није била у потпуности спроведена. Нарочито није још постојала једнообразна и јединствена организација највишег судства. У једној иначе унитарној држави, у којој је остварење идеје тако званог интегралног јединства — народног и државног, административног и управног — форсирано каткада и преко нужне мере и потребе, имали смо један прави судски федерализам, на коме би нам могле позавидети и најсложеније федерације. Имали смо, на пример, као што и данас имамо, шест разних правних подручја, са шест посебних највиших судова, који нису били једнаки и једнообразни ни по имену ни по своме унутарњем саставу и устројству. Тако су постојали: Касациони суд у Београду, Одељење Б. београдског Касационог суда у Новом Саду, Сто седморице у Загребу, Одељење Б. Стола седморице у Загребу, Врховни суд у Сарајеву и Велики суд у Подгорици, — док су судови прве и друге инстанције срески, окружни и апелациони — у међувремену били изједначени.

Ови посебни највиши судови, до уређења једнога Касационог суда за целу земљу, сматрали су и важили као одељења Касационог суда. Постојало је затим и тако звано Веће шесторице, састављено од по једног судије сваког од поменутих шест одељења, које је било, а и сада је надлежно да решава сукобе о надлежности између грађанских, управних и војних власти и судова, или између управних и редовних судова разних правних подручја. — И зато су многа настојања наших правника и њихових стручних и сталешких удружења била посвећена потреби, да се установи један Касациони суд за целу нашу државу, Краљевину Југославију. Истина, један такав суд, по Закону о уређењу редовних судова из 1929 године, формално већ постоји, али је његово стварно образовање и увођење у живот требало да буде одређено једним посебним законом, који до данас још није донет. Па је и у тако званом Видовданском уставу било предвиђено, да ће за целу државу постојати један Касациони суд са седиштем у Загребу, која одредба такође није никада била остварена. И пре и после чекало се на претходно потпуно изједначење судског или правосудног законодавства, мада је главни разлог овоме, као и многим другим одлагањима и колебањима у основи био тај, што се чекало да се види: како ће се и на који начин коначно решити најтежи и најважнији проблем нашега народног и државног живота и опстанка — хрватско питање.

Отуда је бесумње интересатно да видимо: како питање о уређењу и организацији заједничког судства уопште и о установљењу заједничког Касационог суда посебице, стоји сада — после доношења Уредбе о Бановини Хрватској и после усвајања других бројних уредаба о преношењу надлежности са државе на Бановину Хрватску, чијим је образовањем хрватско питање и коначно решено. И да ли и уколико, после те најновије уставне реформе, уопште постоје потребне правне и стварне могућности и разлози за установљење једнога заједничког врховног судског органа за целу државу, макар и са једном скромнијом надлежношћу из области редовног правосуђа.

I

У самој основној Уредби о Бановини Хрватској — у чију се страну и детаљну анализу ми овде иначе не мислимо упуштати — не постоје никакви специјални и изрични прописи и одредбе, који би се тicali организације редовних судова, било посебних, било заједничких, или ближег уређења редовне судске власти уопште. Једино је изреком наглашено, и то под општим насловом „Организација Власти у Бановини Хрватској“, да судску власт у овој бановини врше судови и да се њихове пресуде и решења изричу и извршују у име Краља на основу закона. Јасно је, међутим, да у појам судске власти по овој одредби, која је начелне природе, не спада само власт редовних судова, односно судова који изричу правду по стварима и предметима редовнога грађанског и кривичног правосуђа, већ је њоме такође обухваћено и судство свију других врста и облика. Јер Уредба о Бановини Хрватској даље предвиђа и прописује, да административне спорове у стварима те бановине решава коначно Управни суд у Загребу, који је једном посебном уредбом проглашен за врховни суд Бановине Хрватске по стварима и предметима управнога судства. Затим ова основна уредба, у вези са једном доцнијом уредбом о њеном извршењу, предвиђа и посебни Рачунски суд у Загребу, који као такав треба да врши врховну рачунску контролу у свима стварима из надлежности Бановине Хрватске, и то самостално и коначно.

О потреби и могућности организације редовнога заједничког судства исто тако нема никаквих одредаба ни у познатој Уредби о пословима правде, односно о преносу тих послова са државе на Бановину Хрватску. Овом су уредбом извршена само потребна издвајања и припајања појединих судова, како би се њихова просторна или месна надлежност прилагодила новим територијалним променама у вези са образовањем Бановине Хрватске. Па је, следствено томе, и подручје Апелационог суда у Сплиту издвојено из територијалне надлежности Стола седморице Одељење Б. у Загребу и припојено Столу седморице у Загребу. Затим је седиште Стола седморице Одељење Б. у Загребу — који, по издвајању из његове територијалне надлежности Апелационог суда у Сплиту, обухвата само подручје Апелационог суда у Љубљани — премештено из Загреба у Љубљану, где исти суд сада постоји под новим именом и називом: Врховни суд у Љубљани. Сви су други постојећи прописи о организацији и надлежности редовних судова остали на снази и даље, тј. све док надлежним путем не буду измењени.

II

Али, иако у основној и другим већ донетим уредбама о Бановини Хрватској о томе нема изречног помена, то ипак не значи да је целокупна јурисдикција редовних судова — како по посебном, односно бановинском, тако и по заједничком законодавству, — пренета у надлежност бановине, те да би, због тога, и свака организација заједничког судства, нарочито у облику једнога врховног суда за целу државу, била правно уопште немогућа. Напротив, сам усвојени метод или начин поделе између бановине и државе, по разним пословима и законима који су тамо наведени, јасно показује и упућује нас на друкчији закључак. Наиме, сви послови, који су по поменутој основној уредби дати и пренети у надлежност или компетенцију Бановине Хрватске, како по осталим стварима, тако и по стварима правде, односно судства и правосуђа, побројани су исцрпно и таксативно. Међутим, при одређивању надлежности државе није усвојен исти метод, већ је прво у виду једне опште формуле речено: да сви остали послови, тј. уколико нису изреком пренети у надлежност бановине, остају у надлежности органа државних власти на целој државној територији, па је затим и посебно наглашено: да исто тако остају у надлежности државних власти и послови који су од особитог значаја по опште интересе државе. Даље је, примера ради, наведен један низ разних правних и других установа и послова, који нарочито треба да остану у надлежности државе. Многи пак од тих заједничких установа и послова припадају области приватног права и законодавства — трговачког и грађанског, чија успешна и целисходна примена захтева такође и стварање и организацију заједничког судства, што нас овде специјално интересује.¹⁾

Но, треба имати на уму, да о заједничком судству не би уопште могло бити ни говора без установљења једнога највишег заједничког судског органа за потребе редовнога правосуђа, управо без једнога заједничког Касационог суда. А према начину поделе надлежности између бановине и државе види се да правна могућност за то установљење несумњиво постоји. Јер послови који се тичу уређења или организације судова и вршења судске власти по стварима и пословима из области заједничког законодавства, нису пренети у искључиву надлежност Бановине Хрватске. Ти су послови несумњиво остали у надлежности државе, све док о њима и њиховој правној подели не буде доцније донета и извршена посебна одлука заједничких управних и законодавних органа. Искључива надлежност Бановине Хрватске у пословима правде, односно у пословима судства и правосуђа, постоји само у персоналним питањима, тј. у погледу постављања и унапређења чиновника и других службеника, запослених у судству или судској управи. Наиме, све одлуке о службеним односима бановинских службеника доноси коначно Бан, што такође важи и за службенике који су на државном буџету, а врше послове из надлежности бановине. Само се судије Касационог суда, апелационих судова, Управног суда, Рачунског суда и окружних судова, као и чиновници прве, друге и треће положајне групе,

¹⁾ В. о томе детаљнија излагања у нашем чланку: Надлежност Бановине Хрватске и наше процесно право, Бранич, свеска за јуни 1940, с обзиром и на тамо наведену литературу.

постављају и унапређују па, наравно, и пензионишу, Краљевим Указом; док судије среских судова такође поставља и унапређује коначно само Бан. Међутим, у организационим питањима која се тичу послова правде, тј. у погледу уређења редовног судства и судске власти уопште, бановини припада искључива надлежност само у предметима и границама њене опште законодавне, управне и судске власти, а не и у погледу примене заједничког односно државног законодавства.

III

Уосталом, сасвим је природно, а и само по себи оправдано и разумљиво, да право организације судске власти, као и право изрицања правде или јурисдикције по заједничким пословима припадне заједници односно држави. Као што је, с друге стране, такође потребно и управо неопходно, да сви правни предмети и спорови, који се расправљају и пресуђују по заједничким односно државним законима, долазе бар у последњем степену пред највише државне судове, заједничке за целу земљу. Иначе би и сама поменута подела послова и закона на бановинске и државне, уколико се тиче правосуђа, током времена постала беспредметна и илузорна. Јер, заједничко судско законодавство може имати свога стварног значаја и смисла само ако се заједнички једнообразно тумачи и примењује; а таквога тумачења и примене у судској пракси — чији се значај данас нарочито истиче — тешко може бити без заједничког судства, које би се имало организовати у границама постојећих правних и стварних могућности. Осим тога, данас се, на пример, много говори о правној једнакости, правди и правници, као најбољим и најсигурнијим ослободитељима и темељима за народно и државно братство и јединство. Међутим, познато је да неједнако тумачење и разнолика примена закона обично јако шкоде угледу државе и судства у очима грађана и слабе код њих ону потребну веру у законску правду и правницу, без које би сваки друштвени живот био немогућ. Па ни сам заједнички живот у једној држави — бар за дуже време — не би стварно био могућ, без једне заједничке социјалне, моралне и правне свести, или без једног заједничког националног менталитета свих племена или народа из којих се држава састоји. А таква заједничка свест, као и један заједнички национални менталитет — ако нам је данас до тога уопште стало, увек најверније и најпозитивније долазе до изражаја кроз заједничко правосуђе и формирају се баш под његовим директним утицајем.

И зато, баш и ако се узме да је Бановина Хрватска у пословима правде, односно у стварима судства и правосуђа потпуно аутономна и да је њена надлежност у томе погледу искључива, — ипак би требало тежити и радити на томе, да те ствари буду што више једнообразне на целокупној државној територији. Истина је, каже, на пример, један угледни хрватски правних, да је Бановина Хрватска на подручју правосуђа потпуно аутономна, али би се ипак ради једноличности и јаче државне сувислости препоручило, да се све потребне реформе ради преуређења правосуђа, бар у главним начелима, проведу спсра-

зумно с највишим правосудним органима и другим федеративним јединицама, које се још имају основати.²⁾

Напоследку и интереси правне сигурности такође захтевају, да се обезбеди једнообразност и сталност изрицању правде и по заједничком законодавству, тј. да се бар најважније одредбе заједничких закона једнообразно тумаче и примењују у свим крајевима државе, — јер ће само тако појединци имати утисак: да су грађани једне исте државе, да њима владају исти закони и да су сви пред законом једнаки. У томе би погледу утицај једнога заједничког Касационог суда био баш и најважнији, пошто су модерне државе — и унитарне и федеративне — несумњиво и прибегле установљењу једног највишег суда (који се обично назива касационим) због тога, да би на тај начин обезбедиле потребно јединство у вршењу правосуђа на целокупној својој територији, и тако отклониле ону правну несигурност, која би иначе наступила.

Према томе, јасно је да би установљење једнога заједничког врховног судског органа за потребе редовнога правосуђа по заједничком законодавству, било од особитог значаја по опште интересе целог нашег југословенског народа и државе. Тако бисмо, поред заједничког Уставног суда, који ће бити надлежан да цени уставност закона и да решава спорове о надлежности између државе и Бановине Хрватске; поред заједничког Државног савета, који је, као врховни управни суд, надлежан да у другом и последњем степену расправља све административне спорове, настале поводом акта државне управне власти са седиштем у Бановини Хрватској, — имали такође и један заједнички Касациони суд, чије ће установљење — пре или после — несумњиво бити наметнуто и самим потребама заједничкога правног живота и саобраћаја. За то нам је, поред осталог, најсигурније јемство и досадања свестрана и врло плодна и успешна сарадња свију наших југословенских правника, која није престајала чак ни у доба највеће политичке затегнутости и пометње.

Жив. В. Милорадовић, адвокат — Београд

Друштво и његове тежње

Социјално развијање и социјалне везе међу људима стваране су кроз векове под различитим утицајима, тако да је друштво од првобитне људске културе до садашњих компликованих заједница модерне цивилизације дошло низом поступних фаза социјалне еволуције.

Погледамо ли дубље како се у најстарија времена формирало друштво и његова структура, видећемо да је то прво било под утицајем животних инстинката, дубљим и несвесним осећајима, а да је утицај човечјег интелекта и разумно посматрање друштвеног живота дошло много доцније.

²⁾ Д-р Милан Полак, Преуређење правосуђа у Бановини Хрватској, Мјесечник, ожујак—травањ, 1940.

Првобитна схватања о људској заједници била су изражена у религији, те су и народи старог века у својој еволуцији ишли путем који су им њихове религије опредељивале. Утицај религија старог века на друштвени живот био је неизбежан, јер су оне постале и развиле се у породици, првобитној људској заједници, те је и њихова вредност била у социјалној вредности њихових догми. Њихов утицај испољио се у првоме реду у организацији породице, од које су створиле најсолиднију установу старог века, са принципом неједнакости у њеној унутарњој конституцији, јер су сва права припадала само старебини породице. Како под њиховом влашћу није био само приватни, већ и јавни живот, њиховим утицајем организована је и држава, која је у себи спајала двојни ауторитет, који данас међусобно деле држава и црква. Са божанским ауторитетом који су јој религије омогућиле, држава старог века организовала је режим у коме се није знало за личну слободу, и у коме је сваки држављанин био потчињен држави душевно, телесно и имовно. Целокупна организација друштва тога доба почивала је на хијерархији власти постављеној на сили. Та је власт почињала са старешином породице, са његовом неограниченом влашћу над женом, децом и робовима. Над свима неограничену власт имала је држава као апсолутни господар свих божанских и људских ствари.

Уколико се доцније људски дух развијао и стварао нове појмове и назоре, супротне онима који су потицали из религијског схватања, утолико се мењала сама организација друштва. Уколико је човек успео да открије принципе који су одговарали његовој рационалној природи, утолико је успевао да себе отргне од утицаја тадање религије и њене свемоћности и да створи нове појмове о себи, праву и правди, главним регулаторима свих друштвених односа. Новим духом препорођен је антички свет, јер је његовим утицајем створен нов морал, научни и уметнички покрет и нови погледи на међусобне односе појединаца и њихове односе према заједници. У томе новоме покрету почеле су се испољавати тежње да се проучава човек и његов живот у заједници, а тако исто и оне врлине које омогућују и осигуравају друштвени живот, како би се остварило што снажније јединство заједнице. Под оваквим утицајем дубоко религиозно схватање о појединцу и заједници постепено се преображавало у правно схватање, те је сада први пут испробано да ли друштвени живот може постојати без религијске основе. У новом друштвеном систему створеном новим схватањима и погледима појединац је сматран слободним, али његова слобода није схваћена као еманација његове личности, јер је свој извор имала у политичкој организацији друштва. Друштвена организација почивала је и сада на принципу власти, па ма у коме облику да је била државна управа: монархијска, републиканска, аристократска или демократска, јер је схватање о човеку и грађанину претстављало увек један исти појам, јер се није схватало да су појединци могли припадати и себи, а не само заједници. Уколико је било револуционарних покрета, било их је увек ради политичке једнакости, а никада ради грађанске слободе, или личне независности. У таквом друштвеном систему појединац није значио ништа и био је само у његовој служби.

Тек са појавом хришћанства постављено је питање о човечјој личности, јер је хришћанство прво свету открило начела духовне слободе, а тиме и прво сазнање о слободи. Насупрот религијском схватању старога века, које је створило узајаман однос између човека и природе, хришћанство је, везујући човечју личност за божанску природу, постављајући на томе начела опште једнакости и братства, успело да све међусобно изједначи у моралном и друштвеном погледу и да у човеку да слободног субјекта. Издвајајући религиозно схватање од политичког, духовно од материјалног, временско од вечитог, хришћанство је човеку признало незастарива права која су изнад свих закона и државних устанаова, стављајући га тиме изнад сваког политичког уређења друштва. Право сада први пут, потпуно независно и слободно од религије и њеног утицаја, могло се развијати из саме људске свести и ићи за прогресом и прилагођивати се друштвеним интересима и потребама.

Међутим, феудално уређење друштва, које је трајало скоро кроз цео средњи век, својом агрегацијом од државица, тела и корпорација и везаношћу појединца за земљишни посед феудалног господара, ометало је сваки слободан покрет у интелектуалном и социјалном реду, јер такво друштвено уређење није претстављало јединствени друштвени организам у коме би се тај покрет могао развијати. Напротив, зато што је свака од тих посебних устанаова, у којима је владао само принцип принуде и власти, тежила да претставља посебан и независан друштвени организам, појединац је у њима остајао непознат, јер се сливао и губио у своје позиву, што је ометало сваки развој права које би се односило на личност појединца.

Феудални систем није био једина сметња у средњем веку за слободан и природан развој друштва. Католичка црква кроз цео средњи век ометала је сваки слободан друштвени и интелектуални покрет својим тежњама да кроз библијско учење организује такав друштвени систем, који би по њеној замисли одговарао божанским законима и служио као припрема за вечни живот на небу, а у исто време остварила и хришћанско јединство Европе, на чијем би челу поред световних господара био и папа као духовни господар. Да би остварила ове тежње, Католичка црква је уместо слободне вере, спроводила хришћанство као принудну веру, јер је својом теоријом о божанском праву постала гонилачка. Те уместо да буде орган духовног препорођаја, хришћанство је постало оруђе материјалне принуде и систем који је имао да буде извор права, правде и науке. Право, пре тога под утицајем првобитног хришћанства, ослобођено верског утицаја, поново је пало под утицај вере, те је и човек поново допао у стегу друштва. Његова личност је и сада ишчезла у наметнутом му друштвеном систему и потпала под неограничену власт, јер је по учењу Католичке цркве власт долазила од Бога. И док је у староме веку држава била постављена на вери, те је човек тога времена над собом имао само државу, у средњем веку теократија је поставила државу на цркви, те је човек тада над собом имао државу и цркву, међу којима је владала непомирљива мржња, изражена у беспрекидној борби око превласти.

Борба између државе и Католичке цркве завршила се победом државе, управо победом њене тежње за самосталношћу и јединством и

да друштво уреди независно од религијског учења, на основи општег права као животног принципа, који би био у хармонијској вези са осталим принципима моралног реда. Побеђена Католичка црква била је принуђена да се стави под политичку власт државе, која је сада постала стожер свег друштвеног уређења. Кроз тежње државе да друштво организује на основи општег права, ојачана је индивидуална свест, а са тиме ојачао је и развијао се покрет за индивидуалистичким уређењем друштва. Али ослобођавајући појединца у једном правцу, држава га је заробљавала у другом правцу, потчињавајући га својој сопственој власти и свом неограниченом надзору. Противу тог апсолутизма избио је снажан покрет, који се испољио у тежњи да се друштво организује на основи општег права, признањем индивидуалних права, схватајући појединца као субјекта у појму друштва и права, изводећи из тога систем природног права. Полазна тачка таквог схватања друштвеног уређења није била начело власти као до тада, већ начело права појединца.

Француском револуцијом, чији је зачетак био у великој интелектуалној, политичкој и социјалној револуцији, која је готово једновремени избила у Америци, Енглеској и Француској, и у којој су истицани захтеви личне слободе и једнакости маса, остварене су те тежње. Њен успех био је резултат многовековне борбе између појединца и власти, између појединца и друштвеног уређења. Рушећи дотадањи режим заснован на црквеној власти, класним привилегијама и феудалним правима, француска револуција значила је крај епохе у којој је владала самовоља и снага, а у исто време почетак нове епохе, постављене на идеји слободе и једнакости.

Са француском револуцијом избили су са свију страна захтеви личне слободе, једнакости и права народне масе, за које раније векови нису знали, нити су их признавали. Принцип власти на коме је почивало друштво пре француске револуције изгледео је, и ранији господари света изгубили су свој утицај, јер је одбачен ранији појам о држави и прихваћено ново схватање о њеном пореклу, природи и улози, те је на место ранијих управљајућих класа: краљева, племства и свештенства, народ имао да управља сам собом преко изабраних претставника. Власт је сада сматрана да постоји у интересу народа и само као делегирана дужност. У истоме смислу схваћена је и власт суверена државе, у чијим је рукама била сва власт, не као до тада као власт која му је припадала по његовом личном праву, или као дар од Бога, већ зато што је сада уместо њега народ постао носилац суверене власти, сматран је отада као претставник народа, а његова власт као резултат вољног потчињавања његових поданика и у границама атрибута признатих од стране народа. Прихватајући учење индивидуалистичке доктрине, коју је проповедала школа природног права, схваћен је сада насупрот хришћанском човеку над државом човек пре државе, у његовом природном стању, у његовој пуној природи и највишем његовом достојанству, слободан, са најнужнијим ограничењима, да би се осигурала слобода свих. По учењу исте школе људи се рађају слободни и једнаки у својим правима, која им припадају пре и ван сваке друштвене организације као људским бићима и која су нераздвојна од њихове личности. Са новим схватањима постављена је нова основа грађанског и политичког уређења друштва.

Дотадањи човек, који је био бачен под ноге државне власти, признањем светог и неповредивог карактера његове личности и слободе, себе је потпуно подигао и постао извор свих својих права.

Слобода је обухватила грађанску слободу, односно ослобођење појединца и његове имовине од државне контроле, религијску слободу, односно слободу вероисповести, политичку слободу, односно право учешћа свих способних грађана у управљању заједницом, и индивидуалну слободу у заштити опстанка сваког појединца, када је за то потребна интервенција државне власти. Једнакошћу је призната грађанска једнакост, која у домену индивидуалних права осигурава сличне или једнаке прерогативе свима, политичка једнакост, да сви могу на исти начин да учествују у управљању заједницом, и друштвена једнакост, у непостојању формалних разликовања међу редовима и класама заједнице. Слободом је обухваћена једновременно и слобода у привредном животу, јер се веровало у природан ток ствари у томе смислу, да људским друштвом управљају природни закони као израз односа који спонтано настају међу људима који живе у друштву препуштени себи самима и својој слободи, те да ће под таквим приликама слобода бити стваралачка снага и најбољи регулатор друштвених економских односа, а да законодавац, ако би хтео да осигура прогрес, треба да се ограничи само на развијање приватне иницијативе и уклони све што би јој било на путу, а интервенише само онда када би била од међусобне штете.

Веровало се да је начелима француске револуције за сва времена решено питање друштвеног уређења. Међутим, сада, после више од столећа и по од француске револуције, осећа се да је у кризи данашњи друштвени систем конструисан на индивидуализму, и да је вера у њега, који је срушио цео систем на коме је почивало друштво пре француске револуције, на реду да нестане. Данас се испољила јасна тежња да се напусти друштвено уређење у коме се после француске револуције развијао наш живот. Изгледа као да је идеологија француске револуције исцрпла своју историјску мисију и да појединац, који је после француске револуције разграничио своју личност и своје интересне сфере од целине, застрашен том изолованошћу, или због сумње у своје властите снаге препуштене себи самима, тежи понова да се веже за друштвене групе, да би у њима нашао наслон жртвујући и своју независност. Иspoљена је јасна тежња да поново преовлада акција друштва над приватном иницијативом, па чак и над до сада признатим правима људске личности.

Могло би се рећи да је нови покрет по размерама које је достигао, по страстима и последицама које су из њега настале, изазвао читаву светску револуцију на свима пољима људске друштвене делатности: политичком, економском, социјалном и духовном, тако да се налазимо при крају једне велике епохе, која је била везана за француску револуцију, и да сада присуствујемо новим напорима за стварање новог правца у друштвеном уређењу. Тежње новог покрета у супротности су веровањима која су кроз векове надахњивале човека на борбу за слободом. Разне варијације тог покрета имају исту тему: уклонити неред и беду кроз такву државну управу која ће друштву дати нов начин живота и осигурати му нову будућност.

Нада да ће се после француске револуције преко слободе доћи до природних права појединаца и природног реда ствари, те да ће тиме друштвена заједница бити постављена на бољој и правичнијој структури, није се испунила. Напротив, убрзо се увидело, да је слобода онако како је у својој основи схваћена по индивидуалистичкој доктрини, хипотетична и илузорна, јер се људи не рађају слободни, већ само као чланови заједнице, са обавезама које им намеће одржање и развитак колективног живота. У погледу једнакости могла се остварити само формална једнакост, односно правна једнакост или једнакост пред законима, која је само свима осигуравала исте услове под којима су могли да доспеју до истих добара и до истог степена културе, до истих средстава потребних за материјални живот, остављајући остварење тих могућности акцији сваког појединца. Пред оваквим могућностима, због разлике у физичкој и духовној конституцији, због разлике спољних прилика и односа у којима су се појединци налазили, наступиле су неједнакости. Уствари, правном једнакошћу уклоњене су само неједнакости које су постојале у сопственој природи, јер су њоме збрисане касте, ропство и неједнакости у разлици расе.

Преко слободе и једнакости после француске револуције настао је огроман полет у личној иницијативи, предузимљивости и организацији у привредном животу. Великим прогресом природних наука човек је доспео до техничких проналазака, које је доскоро сматрао немогућим, а њиховом применом у техници и индустрији, заменом људске природне енергије, дат је садањем животу потпуно нов изглед, јер су у основи измењени услови материјалног живота. Док су религиозни и политички фактори у току векова вршили главни утицај на еволуцију народа, данас економски фактори, чији је утицај некада био незнатан, благодарећи техничким проналасцима имају огромну важност, и њиховим утицајем структура данашњег друштва постављена је на његовим економским функцијама.

Заменом људске природне енергије техничким проналасцима створена је тежња за што већом производњом, чији се обим невероватно и за врло кратко време развио, јер су разграната и усавршена саобраћајна средства омогућила и убрзала размену. До XVIII века, до почетка индустријске револуције која је у то време настала у Енглеској, производња и размена сводиле су се на обим потреба сваке земље, јер је и сама производна моћ човекова била сведена у границе његове природне енергије и везана слабиим приносом земље, на којој је живео као у неком засебном свету. Међусобни трговачки односи под таквим приликама одржавали су се у најнужнијој мери, те је таква економија носила обележје чисто националне економије. То је управо било доба када су стваране вредности само ради најнужније потрошње, а не ради шпекулације и међународне размене. Појавом индустрије, капитала и кредита, поремећена је дотадања равнотежа између рада, становништва и земље, повећана је продуктивна моћ човекова и проширена сфера његове активности на целу земљину куглу. Насупрот дотадањој националној економији, која је до најмањих ситница била регулисана прописима канонског и корпоративног права у погледу квалитета производа, њихових цена, нелојалне конкуренције и зеленашења, као и осигурања праведне нак-

наде радницима за њихов рад, организована је у сасвим другом духу светска економија, која данас обухвата целу земљину куглу, и којој је циљ што веће богатство, тако да почев од друге половине XIX века, цело цивилизовано човечанство изгледа као огромна трговачка држава. На место *homo sapiens*-а дошао је *homo oeconomicus*. Идеал такве цивилизације је квантитативан и материјалистички. То је уствари душевно стање у коме се више или мање даје превага стварима материјалног реда, у коме се смислу и развила данашња цивилизација, тако да се у упоређењу са ранијим вековима, данас показује мањи прогрес у области духовног живота. Ма са које стране посматрали данашњу цивилизацију, наићићемо увек на последице те материјализације, чије побуде преовлађују над свима осталим аспирацијама моралног и интелектуалног реда. На материјалним побудама данашње цивилизације постављено је схватање да су економске прилике једини чиниоци историјских догађаја. На оваквом схватању конструисана је теорија о материјалистичком схватању историје као основе научног социјализма. Према истој теорији цео друштвени живот, па чак и у његовим душевним манифестацијама, неизбежан је резултат економских прилика, односно да материјални живот људи, или тачније, начин на који они производе, ствара међу њима одређене односе који их деле на класе, и да од њиховог материјалног живота зависи њихов морални и интелектуални живот, па према томе и сам политички живот друштва.

До почетка прошлог века друштвени живот почивао је на заједницама које су првенствено носиле професионални карактер. Тако су постојале пољопривредне заједнице, занатске заједнице и породичне заједнице. Економска организација у то време била је проста, јер је становништво углавном било посвећено пољопривреди, те је таква друштвена заједница била састављена од две главне класе: пољопривредника и поседника. Слабе групе варошких трговаца и занатлија нису биле у могућности да разбију такву друштвену хармонију. Употребом машине у производњи, занатлију је заменила машина, а радионице фабрика. Снажним развојем индустрије створени су велики индустријски центри са огромним бројем радника. Изведеном аграрном реформом, којом се хтелo да се заведу мањи и независни поседи, растурене су дотадање велике пољопривредне заједнице. Уношењем капитала у пољопривреду и употребом машине у пољопривредној производњи, остављени су ситни поседници ризику слободне конкуренције. Према великим поседима пољопривредници са мањим поседима и пољопривредни радници дошли су у исти положај као и обични радници према великим индустријским предузећима. Оваква економска револуција изазвала је дубоке друштвене преображаје. Разликовања и специјализације избијале су нагло и ново друштво отпочело је да се групише по друштвеним класама које су одговарале њиховим различитим економским функцијама или различитим јавним службама. Углавном, та подела сведена је на две главне групе: буржоазију и пролетаријат. Најзначајнија друштвена последица индустријске револуције јесте постанак пролетаријата.

Либерализам француске револуције водио је више рачуна о прокламовању својих принципа, а мање о самим принципима, те су тако раније незгоде друштва само ишчезле, незаменењене једним одређеним

системом. Због тога се убрзо после француске револуције осетило да друштвени поредак може претстављати организовано друштво само онда, ако уз признање права дођу и гаранције за призната права и њихово обезбеђење. Либерализам француске револуције није дао та обезбеђења, јер су само признањем слободе, тј. признањем права на рад, на слободу уговарања, права на стицање материјалних добара итд., слаби и незаштићени појединци који чине народну масу остали изоловани и незаштићени пред јаким групама или јаким појединцима у систему слободне конкуренције, под владом закона понуде и тражње. Изоловани и незаштићени појединац у данашњем друштвеном контрасту претставља само јединицу снаге и живо оруђе рада. Због тога је са новом друштвеном поделом насталом после француске револуције искрсло ново питање друштвеног уређења: не досадања једнакост у правима, већ једнакост у условима за материјални живот. Уколико се борба противу данашњег либералног система јаче испољавала, утолико се напуштао терен досадашњих борби за грађанска и политичка права и борба преносила на економски терен. Та је борба везана углавном за решење проблема производње и поделе материјалних добара ради уклањања материјалне неједнакости. Две су идеологије данас у сукобу, од којих је једна за постојећи либерални систем, са ублажењем његових незгода, а друга, за интервенцију државе у привредном животу, па и у обичном животу људи. За другу идеологију постоји већ велики број доктрина, међу њима многе, поред своје оригиналности, са много заблуда и контрадикторности, сливајући се у пространу синтезу: уређење друштва на социјалистичкој основи.

Питање неједнакости поделе материјалних добара реалност је старијег датума, управо од оног доба када је човек напустио првобитне заједнице у којима је живео. Може се узети као правило, да уколико је начин производње био примитивнији, утолико је економска организација друштва била простија и неједнакост у уживању средстава за опстанак мање испољена. Тако исто, уколико појединцима припада мање посебних права, какав је случај са примитивним друштвеним организацијама, утолико је материјална једнакост остварљивија. Напротив, у данашњем друштву, са посебним правима појединаца, компликованом производњом, са неизбежном поделом рада и специјализацијама, због различитих потреба сваког појединца, материјална неједнакост је неуклоњива.

Ако пак посматрамо историју човечанства, уверићемо се да је сва испуњена борбом за слободу, јер је слобода израз највишег достојанства човековог као људског бића, кроз коју једино себе може у потпуности да изрази и да дође до својих права, те са ма које стране посматрано решење економског проблема, човек ће увек тежити слободи. Због неизбежне компликованости друштва, борба за решење економског проблема остаће вечита, јер ма како био решен тај проблем, материјална једнакост је неостварљива.

Јевта М. Поповић, адвокат — Пећ

Има ли мјеста тужби rei recuperandae ако је државина ограничена роком?

Шумско индустријско предузеће „Озрен“ повело је државински спор пред Среским судом у Пећи против З. С. А. из Ругове, због сметања државине шуме зв. „Љахо“. Тужбом је представљено, да је предузеће купило спорну шуму од туженога и његова два сувласника у спорној шуми. Уговором је предвиђено да експлоатација шуме може трајати само двије године: од 20 јуна 1938 до 20 јуна 1940 године. Овај рок се могао продужити само у случају када би „неко приватно лице“ сметало купца у државини шуме, и то само за толико времена колико би трајало сметање. Све што не би било од шуме посјечено и извезено у одређеном року, има остати за продавце. — Предузеће је закључило и посебан уговор са З. С. А. и М. Р. (продавцима), да ови изврше сјечу шуме у предвиђеном року. Али, они нијесу извршили сјечу шуме, те је предузеће најмило друге раднике. Ну, тужени је на дан 8 јула 1940 самовласно истјерао раднике из шуме и ову заузео ради искоришћавања. Тражило је: да суд вастави првашње стање и туженога осуди на плаћање трошкова.

Тужени З. С. А. навео је, да је он заузео спорну шуму по праву које му даје тачка 2 уговора, којом је предвиђено трајање експлоатације шуме до 20 јуна 1940 године. Признао је да је са предузећем закључио и уговор о најму; али услед елементарних непогода није могао са својим другом М. Р. посјећи шуму, коју су продали предузећу. Предложено је да се тужба одбије као неоснована, пошто у конкретном случају нема сметања државине шуме.

Срески суд коначним закључком П. 191/40 од 29 јула 1940 уважио је тужбени захтјев.

По жалби туженога, Окружни суд, својим закључком од 16-VIII 1940 год., Посл. бр. Пл. 40/40, преиначио је коначни закључак и одбио тужбени захтјев, нашавши да је рекурс тужеников основан, а с разлога: што је тач. 2 уговора предвиђен рок за експлоатацију шуме до 20 јуна 1940 године. По истеку овога рока престало је и право тужилачке странке да сече и извлачи стабла из спорне шуме. Према овоме, тужена странка имала је право да после 20 јуна 1940 године забрани сјечу спорне шуме, пошто јој је враћена државина односно право на сјечу спорне шуме. У овом случају тужилачка странка је управо сметала туженика у државини ствари. Даље: нашао је да се уговор није могао продужити у смислу тач. 9 уговора, пошто тужилац није сметан у државини предмета.

Сматрам да одлука Окружног суда нема ослонца у закону. Јер, према § 551 Грађ. парн. пост., у државинском спору расправа је ограничена на претресање и доказ чињенице посљедњег стања државине и насталог сметања, а искључено је свако претресање о праву на државину, о наслову, поштењу или непоштењу државине. — По § 208 Грађ. зак.: „Где год своју ствар нађеш и познаш, можеш је натраг искати, и теби се твоје вратити мора. Али силом да не узимаш осим ако није на обрани или на гоњењу. Иначе, ако ти други не пушта ствар, да га имаш

судом натерати.“ Као што се види, закон не допушта никоме да самовласно остварује своје право, па ма колико био увјерен у то своје право. — То што је уговором предвиђен рок трајања државине, не може бити разлог да се туженом призна државина ствари, коју је он прибавио самовласно. Јер „забрана самовласних поступака простира се и на случај да је држалац баш од самога власника ствар незаконито одузео: ми, дакле, не смемо своју ствар силом узети ни од отмицара ни од крадљивца ни од варалице.“ (О посебним уговорима, стр. 61, од проф. Ж. М. Перића). „Као што видимо, када онај који је незаконито лишен државине покуша ствар повратити силом, биће, ако у томе не успе, одговоран, па чак и кривично; али ако у томе успе, његов успех биће заштићен приговором *vitiosae possessionis*. Интересантан случај где се покушај казни а свршено дело не!“ (Ibidem, стр. 66).

Окружни је суд учинио још и ту погрешку што није правилно оцијенио и посебни уговор, којим се тужени обвезао да у уговорном року посијече спорну шуму, а коју дужност није извршио. И на овај случај имала се примијенити тач. 9 уговора помоћу аналогije, која је призната у грађ. праву. Но питање да ли је тужена страна имала право на раскид уговора или није, није се могло расправити у државинском спору, већ у редовној парници. Јер сјеча шуме није извршена кривицом продаваца, а не немарношћу тужилачке странке.

Војимир З. Радовић, адвокат, Београд

Пропис § 394 грађ. зак. према коме у нашем праву не постоји *hereditas jacens* и питање извршења пресуда по којима је оставиоц обвезник

Према § 394 Грађ. зак. смртју оставиоца добра његова и права и обавезе, сем чисто личних, прелазе на наследнике. Међутим због процедуре око оставинског поступка често се дешава на прође доста времена док се поступак оконча и док се добије формална судска одлука којом је наследник легитимисан као носилац права и обавеза оставиоца.

Због овога, за време оставинског поступка и иначе, и с обзиром на нови Законик о извршењу и обезбеђењу поставља се питање извршења извршних наслова по којима је обвезник оставиоц.

С обзиром на наређење § 394 Грађ. зак. после смрти оставиоца обавезе из извршних наслова, по којима је оставиоц обвезник, прешле су на наследника. Међутим да би се извршење дозволило потребно је према § 12 И. п., поред осталог, да су у извршном наслову означени овлашћеник и обвезник, па ако извршење хоће да се тражи према наследнику као садањем обвезнику онда се исто не може провести ни дозволити на основу самог извршног наслова јер се из истог не види да су на њега прешла права и обавезе оставиоца. Са друге стране тражење извршења према оставиоцу не би имало практичног значаја (могло

би се говорити о неким изузетцима) јер се исто не би могло прсвести пошто је имовина прешла у својину наследника. С тога поверилац, ако хоће да остварује своје право из извршног наслова, мора уз предлог за дозволу извршења, поред извршног наслова, поднети и јавну исправу у смислу § 14 И. п., којом ће доказати да је обавеза оставиоца прешла на наследника.

Сада се поставља питање која би исправа у смислу § 14 И. п. била подобна да би се доказало да је обавеза прешла на наследника. Свакако да овде долази на првом месту у обзир одлука оставинског суда којом се утврђују наследници оставиоца. Али, као што сам горе навео, на ову одлуку треба често дуго чекати, а извршење је такве природе да се у већини случајева доводи у питање и само потраживање ако се исто брзо не наплати, па нормални правни саобраћај захтева неку исправу до које се може брже доћи. Од ових других исправа сматрам да би могло доћи у обзир уверење оставинског суда издато на основу смртвнице и уверење општинског суда.

Мада се има рђаво искуство са општинским уверењем ипак би оно могло послужити као исправа у смислу § 14 И. п. пошто би извршеник путем приговора могао оспоравати поднето уверење. Исти је случај са уверењем оставинског суда.

У једном већ постојећем случају Касациони суд је протумачио да општинско уверење може бити доказ у смислу § 14 И. п., па у колико би ова пракса била стална са овим би било решено питање свога доказа и то како у случају где се доказује обавеза наследника по извршном наслову тако и у случају где наследник доказује да је титулар права из извршног наслова по коме је титулар био оставиоц.

По старом грађ. суд. поступку, по коме су извршења проводиле полицијске власти, није било наређења која предвиђају §§ 12, 14 и 212 И. п. па ни установа из § 394 Грађ. зак. није могла доћи до изражаја у извршном поступку. Сада пак с обзиром на Закон о извршењу и обезбеђењу ова установа добија велики практични значај.

Истина, и поред јасног § 394 Грађ. зак. по коме права и обавезе после смрти оставиоца прелазе на наследника као и поред одредаба у Закону о извршењу и обезбеђењу, неки судови дозвољавају извршења и тако што се као извршеник у предлогу за дозволу извршења и даље означава оставиоц а извршење се проводи на тај начин што извршни орган одлази код наследника и тамо проводи извршење.

Ово је незаконито посебно када су у питању покретне ствари као и због тога што је наследник, с обзиром на § 212 И. п. и с обзиром на начин како је извршење тражено и одобрено, ипак треће лице у односу на ово извршење па било да се плени имовина наслеђена или стечена. Зато је код питања ко ће бити извршеник у оваквим случајевима меродавна чињеница ко је обвезник у моменту тражења извршења односно ако је оставиоц умро, онда, увек наследник.

Велибор Поповић, адвокатски приправник — Лозница

Аналогија по нашем и Совјетском кривичном закону

По § 1 нашег кривичног закона „Нико не може бити кажњен за дело, за које није закон, пре него што је учињено, прописао, да ће се и како ће се казнити онај који га учини.“

Из овог прописа општег дела нашег кривичног закона, види се да је код нас у материјалном кривичном праву проглашено и усвојено начело законитости. *Nullum crimen sine lege — Nulla poena sine lege.* — Да би неко био кажњен за извршену своју радњу или нерадњу, услов је да је иста у том моменту кад је наступила, по кривичном закону изречно обележена као противправна, и да је за њу предвиђена казна.

Ово начело искључује могућност и принцип аналогије у материјалном кривичном праву.

Аналогија у кривичном праву значи, да ће се извесна радња или нерадња, која није у закону изрично проглашена противправном и кажњивом, ценити и казнити подводећи је под сличне у закону предвиђене инкриминисане случајеве.

Према томе, аналогија по нашем кривичном закону не постоји. Напротив изрично је забрањена и недопуштена.

Ценећи правни поредак и законодавство кроз историју као резултат политичке и социјалне борбе, разумљиво је што је у нашем кривичном закону забрањена аналогија, а зајемчено начело законитости. Правни политички поредак буржоаских земаља последица је политичких и социјалних схватања идеја. Француске револуције, а резултат демократског политичког живљења, појединаца и правних организација кроз један век. Ослобођење човекове личности и слобода коју је револуција донела, учврстило се и реализало кроз право: кроз правну теорију и позитивне законе принудних организација, држава. Насупрот самовољи власти у времену пре велике револуције, истакнуто је политичко начело слободе, а у праву начело законитости као правна гаранција те политичке слободе човекове. Да би се и кроз суд обезбедила неповредност личности и слободе, индивидуалистички, демократски поредак, усвојио је начело законитости. Нема кривичног дела у радњи која није изречно означена у позитивном кривичном закону као кривично дело. Тиме се хтело онемогућити да судска власт, у извесним моментима можда злоупотребљена од политичке односно управне власти у неком случају повреди слободу и права човекове личности, осуђујући га за извесну радњу, проглашену као инкриминисану, и ако у позитивном закону није таква радња као кривично дело означена и кажњива. Разумљива је та бојазан кад се има у виду, да је Француска револуција са својим начелима у политици, социјалним и економским односима и праву донела индивидуалистичка схватања: заштиту човека, његових права и слободе, па ма и на штету заједнице. Отуда је по нашем и осталим буржоаским законодавствима аналогија у кривичном законодавству недопуштена. И поред начела слободног судијског уверења и судијске независности, што би уз солидан судијски кадар била довољна брана злоупотребама кроз аналогију —

ипак је као врховно начело проглашено начело законитости, насупрот аналогији. То је разумљиво, с обзиром на то, да је судијски статус независности повремен, да се укида и успоставља према степену надмоћности извршне власти над законодавном, те на могућност услед тога злоупотребе баш тог слободног судијског уверења (ако би аналогија била допуштена) на штету човекових права и личности.

Како са аналогијом и начелом законитости стоји у кривичном законодавству Руске Социјалистичке Федеративне Совјетске Републике?

Пропис чл. 16 Совјетског кривичног закона гласи: „Ако овај закон не предвиђа непосредно неко опште опасно чињење, онда се основи и границе одговорности за исто одређују према оним члановима законика, који предвиђају најсличнија дела.“

Овај законски пропис дакле изречно предвиђа, допушта, и упућује на примену аналогије.

У случају да извесна „опште опасна радња“ — чл. 1 к.з. односно „чињење или нечињење управљено против Совјетског уређења или које нарушава правни поредак установљен од стране радничко сељачке власти за прелазно доба до комунистичког уређења“, — чл. 6 к.з. — није непосредно (изречно) предвиђено у посебном делу кривичног закона као одређено дело — суд у таквом случају има да цени, дали је та радња у опште кривично дело, а онда да је квалификује и одреди меру социјалне заштите (казну).

Како ће суд поступати код случајева појаве и примене аналогије?

Пре свега, као што рекосмо, суд мора да утврди дали то чињење или нечињење преставља „опште опасну радњу“, — чл. 1 к.з.; по том, дали у тој радњи има елемената противправности који јој дају својство кривичног дела, као општег појма, а који су елементи предвиђени чланом 6 кривичног закона. Дакле, претходно суд треба да утврди:

а) да је извршено неко чињење или нечињење; и

б) да је ово „управљено против Совјетског уређења или које нарушава правни поредак установљен од стране радничко-сељачке власти за прелазно доба до Комунистичког уређења“ — чл. 6 к.з. јер само оваква чињења или нечињења су противправна, „опште опасна“ и престављају кривично дело. Дакле, дали је једна радња или нерадња кривично дело, суд има да цени према томе дали оно преставља напад на Совјетско уређење тј. према последици коју је произвело или требало да произведе. Суд ово има да утврди на основу објективних околности случаја, с обзиром на Совјетски поредак и његов циљ. Према томе при решењу изложеног питања суд ће узети у обзир прво општи део кривичног закона, те тако утврдити да је чињење или нечињење у питању кривично дело у смислу прописа општег дела кривичног закона.

Затим ће суд дати квалификацију дела, а за решење овог питања суд ће се помоћи посебним делом кривичног закона. Анализирајући елементе овог чињења или нечињења, околности под којима су иста извршена, последице које су из радње или нерадње резултирале, — суд ће изнаћи овим најсличнију радњу или нерадњу предвиђену у посебном делу к.з. као одређено кривично дело (чл. 16 к.з.). На основу тог за-

конског прописа изрећи ће суд меру социјалне заштите за конкретни случај.

Аналогија је правна установа у систему кривичног законодавства опасна по право и слободу појединаца. То је несумњиво. Та опасност резултира из могућности злоупотреба од стране суда на штету осумњиченог појединца, при решењу питања, дали је конкретно дело у опште кривично дело и при решењу питања, дали је слично овом (тежем) или оном (лакшем) у закону предвиђеном кривичном делу од чега зависи и висина мере социјалне заштите (казне) која ће се изрећи. У Совјетском кривичном закону могућност злоупотребе са гледишта права и слободе појединаца, ако судијски кадар није на високом моралном нивоу повећана је још и зато, што суд, код примене мера социјалне заштите, узима у обзир и „своју социјалистичку правну свест ценећи степен опште опасности извршеног кривичног дела..." — чл. 45 к. з.

Разумљиво је што је у Совјетском кривичном закону допуштена аналогија. Совјетски социјално политички поредак, комунистички, заснован је на потпуној превласти колектива и свевласти заједнице над личношћу и правима појединаца. Потпуно супротно буржоаско-капиталистичком политичком систему, који по принципима индивидуализма више штити права појединаца. Совјетски поредак није партијски режим, него на научној основи заснован нови систем, који према капиталистичко-демократском систему, значи не смену људи, већ смену система, револуцију, ликвидирање не само видљивог богатства и ново економско и социјално уређење, но и ликвидирање основних схватања и права човека, борбу са вековним навикама и природним правима човека као јединке. То су два света, два супротна пола. Не два партијска политички завађена режима, но два система који се потпуно искључују и који су један према другом апсолутни.

Совјетски систем у кривичном законодавству, као у осталом и сви правни системи током векова, резултат је политичко-социјалног поретка који у тој земљи влада.

С обзиром на то, и на искључивост према демократском капиталистичком правном систему, тешко је решити питање; ко има право одн. питање дали је аналогија у кривичном закону оправдана или не?

Совјетски поредак је револуционаран. Време које је од револуције протекло није дуго, поредак је недовршен. По схватању и учењу совјетских идеолога ово доба у Совјетском савезу и поретку је прелазно, припремно доба, за Комунистичко уређење које има тек да дође (бескласно друштво) — што значи, да циљ револуције и идеологије није још остварен. Остварити се може само темељно и потпуном заштитом овог стања које данас постоји, кроз такав правни поредак, који ће најбоље одговарати политичко економском, који ће најбоље заштитити такав политичко-економски поредак. Аналогја је такође један од средстава у систему тога правног поредка, чијом применом органи совјетског правосуђа штите политичко-социјални поредак. Треба онемогућити сваки напад појединца или организације појединаца, изнутра или с поља на заједницу, која се гради на новој идеологији супротно осталом свету око ње. По цену повреде права појединаца и начела законитости — зато је

допуштена аналогија у Совјетском кривичном законодавству. Да је тако види се из члана 1 к. з. („Задатак је кривичног законодавства Р.С.Ф.С.Р. чување Социјалистичке државе радника и сељака и установљеног правног поретка од опште опасних радњи...“), где се то изрично каже и чл. 6 к. з. (који дефинише кривично дело, као свако „чињење или нечињење управљено против Совјетског уређења...“). Људи који чине ту заједницу, или они ван ње, долазе често у сукоб са том заједницом и то у сукоб који је такве природе, да се не може решити компромисом, јер су идеологије потпуно супротне. Совјетско законодавство да онемогући овај напад, у циљу да појединцима не остане ни једна могућност да поредак нападну без санкције, не преза ни од могућности злоупотреба на штету појединаца кроз аналогију, све у циљу заштите колектива, заједнице. Дали пак на то има права, дали је то добро са гледишта објективног права или не и дали је то у опште злоупотреба обзиром на циљ, не може се решити док се не реши шире питање: који је политичко-социјални поредак оправданији, Совјетски или Буржоаско капиталистички, јер правни поредак је резултат ових првих. С обзиром на оскључивост једног према другом — сваки са свог гледишта има право. Зато се и установа аналогије у кривичном закону може нападати са гледишта демократско капиталистичких правних система, а са објективног гледишта, с неког трећег гледишта не може, јер тога гледишта и нема.

Али, зар се може говорити о апсолутној заштити и примени начела законитости и у демократско капиталистичким заједницама, код постојања специјалних изванредних закона о заштити државе, по којима је поступак убрзан на штету појединаца, а који су данас у свету постале редовна појава?

То пак показује, да у целом свету данас позитивно право еволуира на штету права и слободе човека као јединке, у корист заштите заједнице, свеједно у којој политичко социјалној форми била она организована. А у сукобу човека и заједнице, несумњиво да ће долазити и до могућности злоупотребе права на штету појединаца било кроз изванредни закон о заштити државе, било кроз систем аналогије — свеједно.

Дали ће у Совјетском праву бити више или мање злоупотреба у случајевима примене аналогије — зависи од срећености, правне, политичке и економске, сталожености и учвршћености Комунистичког поредка. Зависи и од судијског кадра, првенствено његове способности, независности и свести. С обзиром на то да су случајеви аналогије веома ретки, нема неке велике могућности за злоупотребу. Опасност за злоупотребу долазиће највише услед личних нетрпељивости и евентуалних прогањања; ако пак судије совјетског правосуђа могу и умеју да се еманципују од ових личних момената — свеједно што ће се примени аналогије руководити „социјалистичком свешћу“ — злоупотребе ће бити сведене на најмању меру.

Божидар Стефановић, суд. приправник — Обреновац

О сметању поседа међу савласницима

Према тачки 4 § 44 гр. п. п., који садржи један случај искључиве надлежности средњег суда, у поступку због сметања поседа тужбом се тражи само заштита и повраћај последњег фактичког стања. У овом случају, у поступку по тужбама због сметања поседа вреде посебни прописи §§ 549—554 гр. п. п. Међу овим прописима § 551 гр. п. п. одређује, да се расправа у поступку због сметања, као у једном нередовном поступку, ограничава на претресање и доказ чињеница последњег стања поседа и насталог сметања, ограничава се на расправу, да ли постоји фактичко узнемиравање последњег фактичког стања и коме је то последње фактичко стање припадало.

Да ли се наведени посебни законски прописи могу применити и код сусвојине?

Претходно ћемо решити питање: коме код сусвојине припада последње фактичко стање?

Према § 215 гр. зак. покретна или непокретна ствар може припадати и неколицини лица, они су савласници, њихово право је заједничко, одређено према утврђеном именитељу, изражено разломком као идеалним делом. Према трећим лицима још у римском праву такви савласници појављивали су се према трећим лицима као једно лице. То је идеална сусвојина. За овај случај апстрахујемо питање реалне сусвојине.

Према овоме, код идеалне сусвојине, на једној физички недељивој ствари, сви савласници имају непрекидно, истовремено, заједничко и искључиво право државине. Последње фактичко стање на предмету идеалне сусвојине припада свима савласницима као једном лицу, а никада само једном или појединим савласницима. Ако би само један савласник за неко време сам користио заједничку ствар, то не би значило да он има искључиву државину ствари за то време. То би био само факат искоришћавања заједничке ствари према уређеним савласничким односима. А факат појединачног искоришћавања, међутим, није стварност искључивог појединачног држања, већ стварност коришћења заједничке ствари, која и даље остаје у искључивој државини свих савласника. Код појединачног искоришћавања савласник има право на држање заједничке ствари само по основу овог аликвотног (идеалног) дела, док је у погледу осталих делова детентор, који није активно легитимисан на тужбу због сметања поседа, већ они у чије име држи ствар. Остале делове заједничке ствари савласник код појединачног искоришћавања држи у име осталих савласника, те су они једино активно легитимисани на тужбу због сметања поседа у погледу тих, својих, делова. Савласник код појединачног искоришћавања нема ни државину праву — § 199 in fine гр. зак. у погледу делова осталих савласника, а још мање *ius retentionis*. Државина права (н. пр. право службености, јер за њу не вреди услов трајне користи — *perpetua causa*) значи једну фактичку власт чије је трајање ограничено трајањем дотичног уговорног односа, док начин појединачног искоришћавања не значи временом ограничено право уживања у своје име, већ значи део заједничког искоришћавања,

те се са осталим појединачним искоришћаваоцима везује и чини то заједничко искоришћавање. Отуда ни по том основу савласник код појединачног искоришћавања не може подизати тужбу због сметања поседа против осталих савласника. Остаје да би савласник могао подизати тужбу због сметања поседа против осталих савласника само у погледу свог дела у чијем обиму и по чијем основу има и право државине. Међутим, код идеалне сусвојине где су делови означени идеално, *pro indiviso*, аликвотни су, не види се колики је реалан, материјалан, део тог савласника. Зато је потребно претходно расправити питање, колико том савласнику на заједничкој ствари износи његов реалан део одмерен према његовом идеалном, аликвотном делу — § 498 гр. зак. То с тога што би се једино тако знало у коме је обиму тај савласник узнемирен и у ком обиму би имао право на државинску заштиту. Међутим, такво одређивање реалног дела одмеравањем према идеалном делу дотичног савласника на заједничкој ствари није допуштено према § 551 гр. п. п. у нередовном поступку због сметања поседа, већ једино у надлежном поступку по деоби. Зато би се и са тог разлога морао да одбије тужбени захтев једног савласника у сметању поседа на заједничкој ствари против осталих савласника.

Међутим, савласник кога су остали савласници узнемирили у искоришћавању заједничке ствари могао би ипак тражити судску заштиту због тог узнемиривања, али не по прописима §§ 548—554 гр. п. п., већ по пропису § 266 ван. паст. То, пак, с тога што то узнемиривање значи један прекршај унутрашњег уређења савласничких односа, а не значи сметање поседа. Савласник, који сматра да је повређен у управи или искоришћавању заједничке ствари или имовине, може код надлежног ванпарничког суда ставити предлог ради уређења савласничких односа. Ванпарнични суд ће уредити својим закључком искоришћавање заједничке ствари, а право искоришћавања повређеном савласнику може осигурати обезбеђењем, које ће савласници узнемирачи бити дужни да положе.

У прилог нашег мишљења, да међу савласницима — *inter partes* не може бити сметања поседа, можемо изложити један део судске одлуке наведене у Најмановом коментару: „...Један према другоме сапоседници уживају заштиту поседа само у случају одузимања поседа; али не и у случају сметања сапоседа, јер поступак по тужби за сметање поседа није погодан за расправљање спорова о границама употребе, која припада сваком поједином сапоседнику.”

Према овоме, на основу нашег образложења, поткрепљеног цитираним аргументом, можемо закључити да савласници не могу, у случају међусобног узнемиравања — *inter partes*, тражити судску заштиту једни против других тужбом због сметања поседа, већ то могу чинити само у ванпарничном поступку, ако међу њима нема спора о праву савласништва или величини удела, јер се та два питања, ако су спорна, расправљају пред парничним судом.

Судска пракса

УРЕДБА О ПРИНУДНОМ МЕСТУ БОРАВКА М. С. БР. 1640/39 ОД 15-XII-1939 ГОД.

За примену § 2 ове Уредбе неопходно је, да је тужилац после доношења исте реметио ред и мир, — каже Државни савет у својој пресуди бр. 26954/40 од 3-XII-1940

Полицијски комесаријат на Јесеницах (Дравска бановина) донео је одлуку бр. 188/1 од 6-II-1940 год. да се Венцел Перку, раднику на Јаворнику у смислу § 2 горе цитиране Уредбе одреди принудно место боравка место Билећа, јер ремети ред и мир. Другог образложења одлука нема.

Интернирац Венцел Перко уложио је у отвореном року против ове одлуке жалбу на Банску управу у Љубљани. Ова је, жалбу одбила и потврдила одлуку првостепене власти, са мотивацијом, да је утврђено по првостепеној власти, да је Перко Венцел реметио ред и мир, а на основу следећих чињеница, да је као функционер општински потписао летак, упућен радницима, издан у новембру 1939 год.; да је ширио идеју којом се врши пропаганда против постојећег социјалног поретка; да је у међувремену од 1932 год. до 1935 год. био кажњаван по полицијском комесаријату и на крају, да је као претседник подружнице Савеза металургских радника на Јесеницах деловао против интереса исте и да је зато ова у месецу новембру 1936 год. по Централном одобру у Београду растурена.

Поводом даљње жалбе интернирца Перка на Управни суд у Цељу поништио је овај одлуку Банске управе у Љубљани са следећих разлога:

Дела и околности, које је Банска управа навела као чињенице за правдање своје одлуке, није могла и смела да употреби јер су се сва догодила пре 15 децембра 1939 год. када је цитирана Уредба, по којој се поступило, ступила на снагу.

По § 5 грађ. зак., закони не делују натраг и зато немају никаква утицаја на пређашња делања. То значи, да се правна норма може, да примени само на оне чињенице, које су се догодиле у време када је та правна норма била на снази. — То начело вреди и у управном праву, у колико није што друго законом супротно одређено. А и по обичном правном резонувању је недопуштено, да неко трпи неугодне последице за делања, за која у време њиховог збивања нису биле предвиђене такве последице.

Апстрактна тврђења без навода конкретних чињеница, да је наиме Перко ширио идеје противне постојећем соц. поретку — нису довољне па да се смије закључити, да је он лице које ремети ред и мир.

Банска управа је прекорачила границе у којима се могла кретати њезина слободна оцена, односно њено слободно уверење. Зато је морао Управни суд, да уважи жалбу, а поништену одлуку да поништи као незакониту.

Против ове пресуде Управног суда жалила се Банска управа на Државни савет, који је под бр. 26954 од 3-XII-1940 донео пресуду којом се жалба Банске управе одбацује са следећих разлога:

„У конкретном случају тужилац је упућен ничим образложеном одлуком полицијског комесаријата у Јесеницама као првостепене управе полицијске власти у друго место на основу § 2 пом. Уредбе, јер да ремети ред и мир. Његову жалбу Банска је управа у Љубљани одбацила тужбом оспореним решењем стављајући му као разлог ремећење реда и мира у терет радње почињене пре ступања на снагу Уредбе од 15 децембра 1939 године. За упућивање тужиоца у друго место за радње извршене пре важности Уредбе, а према изнетом, било је потребно, да постоји судска казна затвором. Тога овде нема. После ступања на снагу Уредбе од 15-XII-1939 године према актима утврђеном чињеничном стању нису показали никакве радње тужиоца, због којих би полицијска власт могла закључити, да је реметио ред и мир. Дакле, за дела учињена пре Уредбе у циљу ремећења реда и мира потребно је постојање по суду изречене казне затвора, па тек онда упућивање у друго место; дочим за примену § 2 Уредбе неопходно је да је тужилац после Уредбе реметио ред и мир, што ни сама Управна власт не тврди у својим одлукама. Па како ни друго у овом случају не постоји тужилац по закону није могао бити протеран у друго место, услед чега се ожалбена пресуда показује као основана на Закону, а доследно томе жалба Банске управе одбачена је као неумесна.“

Пресуда Државног Савета има своју важност и мора наћи своју примену не само за горе наведени конкретни случај односно за територију Дравске бановине, већ за целу државу и за све оваке конкретне случајеве.

Јер исти је случај са свима конфинирцима односно интернирцима, са територије осталих бановина као и Управе града Београда — и ови су се жалили у исто време против једнаких одлука Управе града Београда, и Банских управа, те Банске власти са истог разлога који је уважио и Државни Савет. Разлика је само у поступку управних власти. — Док је на територији Дравске бановине сваки интернирани добио писмено решење од првостепене власти и против ове се могао да жали како то предвиђа Уредба, а на своју жалбу добио решење од другостепене власти и отворени рок са правом даље жалбе на Управни суд односно Државни Савет, — дотле на територији Управе града Београда и осталих бановина нису добили интернирци ни до данас решење од другостепене власти поводом својих жалби.

И док је пресудом Државног Савета укинута ео ipso и сама интернација, односно конфинација за дела настала прије ступања на снагу Уредбе од 15-XII-1939 год., ипак се ова и такова и даље подржава са стране управних власти. А по закону, пресуда Државног Савета обавезне су за управне власти.

Да би се дало задовољење закону и правди, односно да би правно дејство пресуде највишег Управног суда било свуда једнако на територији целе државе, потребно ће бити, да другостепене Управне власти и на осталим територијама једнако по закону поступе, као што је поступила и Банска управа у Љубљани. — У колико не би поступиле, треба, да се конфинирци послуже установом чл. 22 Зак. о Државном Савету и Управних судова.

Д-р Иван Рибар

Страно правосуђе

И лица без вероисповести морају положити прописну заклетву

У једном спору око издржавања код једног Среског суда у Бечу излагане су и појединости из брачног живота странака. Подаци мужа и жене нису се слагали. Судија је стога одлучио, да жену саслуша под заклетвом.

Пошто је жена била без вероисповести, она је по захтеву судије само свечано обећала да ће истину говорити, и онда је дала свој исказ. Судија је удовољио тужбеном тражењу жене и у разлозима се позвао и на женин „исказ под заклетвом.“

Ова пресуда укинута је од призивног суда из јединог разлога, што није постојао женин исказ под заклетвом.

У разлозима се наводи да је судија првостепеног суда хтео жену да саслуша под заклетвом, али стварно он ју је саслушао без заклетве. Очигледно судија је био мишљења да свечана изјава код лица без вероисповести под свима околностима замењује праву заклетву. Али ово гледиште је погрешно.

По закону и по једном траженом обавештењу од Министарства правде, постоји само један облик заклињања сведока и странака, наиме да сведок или странка понови од судије прочитану законску формулу заклетве. И лица без вероисповести морају се на тај начин заклињати.

Формула заклетве је једнака како за законом признате вероисповести, тако и за лица без вероисповести. Једина је разлика, да се код лица без вероисповести суд не мора придржавати формалности прописаних за припаднике законом признатих вероисповести; изостају крст и запаљене свеће.

Приватна писма се не могу отуђити ни објављивати

Да ли су писма, која је адресат већ примио, постала његова својина, са којима може да чини шта хоће, или писац писама има још право на своја писма, то је једна тема, која је у последње време чешће расправљана.

Приликом расправљања оваквог једног интересантног питања париске суд стао је на страну писца писама.

У конкретном случају тичало се јавне продаје писама једног чувеног савременог француског књижевника.

Књижевник је тражио од суда, да се пресудом забрани продаја ових писама из 1912 године, потпуно приватне природе.

Суд је доставио комесару јавне продаје чак и један списак оних писама чију је продају забранио. Издавач каталога предмета изложених јавној продаји, већ је

објавио у каталогу делимичне изводе из ових писама и имао је за то да одговара пред судом.

Његов заступник изјавио је, да му је неразумљиво, да се око једне такве јасне ствари може водити спор. Прималац писма по пријему истог постаје, само по себи се разуме, његов сопственик и може са примљеним писмом да учини шта хоће. Стоји му на вољу, да писма сачува, да их изгори или прода. А када су писма објављеном продајом већ ушла у јавност, не може се приговорати противу тога, да се објаве изводи из истих у каталозима продаје. Такав каталог не садржи ништа друго него опис робе за трговце; то није публикација у обичном смислу.

Суд није прихватио ове разлоге тужене стране, већ је уважио гледиште тужиоца, да се приватна писма не могу отуђити ни објављивати, са чиме се сложио и виши суд.

Д-р Милорад Антоновић, адв.

Распоред рада у 1941 год.

ДРЖАВНИ САВЕТ

I Одељење

Делокруг: Спорови административни, осим службеничких, из делокруга Претседништва Министарског савета и министарстава: унутрашњих послова, иностраних послова, правде, трговине и индустрије, пољопривреде, шума и рудника; предмети самоуправни заједно са службеничким и предмети о сукобима надлежности.

Састав: Претседник одељења — Претседник Државног савета г. Живко Јовановић;

Чланови: г. г. Иванишевић Милисав, Никола Крстић, Никола Ковачевић и Др. Златко Цувај;

Заменици: г. г. Драгиша Здравковић и Др. Владимир Пертот.

II Одељење

Делокруг: Сви предмети из Министарства војске и морнирице; административни спорови, осим службеничких, из делокруга министарстава: просвете, саобраћаја, пошта и телеграфа и телефона, грађевина, социјалне политике и народног здравља, физичког васпитања народа.

Састав: Претседник одељења — потпретседник Државног савета г. Др. Радое Јовановић;

Чланови: г. г. Војислав Николић, Др. Теодор Пеичић, Петар Јуришић и Јаћковић Светислав.

Заменици: г. г. Др. Златко Цувај и Др. Јован Радивојевић.

III Одељење

Делокруг: Спорови царински; о трошаринама државним и самоуправним; дисциплинске кривице и предмети по тужбама против решења управних власти о дисциплинским кривицама јавних службеника.

Састав: Претседник одељења — г. Иван Шкарја;

Чланови: г. г. Драгиша Леовац, Божидар Протић и Др. Владимир Пертот.

Заменици: г. г. Никола Ковачевић и Светислав Јаћковић.

IV Одељење

Делокруг: Спорови о таксама државним и самоуправним; о девизама и валутама, монополама и о свима предметима Министарства финансија осим пореских, царинских и трошаринских.

Састав: Претседник одељења — г. Др. Максимилијан Рошић;
Чланови: г. г. Др. Рудолф Штајнмец-Сородолски, Драгиша Здравковић и Др. Јован Радивојевић.
Заменици: г. г. Петар Јуришић и Др. Жарко Ковачевић.

V Одељење

Делокруг: Спорови о непосредним порезима и о катастру земљишта; о самоуправним прирезима; о порезу на пословни промет и о скупном порезу.

Састав: Претседник одељења — г. Анто Перковић;
Чланови: г. г. Сибин Таврић, Лука Пиштељић, Др. Жарко Ковачевић и Др. Максимилијан Долезил.
Заменици: г. г. Божидар Протић и Др. Андреј Вебле.

VI Одељење

Делокруг: Службенички предмети из свих министарстава, осим Министарства финансија и Министарства војске и морнарице.

Састав: Претседник одељења — г. Др. Петар Миличић;
Чланови: г. г. Алекса Матановић, Др. Павле Чубровић, Др. Франк Светек и Др. Андреј Вебле.

Заменици: г. г. Др. Рудолф Штајнмец-Сородолски и Др. Максимилијан Долезил.

По предметима где је спорно истовремено више питања, а која би по распореду долазила у разна одељења, надлежно је за решавање оно одељење које решава по главном питању.

Предмети из управних судова долазе у одељења према материји.

УПРАВНИ СУД У БЕОГРАДУ

I Одељење

Сачињавају претседник суда као председавајући и судије: г. г. Александар Давинић и Ђорђе Ненадовић као чланови одељења, а њихов заменик је г. Боривоје Петровић.

Записничари овог одељења биће секретари г-це Ружица Басарић и Драгица Живаљевић и суд. приправници г. г. Драгољуб Нешић и Милан Јевремовић.

Ово одељење извиђа и суди:

По дисциплинским кривицама, кривицама по монополском закону и закону о класној лутрији и свима осталим административним споровима, као и по свима жалбама које се изјављују по закону о оштинама.

II Одељење

Сачињаваће судије г. г. Петар Манојловић као председавајући и Петар Давидовић и Михајло Стевановић као чланови.

Записничари овог одељења биће секретар г-ђа Јелица Ђуровић, писар г-ђа Љубица Срзентић и суд. приправници г. г. Војислав Грујић и Душан Симовић.

Ово одељење извиђа и суди:

Ове спорове који се односе на непосредне порезе и самоуправне прирезе.

III Одељење

Сачињаваће судије г. г. Петар Першић као председавајући и Боривоје Франтловић и Владислав Банић као чланови.

Записничари у овом одељењу биће секретар г-ђа Даница Цветковић и писари г-ђице Радмила Ристановић и Десанка Јовановић.

Ове одељење извиђа и суди:

По споровима и кривицама из закона о таксама, пристојбама и трошаринама како државним тако и самоуправним-бановинским и општинским, по споровима и кривицама из закона о царинама, као и кривице из закона о порезима.

Секретар г-ђа Лепосава Филотић радиће административне предмете по протоколима Су и отвореним и поверљивим, водиће надзор над преписом и вршиће режисерску дужност, а секретар г. Ђорђе Таневић вршиће пријавничку дужност.

Архивар г. Миливоје Муштерић са осталим особљем на раду у архиви, вршиће архивску службу и даље како на сређивању аката тако и на сређивању судских спискова и књига, а дактилографске послове радиће на препису одређене дактилографије.

ОКРУЖНИ СУД ЗА ОКРУГ БЕОГРАДСКИ

А. Судска управа:

Јовановић Јанко, претседник суда, отправљаће све послове судске управе као и оне, који су нарочито стављени у дужност претседнику суда.

Заменик претседника суда за ове послове биће судија Благоје Стојановић.

В. Судска одељења:

ПРВО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: Јанко Јовановић, претседник суда.

Чланови већа: судије Момчило Тодоровић, Драгиша Весић, Душан Мишић и Драгутин Протић.

Заменици: Претседника већа — судија Павле Стевановић,

Чланови: судије Павле Бошковић, Ђура Остојић, Василије Петровић и Љубомир Јанковић.

II. Надлежност:

Суди по предметима злочина старијих малолетника и пунолетних лица за која закон предвиђа смртну казну или казну вечитог лишења слободе.

Претрес се држи петком а по потреби и суботом.

ДРУГО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ:

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: судија Благоје Стојановић,

Чланови: судије Александар Младеновић и Момчило Тодоровић,

Заменици: Претседника већа: судија Александар Младеновић,

Чланови: судија Звонимир Савковић и Велибор Белотрепић.

II. Надлежност:

Решава и суди у првом степену у свима парничним и ванпарничним стварима у колико ове спадају у његову надлежност;

решава по жалбама уложеним на пресуде изабраних судова и на решења полицијских власти у смислу § 466 Гр. с. п.;

решава по жалбама (тужбама) на јавне продаје извршене по прописима старог грађанског поступка;

решава по предметима депозита, стечаја и принудног поравнања и стечаја;

решава по предметима протоколације фирми и по предметима задруга;

решава по осталим грађанско-правним стварима за чије је решење надлежно веће, а које нису овим распоредом стављене у надлежност ком другом одељењу.

Расправе: понедеоником, уторником, средом и четвртком.

ТРЕЋЕ СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: судија Павле Стевановић,

Чланови већа: судије Павле Бошковић и Ђура Остојић,

Заменици: Претседника већа: претседник суда Јанко Јовановић,

Чланови: судије: Душан Мишић и Љубомир Јанковић.

II. Надлежност:

Решава по призивима и рекурсима уложеним на одлуке среских судова у грађонско правним стварима;

решава по рекурсима уложеним на одлуке среских судова у оставинским статељским, земљишно-књижним и осталим ванпарничним стварима,

решава по против разложима општинских судова (§ 20 Грсп.);

прегледа извештаје среских судова о раду у принудном поступку и

решава по предметима које му одреди у рад претседник суда, а који не спадају у надлежност неког другог већа.

Расправе: понедеоником, уторником, средом и четвртком.

ЧЕТВРТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: судија Драгиша Вескић,

Чланови: судије Душан Мишић и Драгутин Протић,

Заменици: Претседника: судија Ђура Остојић,

Чланови: судије Звонимир Савковић и Др. Динко Роки.

II. Надлежност:

Решава и суди у првом степену по предметима злочина старијих малолетника и пунолетних лица, за које није надлежно прво веће;

решава по жалбама уложеним на одлуке извиђајних-истражнијих судија.

Претрес држи понедеоником, уторником, средом и четвртком.

ПЕТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: судија Милан Павловић,

Чланови: судије: Павле Бошковић и Ђура Остојић,

Заменици: Претседника већа: судија Василије Петровић, Др. Динко Роки.

II. Надлежност:

Решава по захтевима за понављање кривичног поступка и повраћај права изгубљених кривичном пресудом;

решава о одгађању извршења казне и одлагању наплата новчаних казни и трошкова кривичног поступка;

решава о сукобима (§ 108 К. П.), о обуставама поступка (§ 53 и 96 К. П.), о захтевима за екстрадицију и јемства;

решава по предметима изузећа судија § 21 гр.п.п. и § 34 Крсп;

решава о накнади штете по закону о злонамерној паљевини;

решава по предметима таксених кривица у колико то не спада у надлежност председника суда.

Седнице одржава по потреби.

ШЕСТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Претседник већа и управитељ одељења: судија Светислав Солдатовић,

Чланови већа: судије Момчило Тодоровић и Звонимир Савковић,

Заменици: Претседника већа: судија Павле Бошковић,

Чланова: судије: Драгутин Протић и Велибор Белотрепић.

II. Надлежност:

Решава по призивима и жалбама на решење и пресуде Среских судова по кривичним стварима;

доноси одлуке по предметима које му додели у рад претседник суда, а који не спадају у надлежност ком другом већу, а кривично правне су природе.

Седнице одржава по потреби.

СЕДМО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ**I. Састав:**

Управитељ одељења: судија појединац Василије Петровић, чији је заменик судија Звонимир Савковић.

Решава и суди по предметима преступа старијих малолетника и пунолетних лица који спадају у надлежност судије појединца.

Претреси се одржавају сваког радног дана сем петка.

ОСМО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ**I. Састав:**

Управитељ одељења: судија појединац Љубомир Јанковић,
Заменик: судија Душан Мишић.

II. Надлежност:

Решава и суди у грађанским, парничним и ванпарничним стварима које спадају у надлежност судије појединца;

решава по предметима за дозволу извршења по закону о извршењу и обезбеђењу;

решава по предлозима за издавање платних налога у мандантном, меничном и чековном поступку;

поступа по молбама судова и других власти у грађанско правним стварима.
Расправе одржава сваког радног дана сем петка.

ДЕВЕТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ**Суд за млађе малолетнике****I. Састав:**

Управитељ одељења: одређени судија за млађе малолетнике Василије Петровић,

Заменик: одређени судија Звонимир Савковић.

II. Надлежност:

Извиђа и суди по предметима злочина млађих малолетника.

Претрес одржава по потреби.

ДЕСЕТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ**I. Састав:**

Управитељ одељења: судија Др. Динко Роки,
Заменик: судија Велибор Белотрепић.

II. Надлежност:

Отправља послове извиђајног (истражног) судије за срезове: врачарски, гро-чански и колубарски;

отправља послове истражног судије за предмете по закону о сузбијању злоупотребе у службеној дужности за горње срезове;

поступа по молбама судова и других власти у кривичним стварима;
води надзор над судским затворима.

ЈЕДНАЕСТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Управитељ одељења: судија Велибор Белотрепић,
Заменик: судија Др. Динко Роки.

II. Надлежност:

Отправља послове звиђајног (истражног судије) за све кривичне предмете из срезове: младеновачког, космајског и посавског;

отправља послове истражног судије по закону о сузбијању злоупотребе у службеној дужности по предметима горњих срезова;

отправља послове истражног судије по предметима старог кривичног поступка, издаје уверења приватним лицима да нису под истрагом нити осуђивана за кривична дела.

ДВАНАЕСТО СУДСКО ОДЕЉЕЊЕ

I. Састав:

Управитељ одељења: судија Александар Младеновић,
Чланови: судије Василије Петровић, Драгиша Весић, Душан Мишић, Др. Динко Роки и Љубомир Јанковић.

II. Надлежност:

У овом одељењу раде судије као појединци по предметима по новој Уредби о ратним инвалидима и осталим жртвама рата и то:

Судија Младеновић за срез космајски,
Судија Петровић за срез младеновачки,
Судија Весић за срез грочанички,
Судија Мишић за срез врачарски,
Судија Др. Роки за срез колубарски, и
Судија Јанковић за срез посавски.

Поред редовне дужности отправљаће и то:

Судија Светислав Солдатовић, послове по Уредби о потпори породицама лица позваних на војну дужност — заменик биће му Милан Павловић, судија.

Судија Ђура Остојић, водиће надзор над пословањем одељења судске писарнице за грађанске ствари и давати потребна упутства у смислу постојећих прописа. Поред тога вршиће преглед уписника и помоћних књига у том одељењу у току 1941 године.

Судија Душан Мишић отправљаће послове као и судија Остојић у одељењу судске писарнице за кривичне ствари;

Судија Момчило Тодоровић, водиће надзор над пословањем и тачним вођењем уписника у одељењу задруга;

Судија Александар Младеновић вршиће дужност стечајног и депозитног судије, а биће му заменик судија Момчило Тодоровић;

Судија Весић отправљаће послове у раду за израду и снабдевање потребним формуларима за овај и среске судове. Помагаће претседнику суда у контроли на уређењу новчаних и других књига које води режисер и водац новчаних књига; учествоваће у пословима набавки канцеларијског и осталог материјала, бити сукључар судске касе и вршити надзор над судском библиотеком.

До доласка на редовну дужност судије Звонимира Савковића замењиваће га поред редовне дужности судије Др. Роки и Велибор Белотрепић — према потреби.

СРЕСКИ СУД ЗА СРЕЗ ВРАЧАРСКИ

СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Подела послова по одељењима

У првом судском одељењу обављаће се ови послови: све ствари судске управе; послови по Закону о земљишним књигама и Закону о унутрашњем уређењу, оснивању и исправљању земљишних књига, као и све ствари у вези са инта-

булационим књигама. Сем тога у овом ће се одељењу састављати исправе потребне за укњижење у земљишним књигама — § 40 ст. 1 под а Зак. о земљишним књигама у вези члана првог Уредбе о састављању исправа у земљишно-књижним стварима.

У другом судском одељењу обављаће се: све грађанске парнице било по старом било по новом судском поступку; ствари мандатног, меничног и чековног поступка, спорови који проистичу из порабних уговора, сви предмети по Закону о извршењу и обезбеђењу, сви спорови који буду проистекли у вези са извршењима, као и сви предмети по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова.

У трећем судском одељењу обављаће се: сви кривични предмети за које је надлежан срески суд по Закону о кривичном поступку или по одредбама посебних закона и уредаба.

У четвртном судском одељењу радиће се: све ствари старатељства (пупиларне) и ванпарничне ствари (неспорне) по Закону о старатељству и по Правилима о неспорним делима; све ствари по Закону о ванпарничном поступку од 24 јула 1934 године; затим спорови вођени код општинских власти, разматрање пресуда изабраних судова по деобама задругара и таксене кривице. Ово ће одељење вршити оверавања по уписнику Ов. (§ 331 с. п.), вршити потврде и примати поравнања по §§ 529 и 530 Гр. п. п. Сем тога ово ће одељење примати усмене тужбе у одређеном судском дану у смислу § 55 с. п. и § 535 Гр. п. п.

Ствари правне помоћи обављаће се у оним одељењима коме припадају по својој природи.

РАСПОРЕД СУДИЈА

1) Старешина суда Аранђеловић Војислав обављаће све послове из првог судског одељења. Њему ће се подносити на увид сви предмети пре него што оду у архив, као и све одлуке виших судова по правним лековима. Сем тога он ће обављати све послове по Закону о старатељству, Закону о ванпарничном поступку и Правилима о неспорним делима, у колико нису додељени другим судијама.

2) Судија Пиварски Витомир радиће на свима предметима по грађанском парничном поступку који су уписани под непарним бројем, затим радиће по свима извршним предметима изузев предмета који се имају извршити у општинама Лештанској и Жарковачкој, радиће по свима предметима по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова. Судија Пиварски водиће надзор над извршним органима којима ће одређивати како посао тако и време када ће који од извршних органа изаћи на терен ради извршења. По потреби два пута месечно судиће кривице.

3) Судија Домановић Зоран радиће по свима грађанским предметима уписаним по уписницима на паран број затим радиће на извршним предметима који се имају извршити у општинама Лештанској и Жарковачкој, вршити и даље овере исправа и доносити одлуке по захтевима за потпору лица која су на војној вежби. Судија Домановић биће и даље сукључар, а њега одређујем и за судију који ће разматрати пресуде и решења општинских управа.

4) Судија Марковић Марко радиће све ствари из III судског одељења тј. радиће на свима предметима по Закону о кривичном судском поступку, осталим посебним законима и уредбама, а сем тога биће и библиотекар.

5) Судија Поповић Драгиша додељен је на рад Претседништву владе због чега није обухваћен распоредом.

Ако који од судија буде нарочито оптерећен пословима и услед тога настане застој, потписати ће одредити другог да за једно одређено време ради послове који му овом наредбом нису додељени.

РАСПОРЕД ПРИСТАВА, СУДИЈСКИХ ПРИПРАВНИКА И ЗВАНИЧНИКА-ДНЕВНИЧАРА КОЈИ ВРШЕ ДУЖНОСТ СУДСКИХ ПРИПРАВНИКА

1) У ванпарничном одељењу биће записничари приправници Томо Шољан, Трандафиловић Иван, Гудурић Р. Будимир и Петровић Драгомир. Томо Шољан поред тога водиће послове судске управе а њему ће у вођењу администрације помагати Магазиновић Љубица, архивски чиновник.

2) Записничари по грађанским предметима код судије Пиварског биће Туцаковић Миодраг, Ђурђевић Владислав и Герасимовић Чедомир и пристав Спасенија Рајковић.

3) Записничари по грађанским предметима код судије Домановић Зорана биће Милојковић Љубинка и Клисић Наталија, судијски приправници.

4) Записничари по кривичним предметима биће судијски приправници Бабић Видосава, Гавриловић Јулијана и вршилац дужности судског приправника Ковачевић Србољуб.

Из адвокатске коморе у Београду

Седница од 15 јануара 1941. год.

Одобрене су президијелне одлуке:

О упису у именик адвоката Теофиловића Богдана са седиштем у Чачку;

О брисању из именика адвоката Арадског Д-р Мите из Београда под 31-XII-1940 год. због одрицања без преузимаатеља;

О упису у именик адв. приправника: Стојановић Благоја код адв. Алкалаја Моше у Београду са почетком вежбе од 27-IX-1940.; Лазаревића Момчила код адв. Шљивића Павловића Душана у Београду са почетком вежбе од 30-XII-1940 г.; и

О брисању из именика адв. приправника Булатовића Батрића под 30-XII-1940. због преласка на територију друге Коморе.

Одобрен је упис у именик адвоката: Марковићу Д-р Голубу, Пурићу Милану, Панићу Александру и Котуру д-р Ђури са седиштем у Београду, Цагићу Радмилу са седиштем у Владимирцима и Рашковићу Живојину са седиштем у Сопоту.

Одобрено је пресељење адвоката: Ђорђевићу Добривоју из Јабуковца у Голубац одмах по публиковању огласа у Службеним новинама, без преузимаатеља и Гроздановићу Спиридону из Неготина у Ниш одмах по публиковању огласа у Сл. Новинама, без преузимаатеља.

Избрисан је из именика адвоката Штрбић Борислав из Смедерева под 15-I-1941. год. због тога, што се налази у служби Градског поглаварства у Смедереву у својству сталног чиновника са одређеном месечном платом. (Решење није извршено).

Одобрен је упис у именик адв. приправника: Краљевићу Стевану код адв. Ђуровића Марка у Београду са почетком вежбе од 2-I-1941., Баруху Исаку (Исидору) код адв. Розенбергера Д-р Звонка у Београду са почетком вежбе од 15-I-1941., Павловићу Милошу код адв. Ђермановића Живорада у Ваљеву са почетком вежбе од 26-XI-1940., Бакочевићу Милошу код адв. Продановића Стојана у Београду са почетком вежбе од 3-I-1941., Вукићевићу Федору код адв. Мијатовића Ђуре у Београду са почетком вежбе од 1-I-1941., Миленковићу Милосаву код адв. Ђурчића Александра у Чачку са почетком вежбе од 31-XII-1940., Радовановићу Радославу код адв. Савковића Илије у Београду са почетком вежбе од 24-XI-1940., и Вуксановићу Ђорђу код адв. Шевчика Д-р Глигорија у Кучеву са почетком вежбе од 27-XII-1940.

Избрисани су из именика адв. приправника: Адамовић Душан под 1-VII-1940. по одјави принципала, Ристић Надежда под 1-IV-1940. по сопственој одјави, Димитријевић Павле под 28-XII-1940. због државне службе, Николић Влајко под 1-XI-1940. због војске, и Урошевић Ковиљка под 1-XII-1940. по одјави принципала.

Седница од 29. јануара 1941. год.

Заменик претседника Милан Живадиновић саопштава, да је од Савеза Адвокатских комора примљен акт од 29. јануара 1941. год., у коме Савез извештава, да је по извесним питањима по којима је Савез интервенисао постигнут успех, као и да ће се наставити акција да се повољно реше и она питања, по којима надлежни још нису донели одлуку. Даље се у акту Савеза траже извесни податци и постављају питања у вези са годишњом скупштином. — Решено је:

1) Да се Савезу пошаље статистички преглед кретања адвокатуре у 1940 години, т. ј. прираст и опадање броја адвоката. Ово навести и за адв. приправнике;

2) Да се Савезу пошаље примерак „Бранича“ у коме је штампан записник о раду XI редовне годишње скупштине;

3) Да чланови Одбора промисле о темама о којима би требало расправљати на идућој годишњој скупштини Савеза и да то саопште Комори до 10. фебруара ове године;

4) Да наша Комора не тражи да се одржи седница Пословног одбора Савеза током фебруара ове год.;

5) Да је наша Комора сагласна, да се годишња скупштина Савеза одржи 8. јуна ове године на Бледу и да се Претседништву Савеза препусти уређење свих потребних појединости у вези са овом скупштином;

6) Да је наша Комора сагласна са мишљењем делегата љубљанске Коморе у томе, да се на скупштини расправља о укидању јемства адвоката за странкине таксе, о тарифи у кривичним предметима и о парничним трошковима у стечајном поступку, али не и о ограничењу сувишног прилива у адвокатуру; и

7) Да се сви податци и извештаји Савезу пошаљу до 15. фебруара ове год.

Даље, Заменик претседника Милан Живадиновић саопштава, да је сазнао, да је за смештај Среског суда за град Београд изнајмљена зграда у Сарајевској улици бр. 11. Указује на све незгоде од оваквог решења питања смештаја Среског суда за град Београд. Напомиње да нова зграда није много већа од досадање а узто се налази скоро на периферији града и у вези са саобраћајном мрежом врло неприступачна.

После краће дискусије решено је, да се овим поводом упутити по једна претставка Министру правде и Претседнику градског поглаварства а осим тога да сви чланови Одбора, у колико који није спречен, у групи посете Министра правде и Претседника градског поглаварства и да траже, да се за смештај Среског суда за град Београд нађе подеснија зграда, како у погледу броја и величине просторија, тако и у погледу места, односно повољнијих саобраћајних прилаза згради.

Одобрен је упис у именик адвоката: Митровићу Ђорђу са седиштем у Лозници и Јевремовићу Бранку са седиштем у Ужицу.

Одобрен је упис у именик адв. приправника: Стојановићу Миленку код адв. Митровића Саве у Зајечару са почетком вежбе од 26-XII-1940., Урошевићу Ковиљки код адв. Рашковића Живојина у Сопоту са почетком вежбе од 16-I-1941., Пекићу Илији код адв. Алексијевића Александра са почетком вежбе од 22-I-1941., Живковићу Стојану код адв. Качаревића Милоша у Алексинцу са почетком вежбе од 15-I-1941., и Сагадину Гојмиру код адв. Олипа д-р Јанка са почетком вежбе од 29-I-1941.

Избрисани су из именика адв. приправника: Поповић Јован под 14-XII-1940. због ступања у државну службу, Симић Трифун под 1-XI-1940. по одјави принципала, Зоговић Радоје под 12-VI-1940. по одјави принципала, и Михајловић Коста под 1-XI-1940. по одјави принципала.

Решено је да се адвокатским приправницима приликом уписа скрене пажња на то, да благовремено пријављују Комори сваку промену а нарочито кад ступају у Суд на бесплатну вежбу и кад се са исте враћају своме принципалу на продужење вежбе, јер се у будуће ниједном приправнику који се не буде придржавао овога, неће накнадно признавати исправност вежбе.

Пажња адвокатима и адвокатским приправницима

I

На основу одлуке XII редовне годишње скупштине Адвокатске коморе у Београду по питању регулисања положаја адвокатских приправника, узимајући у обзир резолуцију једногласно донету на скупштини Савеза Адвокатских комора у Новом Саду по истом питању, а у вези са предлозима Удружења адвокатских приправника и референата ужег одбора за контролу вежбе адвокатских приправника, после свестраног проучавања овога питања, Одбор коморе на својим седницама од 20 новембра и 5 децембра 1940 год. донео је једногласно следећу:

ОДЛУКУ

1) Обавеза осигурања адвокатских приправника код Уреда за осигурање радника постоји по Закону о радњама — § 433 тач. 1 у вези ст. 2 тач. 13 и § 3 тач. 1 Закона о осигурању радника — па су адвокати дужни, уколико такво осигурање није учињено, спровести ово осигурање за адвокатске приправнике који су код њих на вежби.

2) Адвокатски приправник на стажу код адвоката има право на (3) три недеље непрекидног годишњег одмора, према договору у погледу времена коришћења овога одмора, за које време му припада утврђена месечна награда.

3) Радно време за адвокатског приправника на стажу код адвоката не треба да пређе осам радних часова дневно.

4) Месечна награда адвокатског приправника на вежби код адвоката мора износити минимум егзистенције који одговара раду и његовој квалификацији, као и приликом самог адвоката, а по мерилу које пружају припадљивости судијских приправника односно пристава и које Одбор коморе сматра за такав минимум.

Ову одлуку Одбора публиковати на видном месту у „Браничу“, саопштити је у препису свима адвокатима на територији Коморе као и Удружењу адвокатских приправника у Београду.

Од Одбора Адвокатске коморе Бр. 3458 од 12 децембра 1940 године у Београду.

II

Адвокат је дужан, да сваку промену у вези са вежбом адв. приправника пријави Комори. Ово важи и за ступање приправника у суд на бесплатну вежбу а нарочито за враћање приправника код адвоката ради продужења вежбе. Ако о овим променама не извести адвокат, дужан је то да учини адвокатски приправник.

Дешавало се до сада да ни адвокати ни адв. приправници не извисте Комору о враћању приправника код адвоката било по навршеној, било по прекинутој вежби код суда, већ то учине после дугог времена. Приправници се у таквим случајевима обраћају Комори молбама да им се време од дана изласка из суда са бесплатне вежбе до дана извештаја Комори о томе призна у приправничку вежбу код адвоката. Комора је била принуђена да води дуг поступак за утврђивање правог стања ствари ради доношења одлуке, а то је потпуно излишан посао, који би се Комори могао уштедети, само кад би адвокати и адвокатски приправници вршили уредно своје дужности.

Како су у последње време овакви случајеви све чешћи и прете да се претворе у сталну праксу, то се овим путем скреће пажња адвокатима и адв., приправницима, да своје дужности врше на време, јер се у будуће ниједна молба адв. приправника за накнадно признање исправности вежбе неће узимати у обзир, односно свака таква молба биће одбијена.

Прикази

Dr. August Egger: Ueber die Rechtsethik des Schweizerischen Zivilgesetzbuches. Zürich. 1940.

Швајцарски научник д-р Аугуст Егер, професор приватног права на Циришком универзитету, написао је и издао недавно своје ново значајно дело под насловом „О правној етици швајцарског Грађанског законика“.

Књига је подељена на два дела. У првом делу, који носи наслов „Од 1789 до 1839: Промене у мишљењу и животу“, описани су индивидуализам, слободна привреда и њихови успеси. Затим следује опис преокрета ка социјалном, при чему се Егер нарочито осврће „на општу беду душевне природе, коју је изазвао општи

развитак 19 stoleћа". Ратно и поратно време налазе се у знаку интервенционизма и колективизма.

Значај овог првог дела Егерове књиге је у томе, што у њему писац покушава да реши проблематику индивидуализма и колективизма на основи „утврђивања чињеничке природе". Тиме се индивидуалистичке и колективистичке процене и претрасуде подједнако искључују и ослобођава пут за једно стварно одговарајуће схватање међуљудских односа. То је дакле једна „наука о битисању" од које се мора поћи. Она тек пружа основне елементе за изграђивање науке о вредности, за оснивање правне етике. Ову по Егеру једину могућну науку о битисању описује он на следећи начин: Човеку је својствена како индивидуална свест тако и свест о заједници. Он се осећа као јединка и једновременно као члан заједнице. То лежи већ у његовој друштвеној природи, у његовом бићу. Један трајан однос запетости лежи у тој двострукој свести; никада није човек потпуно само Ја, никада само колективно биће. Он је обоје.

Стога је противречно бићу човековом свака наука, која хоће да види само једну страну, сваки индивидуализам (или управо субјективизам) који признаје само појединачно биће не узимајући у обзир његов однос према друштву, и сваки колективизам, који пушта да појединац пропадне у заједници.

У продужењу се испољава и једно друго гледиште Егерово. Он искључује претерано оштре закључке хисторизма и позитивизма, од којих су обоје нужни огранци историске правне школе.

У погледу проблема слободе, Егер стоји на становишту да се индивидуа не сме приносити на жртву заједнице, као што ни заједница не сме бити угрожена у своме постојању услед неограниченог спровођења индивидуалне воље.

Пошто се заједница састоји из појединаца, који по самој природи следеју својим особеним интересима, и пошто појединац не може да опстане без везе са другима, то се указује потреба једног свесно траженог изједначења снага и права.

Други део Егерове књиге носи наслов „Мена и сталност у Грађанском праву". Увод сачињава један сажет, одличан преглед француског, аустриског, немачког и швајцарског Грађанског законика.

Као основне вредности Грађанског права развија Егер затим, позивајући се стално на односне законске прописе, идеје о слободи, човечности и општем добру.

Резиме овог другог дела Егерове књиге био би овај: Хуманитет у Грађанском праву налази основ и смисао једновременно у човековој природи. Његово биће налаже му човечност. Из њега проистиче равномерно слобода и човечност. Слобода без човечности тоне у варварству, а човечност је најплеменитији цвет слободе и не може без ње да успева.

То је дакле смисао овог поретка: он је либералан и социјалан једновременно. У њему се остварује свест човечанске повезаности и солидарности. Он је солидаристички, не у прихваћеном смислу, да је појединац обавезан да се за другог заложу (ма да правни поредак признаје и ову дужност под одређеним претпоставкама, које ваља још проширити), већ у смислу да сваки појединац у стварном заједничком животу и правнословном саобраћају има другог увек у виду и према њему гаји све потребне обзире поштовања и уважавања. Правни поредак почива на основном принципу, да је човек човеку у животу друг и зато постаје он и у праву правни друг.

Дело Егерово је са својим значајним и тачним гледиштима као и начином разлагања материје веома интересантно и од неоспорне велике правне вредности.

Д-р Милорад Антоновић, адв.

Некролог

† КОСТА ПРОТИЋ

На погребу пок. Косте Протића, бив. адв. из Београда, одржао је г. Милан Влајковић, адв. из Београда 27 јануара 1941 год. овај говор:

Тужни зборе!

Присутни смо тужноме последњем растанку са умрлим и уваженим Костом Протићем, најстаријим адвокатом садањег Београда.

Дужност ми је као претставнику старије генерације београдских адвоката да евоцирам у колико ми је то могућно овом приликом личност покојника и његов рад као адвоката за дуги низ година у средини Београђана.

Покојни Коста Протић рођен је у Београду 7 новембра 1862 год., где се школовао и правне науке завршио на Правном факултету Велике школе у Београду 1887 год. После завршене школе био је кратко време судски чиновник у колико му је то било потребно ради нужне праксе за полагање адвокатског испита и по положеном испиту постављен је за јавног правозаступника 1 новембра 1891 год. при Лесковачком првостепеном суду, а после десет година прешао је са адвокатуром 1 априла 1901 год. у Београд и од тада је овде вршио адвокатуру до своје смрти.

Покојни Коста Протић није био адвокат просечне вредности. Напротив, он је својом спремом и држањем у адвокатури и ван ове био човек високе стручне спреме и угледа још од своје младости.

Раније Удружење јавних правозаступника бирало га је више пута за свога члана управе, а 1919 год. изабрало га је за свога потпретседника.

Приликом оснивања Адвокатске коморе у Београду 1922 год. изабран је за адвокатског судију при Касационом суду у Београду и за члана Комисије за полагање адвокатског испита, па је те дужности он вршио дужи низ година, а 1903—1906 год. пок. Протић је био члан Редакционог одбора „Бранича“, — у коме се чешће јављао и својим радовима трајне вредности, а Правном науком бавио се све до своје смрти.

Те његове дужности вршене најсавесније и његово држање у адвокатури учинили су да је пок. Протић у друштву и у правничком свету имао високи углед, који га је довео на таква почасна места, као што је Комисија за полагање адвокатског испита и суђење адвокатима при Касационом суду, у којим функцијама је он био одличан и праведан.

Као грађанин пок. Коста Протић био је примеран и врло уважен. Никада није био реакционар, личан, нити је преко политике тежио за каквом личном хасном или положајем. Држао се своје адвокатуре, истине и правде.

У адвокатури пок. Коста Протић био је пример за углед и по своме држању и по стручној спреми. За цело време адвокатуре он је пратио Правну науку и у своме раду примењивао најсавесније и Позитивно право и Науку.

Било је велико задовољство гледати пок. Косту Протића приликом расправа на Суду. Он није био никада у томе послу личан, ни заједљив. Имао је став прав, али достојанствен, а према противнику увек пажљив и коректан. Уносио се сав у расправу својом спремом и искуством, а од Суда тражио правду само законом у руци. Суд је ценио као светињу, па је зато од Суда и он био високо цењен.

Адвоцирати 48 година и задржати високи углед до смрти и код својих клијената и код Судова и својих колега, па и осталог света — доказ је, да је пок. Коста Протић био човек и адвокат високе вредности и угледа, нарочито с обзиром на то, да се адвокату врло често нуде прилике да у своме раду попусти или се повије, — а он је остао до своје смрти потпуно исправан и чист.

Ово је права и тачна оцена живота и рада пок. Косте Протића и мени, тужни зборе, остаје само још да се обратим ожалашћеном унуку пок. Косте и да му овом приликом његове жалости кажем да се у своме животу може поносити тако врлим покојником, као што је био његов дед пок. Коста, и да ће бити довољно да се у своме животу угледа на свога деда у сваком погледу, јер је и он како њему тако и својим ожалашћеним сродницима, па и нама осталима оставио светао пример живота и рада.

То нека Вам је утеха.

Нека је лака Земља и светао помен пок. Кости Протићу!

Слава му!

Белешке

АДВОКАТСКА ТАРИФА

У Службеним новинама од 4 јануара 1941 год., стр. 16 бр. 4—II, објављена је одлука Министра правде бр. 119.821 од 31 децембра 1940 год., ове садржине:

„На основу става 2 члана 28 Правилника о висини награда за адвокатске послове од 6 фебруара 1936 године прописујем

ПРАВИЛНИК

о престанку важења одредбе става 1 члана 28 Правилника о висини награда за адвокатске послове од 6 фебруара 1936 године

Члан 1

Даном 10 јануара 1941 године престаје важити одредба става 1 члана 28 Правилника о висини награда за адвокатске послове од 6 фебруара 1936 године.

Члан 2

Овај Правилник ступа на снагу даном обнародовања у Службеним новинама“.

На овај начин, после скоро пет година, укинут је пропис о смањењу адвокатских награда, који је пропис унет у последњем моменту приликом редакције Правилника од 6 фебруара 1936 год., те се у будуће приликом одмеравања трошкова неће више одбијати 12% од адвокатске награде за све послове извршене почев од 10 јануара 1941 године.

СЛУЖБЕНИ ЈЕЗИК
НАШЕ КРАЉЕВИНЕ

Срески суд у Ћуприји добио је једну замолницу на словеначком језику, која се односила на извршни поступак. Судија за извршења, не желећи да се и у оваквој ствари послужи уобичајеним начином, позивањем лица које зна словеначки, доставио је замолницу Министарству правде с молбом да се замолница преко надлежног отсека преведе и превод што пре врати суду. Напоменуто је да је ствар хитна.

Министарство правде вратило је замолницу суду с примедбом да је службени језик Краљевине српско-хрватско-словеначки. Замољени суд поново је

вратио замолницу министарству са следећим пропратним образложењем:

„Потписати судија, као надлежан по предметима извршења према распореду рада од 17 априла 1939 г. чл. 9 Закона о уређењу редовних судова —, поново доставља списе извршења И—369/39 са следећом напоменом: По чл. 7 Закона о судијама редовних судова судија приликом полагања заклетве заклиње се да ће своју дужност савесно извршавати и да ће се приликом изрицања правде држати једино закона, а не и Устава. Како и § 54 Судског пословника предвиђа службени језик, то је потписом, дакако, и тај пропис познат, али и члан 3 Устава и § 54 Судског пословника говоре о службеном језику српско-хрватско-словеначком, из чега се даје закључити да у Краљевини Југославији постоје три службена језика: српски, хрватски и словеначки. Да у Судском пословнику стоји да је службени језик српскохрватскословеначки, значило би да је у држави један једини службени језик, а не три, што опет не би морало одговарати правом стању ствари у Краљевини. Ово због тога што се код нас само српскохрватски сматра за један језик, док словеначки нико не покушава да сматра језиком који би био исто што и српски, хрватски, односно српскохрватски. За доказ овога служи наслов Белићевог „Правописа српскохрватског књижевног језика према прописима Министарства просвете“, који уопште не помиње словеначки језик. Потписати изјављује да незна словеначки. Како једино он сноси одговорност за рад приликом доношења одлука по Закону о извршењу и обезбеђењу, налази да му је претходно потребан превод списка у питању, да би знао о чему се ради. У сваком случају потписати скида са себе сваку одговорност због одуговлачења по овом предмету, јер налази да с пуним правом не жели да се упушта у оцену тражења које не разуме. Поново се моли за хитан поступак.“

Министарство је спис опет вратило суду с напоменом да превод словеначког акта*) није потребан, јер је он само превод*) обрасца 60. Судског пословника, а у вези примене одредаба §§ 209 до 215, што би суд морао свакако да зна.

Леон А. Амар
судија

*) Курзив је наш.

ПРЕДЛОЗИ ЗА ИЗМЕНУ НАШЕГ ЗАКОНОДАВСТВА

Амандмани, који би требали да се узаконе и ако нису упућени Законод. одбору, треба да их упути Адвокатска Комора у Београду.

I. Да се § 492 грађ. суд. пост. (пресуда због изостанка) допуни установом приговора или опозиције против пресуде због изостанка, која би отприлике могла да гласи овако: „Ако туженик не приступи на прво рочиште, може против пресуде због изостанка, поднети приговоре, у року од 15 дана, рачунајући од достављања пресуде. Услед поднетих приговора, суд ће одредити рочиште за расправу и нападнуту пресуду одржати сасвим или делимично у снази или је ставити ван снаге. Ако туженик поново пропусти рочиште или пропусти рок за подношење приговора, приговоре ће одбацити суд, по службеној дужности.“

II. Код § 920 грађ. зак. — укида се последња реченица „удате жене за живота мужа“ а место запете долази тачка.

III. Да се § 36 зак. о земљ. књиг. допуни у од. (1) овом реченицом: „Укњижење се може вршити и на основу таквих приватних исправа, како је начинио опуномоћени адвокат, ако се на њима налазе потписи двају писмених сведока и ако је потписе на њима оверила управна власт првог степена.“

IV. Да се упути претставка Његовој Светости Патријарху, да Његова Светост достави Светом Архијерејском Сабору исту са овим амандманом; код § 63 суд. пост. срп. правосл. цркве, одељак други укида се а место њега долази овај одељак: „У свима споровима по тужбама за нападање брака и развод брака, адвокати православне вероисповести, могу, у име парничких странака, подносити тужбе, писмене поднеске и заступати их у главном поступку, на расправама.“

Адвокатски интереси су окрњени прописом § 36 зак. о земљ. књ., када им се наносе неправде и од стране законодавне власти, кочи и отежава рад у вршењу њиховог позива, нарочито при прављењу уговора и обављању разних других правних аката тиме, што се више поверења указује према јавним бележницима него према адвокатима као сталежу, који живи баш највише од прављења уговора или других исправа намењених земљишно-књижном уреду.

Исто тако се наноси увреда и изражава неповерење од стране Срп. правосл. Архијер. Сабора адвокатском сталежу, специјално Србима адвокатима, што је у другом одељку § 63 суд. пост. правосл. цркве забрањено адвокатима, да могу заступати парничке странке у споровима ради нападања брака или развода брака, када је заступање парничких странака неопходно потребно ради очувања њихових животних интереса, њихове будућности, када је у питању екзистенција, важни материјални и статусни интереси парничких странака и када је баш заступање по адвокатима, неопходно потребно, у општем интересу. Међутим, адвокати су законом обавезани да бесплатно заступају сиромашне парничке странке у споровима код Окружног суда, на основу права сиромаштва и на кривичним претресима да бесплатно заступају — бране за тежа кривична дела. За бесплатне послове, адвокати, изгледа, да су „морално“ дорасли а за заступање код црквених судова и за састављање пуноважних приватних исправа нису „морално“ дорасли па им се од стране власти, путем закона, изражава неповерење као сталежу. Зато би ове неправде путем предложених амандмана требале да се уклоне и да се изврше и друге зак. реформе које би биле либералније и у општем интересу.

Мирко Ђ. Степановић
адвокат — Обреновац

Садржај правних часописа

Правосуђе — часопис за судску праксу и законодавство. Бр. 11—12 — свеска за новембар-децембар 1940. Уредник и власник Стојан Јовановић, Судије и судство. Русомир Јанковић, Наше одговорности заштита су државе и народа. — Грађанско право. Д-р Ђорђе Ж. Мирковић, Постанак и правни састав трговачких друштава. — Мирослав Бритвић, Раскидање заједнице. — Младен Грубиша, Један случај истраживања ванбрачног патернитета. Кривично право. Ђорђе М. Поповић, Може ли срески суд на претресу одбацити захтев за гоњење, пријаву, или обуставити започете извиђаје у см. § 379 Кр. — Богдан Шошкић, О примени мере безбедности из § 52 кз. — Александар Хаџипоповић, Диспозитив оптужнице за дела

из §§ 144 и 146 из. — Правна Филозофија. Белешке. Преглед књига. Нове књиге и часописи и Некролог.

Правна мисао — часопис за право и социологију. Уређивачки одбор: Д-р Н. Вучо, Д-р Љ. С. Дупанац, Д-р Ј. С. Ђорђевић, Д-р Д. Б. Кечкић, Д-р Б. М. Недељковић, Д-р Д. Б. Тодоровић. Свеска новембар-децембар 1940. — Сретен Вукосављевић, О задрузи. — Д-р Мехмед Беговић, Ибн-Халдунови погледи на друштво и државу. — Ђура Нинчић, Појава и развој конзерватизма у Енглеској. — Владислав Ђорђевић, Занатлије и занатство Београда до светског рата. Критички преглед књига и Преглед повременика.

Одвјетник — орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник Д-р Иво Политео. Број 1 — свеска за јануар 1941. — Народни крвх. Одвјетништво у Бугарској. Дужнички морал. Одвјетник у карикатури. Судство у модерним типовима држава. „Пријатељ Јожа“. Вијести Адвокатске Коморе у Загребу. Разно и Преглед правних прописа.

Преглед законодавства

Број 1-I од 1. јануара 1941. год.: 1) Уредба о изменама и допунама Закона о државној трошарини. — 2) Уредба о изменама и допунама Закона о таксама.

Број 4-II од 4. јануара 1941. год.: 3) Указ о припајању села Горњи Адровац Општини прџиловачкој. — 4) Уредба о продужењу рока за изборе делегата за скупштине пензионих завода за службенике у Београду и Сарајеву. — 5) Уредба о изменама и допунама Закона о апотекама и надзору над прометом лекова. — 6) Уредба о оснивању Среског шеријатског суда у Горажди и о отпочињењу тог суда са радом. — 7) Уредба о ослобођењу Просветне звезде из Љубљане од плаћања увозне царине и свих осталих државних и самоуправних дажбина и такса на сав материјал намењен изградњи нове радио-емисионе станице у Љубљани и релејне станице у Марибору. — 8) Правилник за извршење Уредбе са законском снагом о реквизицији. — 9) Правилник о престанку важења одредбе става 1 члана 28 Правилника о висини награда за адвокатске послове од 6. фебруара 1936 године. — 10) Ближе одредбе за извршење Уредбе о установама за снабдевање. — 11) Продужење важности Уредбе о ванредном доприносу поморских теретних бродова трговачке морнарице. — 12) Ослобођење од царинских дажбина материјала за радиостаницу Љубљана и релејну станицу Марибор. — 13) Измена члана 4 Општег правилника о повлашћеној возњи и превозу бр. 142/36. год. — 14) Наплата скупног пореза у случајевима када је у фактури означена вредност робе у разним валутама. — 15) Максимирање цене уља у трговини на велико и малопродаји. — 16) Исправка у Плану за амортизацију 3% обвезница за ликвидацију земљорадничких дугова за 1940/41, годину.

Број 7-III од 11. јануара 1941. год.: 17) Правилник о накнади за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима. — 18) Правилник о руковању и употреби Контролног фонда Одељења пореза Министарства финансија. — 19) Измене и допуне у Таксеном и пристојбинском правилнику. — 20) Правила по којима ће се управљати органи Средишњег уреда за осигурање радника и друге установе социјалног осигурања. — 21) Наредба о расподели јестивог уља. — 22 и 23) Исправке. — 24) Исправке у Правилнику о разредним државним поштама.

Број 8-IV од 13. јануара 1941. год.: 25) Правилник о изменама и допунама Правилника за извршење Закона о државној трошарини. — 26) Ослобођење од царине семена шећерне репе. — 27) Преглед државних расхода и прихода за месец новембар и за период април—новембар 1940 по буџету за 1940/41. год. — 28) Правила по којима ће се управљати апотекари и лекари при прописивању, издавању и наплаћивању лекова на рачун органа Средишњег уреда за осигурање радника и других установа социјалног осигурања. — 29) Допуна упуства за прикупљење података о кретању спољне трговине. — 30) Упуство за тумачење одредбе чл. 7 ст. 2 Уредбе о сузбијању скупље и несавесне спекулације. — 31) Откупнина личног рада на подручјима Градског поглаварства у Београду и Панчеву за 1941. год. — 32) Продужење рока предвиђеног у одељку V напомене 12 Закона о так-

сама. 33) Уговор о трговини и пловидби сап рилозима који чине његов саставни део, потписан у Београду 24. маја 1934 године између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске, и допунски протоколи уз Уговор о трговини и пловидби, потписани у Софији 12. фебруара 1940 године између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске.

Број 9-V од 14. јануара 1941. год.: 34) Уредба о ослобођењу Привилегованог акционарског друштва за извоз земаљских производа Краљевине Југославије од плаћања увозне царине и осталих дажбина, такса на папирне вреће. — 35) Уредба о ослобођењу Привилегованог акционарског друштва за извоз земаљских производа Краљевине Југославије од плаћања дажбина и такса на робу коју увози по решењу М. с. бр. 1281 од 2. октобра 1940. год. — 36) Уредба о изменама и допунама Уредбе о удружењима слушалаца Универзитета П. бр. 12394 од 20. априла 1934 године и Уредбе о изменама и допунама у Уредби о удружењима слушалаца Универзитета П. бр. 8377 од 26. априла 1937. год. — 37) Уредба о изменама и допунама Уредбе о удружењима слушалаца економско-комерцијалне високе школе у Београду I бр. 861 од 10. јануара 1938 године. — 38) Наређење Министра војске и морнарице о регулисању војне обавезе у иностранству. — 39) Продужење рока за фондове за пензионо осигурање. — 40) Исправка у ближним одредбама за извршење Уредбе о установама за снабдевање. — 41) Исправке у Уредби о осигурању државног саобраћајног особља за случајеве болести, порођаја, сахране и несреће.

Број 10-VI од 15. јануара 1941. год.: 42) Наредба о контроли увоза техничких масноћа биљног и животињског порекла, копре, калофоније и воскова. — 43) Наредба о контроли увоза угљена, кокса и брикета из Т. бр. 169/1, 2, 3, 4 и 5 Царинске тарифе. — 44) Овлашћења Дирекције за спољну трговину, дата одјелу за обрт, индустрију и трговину Банске власти Бановине Хрватске.

Број 13-VII-A од 18. јануара 1941. год.: 45) Уредба о изменама и допунама Закона о чиновницима. — 46) Наредба о контроли увоза вуне из бр. 71 и 308, козине домаће и ангорске козе и длаке осталих животиња из бр. 72, вештачке вуне из бр. 310, вуног предива из бр. 311 до 314 и fiocsa w. t. из бр. 328 Увозне царинске тарифе. — 47) Измена и допуна прописа за бетон и армиран бетон. — 48) Измене и допуне у Правилнику о извршењу Закона о судским таксама. — 49) Упутство бр. 18 Уредбе о 1% доприносу народном инвалидском фонду. — 50) Конвенција за заштиту индустријске својине и Аранжмани потписани у Хагу 6. новембра 1925. год. — 51) Овлашћење одјелу за обрт, индустрију и трговину Банске власти бановине Хрватске о контроли увоза вуне, козине и длаке.

Број 13-VII-A од 18. јануара 1941. год.: 52) Уредба о установљењу Министарства снабдевања и исхране. — 53) Уредба о изменама и допунама Уредбе о Државној фабрици шећера на Чукарици М. с. бр. 101 од 25. фебруара 1937 са изменама и допунама по Уредби М. с. бр. 488 од 19. маја 1938. — 54) Уредба о измени Закона о Народној банци Краљевине Југославије. — 55) Правилник о извозним кланицама. — 56) Наредба о продаји сапуна за прање. — 57) Наредба о контроли увоза вештачких ђубрива из бр. 203, 211, 262 и 263, сумпора из бр. 197, 1 и 2 и модре галице из бр. 215,2 увозне царинске тарифе. — 58) Правилник о пословању централе за огрев. — 59) Наредба о обиму продаје робе.

Број 16-VIII од 22. јануара 1941. год.: Уредба о додељивању награда у жандармерији. — 61) Уредба о ослобођењу акционарског друштва пређе Шкодини заводи у Плзњу из Прага и Конструктиве-грађевинско а. д. из Прага од плаћања царина и осталих државних самоуправних дажбина и такса. — 62) Упуста за извршење одредаба донетих по Уредби о изменама и допунама Закона о таксама од 21. децембра 1940. М. с. бр. 1675 (Службене новине од 1. јануара 1941. бр. 1-1 „Финансијски зборник“ стр. 19/41). — 63) Допуна чл. 8 Правилника 142/36).

Број 18-IX од 24. јануара 1941. год.: 64) Уредба о изменама и допунама у Закону о администрацији војске и морнарице. — 65) Уредба са законском снагом о измени и допуни Уредбе са законском снагом о додељивању државног шумског земљишта и ликвидацији узурпације у ранијој Босни и Херцеговини М. с. бр. 472/36. — 66) Правилник о установама хуманог карактера које се баве обезбеђењем погребних и болесничких трошкова. — 67) Цене семена шећерне репе за сетву репе 1941 године. — 68) Максимирање цена штапинима на Ред. бр. 17, 18 и 19. — 69) Објашњење у погледу исхране нудиља. — 70) Цена уљу од бундевских коштица. — 71) Продајна цена квасца. — 72) Исправка у Наредби о контроли увоза техничких масноћа биљног и животињског порекла, копре, калофоније и воскова бр. 1051 од 9. јануара 1941. — 73) Исправка у изменама и допунама у таксеном и

пристојбинском правилнику, Одељење пореза број 1132 о д10. јануара 1941. године.

Број 19-X од 25. јануара 1941. год.: 74) Уредба о стандардизовању прерађене паприке и регулисању промета са паприком за зачин. — 75) Додатак Уредби о стандардизовању паприке и регулисању промета са паприком за зачин II бр. 25479 од 31. децембра 1940 године. — 76) Правилник о оснивању Фонда за исхрану сиротиње при Дирекцији за проучавање и организацију пољопривреде у сврху исхране. — 77) Наређење Мин. пољопривреде 16-I-41. о означавању остви одобрених за риболов. — 78) Повлашћени поштански пакети за неписмене.

Број 23-XI од 31. јануара 1941. год.: 79) Указ-Наредба о измени и допуни Уредбе о ослобођавању људства од војне дужности. — 80) Уредба о набавкама за потребе установа Министарства социјалне политике и народног здравља. — 81) Уредба о аутентичном тумачењу чл. 9 ст. 1 Уредбе о смањењу личних припадности државних и самоуправних службеника бр. 37420/I-1935. — 82) Уредба о ликвидацији Југословенског Феникса и уступању његове имовине. — 83) Уредба о обрасцу заклетве, облику печата, обрасцу потврде о оверавању превода, уписнику, дисциплинској власти, дисциплинским кривицама и казнама, случајевима престанка службе, тарифи о награди и о трошковима за приватне и службене послове тумача. — 84) Уредба о оснивању Занатске коморе у Љубљани и измени и допуни Уредбе о трговинским, индустријским и занатским коморама. — 85) Уредба о измени и допуни Уредбе о изради и употреби голих и изолованих електричних водова и изолованих цеви са прибором. — 86) Наредба о контроли извоза угља. — 87) Наредба о контроли увоза каучука непрерађеног из бр. 100,1 каучука пречишћеног из бр. 386, гума за аутомобилске точкове из бр. 389 и цеви и омотача за пнеуматике из бр. 393в Увозне царинске тарифе. — 88) Наредба о контроли увоза сирове и суве коже из бр. 76, чињене коже и израда од њих из бр. 370 до 381, крзна и израда од крзна из бр. 382 до 383, кора за чињене из бр. 97 и екстракта и материја за штављење кожа из бр. 230 Увозне царинске тарифе. — 89) Наредба о контроли извоза сточне хране. — 90) Допуна чл. 33. Уредбе о пензионом фонду поштар и пословача (Пензиони фонд уговорних поштар). — 91) Упуство за евиденцију залиха картелисане робе. — 92) Кукољ и очинци смеју садржавати највише 15% здравих, шурих и ломљених зрна житарица (пшенице, јечма или овса). — 93) Посебно упуство за достављање података о залихама, производњи, продаји и ценама картелисаних производа. — 94) Образовање нове катастарске управе у Јагодини. — 95) Овлашћење Банској власти Бановине Хрватске у погледу извоза дрва, производа од дрва, и шумских производа. — 96) Оснивање нове катастарске управе у Сопоту.

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКИХ КОМОРА

у

БЕОГРАДУ И СКОПЉУ

Власник и издавач „Бранич“-а је Адвокатска комора у Београду, коју претставља
претседник Владимир Св. Симић, адвокат

Чланови редакционог одбора:

Милан Ж. Живадиновић, д-р Видан О. Благојевић и д-р Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ:

Један случај ортаклука из § 23 тр-
говачког законика од Д. Н. С.—
судије — Скопље 41

Реч-две о улози државних тужилаца
од Леона А. Амара, судије Сре-
ског суда — Ђуприја 44

Условна осуда у вези са накнадом
штете од Драгослава А. Ђорђе-
вића, судије Окружног суда за
град Београд 47

Утицај притвора и истражног за-
твора на замењивање казне за-
твора новчаном казном „ако се
циљ и овим може постићи“ —
§ 71 тач. 5 у в. § 77 к. з. од
Александра Р. Миловића, судије
Окружног суда — Прилеп 50

Решавање спорних и прејудичијал-
них питања у ванпарничком по-
ступку од Младена Грубише, су-
дије Окружног суда — Струмица 54

СУДСКА ПРАКСА:

Један случај уговора који није мо-
гао резултирати правним деј-
ством од Д. Н. С. 73

Кад призивом суд поништи пресуду
првостепеног суда због стварне
ненадлежности, он је дужан јед-
новремено донети и одлуку о
одбачају тужбе, од Андрије Р.
Лакића, старешине Среског су-
да — Доњи Милановац 74

Улози са уложних књижица које
гласе на туђе име, својина су
онога на чије име гласи књижи-
ца. Кориснику је на овај начин
извршена симболична предаја
поклона у см. § 565 Грађ. зак.
од Илије Д. Илића 76

СТРАНО ПРАВОСУЂЕ:

Одговорност железница за накнаду
штете од Д-р Милорада Анто-
новића 79

(Наставак садржаја на другој страни корица)

Уредништво „Бранич“-а налази се у Дечанској ул. 13/II. Рукописи се не враћају.
Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

„Бранич“ доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског
реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора
којима служи као званични орган, и расправе, чланке и саопштења из судске праксе
из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству

„Бранич“ излази крајем сваког месеца — Годишња претплата за „Бранич“ износи
80.— дин. За адвокате изван територије Београдске и Скопске адвокатске коморе,
адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата 60.— дин.

Поједини број 10.— дин.

СЛУЖБЕНИ ДЕО :		Д-р Константин Тихомиров и Јован	
Из Адвокатске коморе у Београду	80	М. Јовановић: Закон о држав-	
Из Адвокатске коморе у Скопљу .	82	ном саобраћајном особљу, обја-	
		шњења — пракса, споредно зако-	
ИСПРАВКЕ И ДОПУНЕ АЗБУЧНОГ		нодавство од Д-р Видана О.	
ИМЕНИКА АДВОКАТА . . .	84	Благојевића адвоката	85
ПРИКАЗИ :			
Ненад Ђорђевић: Закони, уредбе и		ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА . .	85
остали прописи Краљевине Југо-			
славије од Д-р Видана О. Бла-		НОВЕ КЊИГЕ	88
гојевића адвоката	84		

Д. Н. С., судија — Скопље

Један случај ортаклука из § 23 трговачког законика

Тужилац Ф. Ј., у тужби којом је засновао спор противу Н. Н., ради утврђивања ортакчког односа, наводи да је са тужеником закључио уговор о подизању и искоришћавању једне фабрике црепа и цигле у У., на тај начин, што ће он дати своје стручно знање и набавити сав материјал са потребним постројењем, а капитал за набавку и подизање фабрике, као и њен рад, дати туженик, — с тим да тужиоцу припадне на име његовог дела у овој фабрици 1500 динара месечно од бруто прихода, а остатак да се дели између тужиоца и туженика тако, да тужилац добије 25% од чистог прихода, а туженик остатак од 75%. Овим уговором предвиђено је, по тврђењу тужиоцевом, и то како ће се са фабриком поступити на случај престанка рада, ма из каквих разлога. Тада би се целокупна имовина имала поделити између тужиоца и туженика тако, да тужиоцу припадне 25% од њене целокупне вредности, а туженику остатак. За доказ оваквог уговора тужилац је се позвао на сведоке и саслушање странака. Тужилац је даље навео да је своју обавезу, која проистиче из горњег уговора, потпуно извршио. Набавио је материјал, потребан за подизање фабрике и у потпуности васпоставио фабрична постројења, тако, да је фабрика отпочела рад. Но како му туженик пориче право ортакчког односа то је предложио пресуду, којом ће се утврдити спорни ортакчки однос и права која му из њега проистичу.

Туженик, у одговору на тужбу, пориче тужбене наводе. Свој однос са тужиоцем, поводом кога је потекао овај спор, објашњава овако: он, тужилац и неки П. Ј., разговарали су се да подигну ортакчки примитивну циглану у вредности од 100.000—120.000 динара. По томе разговору он би требао да уложи новац у означеном износу, а тужилац и сведок П. Ј. стручни рад. Када би подигнута циглана отпочела рад, тужиоцу би припало од нето прихода 20%, а трећем ортаку П. Ј. 10—15%. Али како је се он доцније уверио, да би оваква циглана била нерентабилна, то је одустао од њеног подизања и о томе известио тужиоца и ортака П. Ј. Они противу тога нису имали ништа. После овог разилажења са тужиоцем и ортаком П. Ј., тужени је се, како он то даље наводи, решио да подигне модерну циглану, са орговарајућом машинеријом и то самостално, што је и учинио. Па како је, у томе времену, тужилац био без посла и како је се раније претстављао као стручњак за израду планова за подизање зграде за циглану, монтирање машинерије и друге послове при изградњи оваквог предузећа, то му је туженик понудио да га у овим

пословима помогне, не обавезујући се ни на какву награду или пријем у предузеће, ради ортачког пословања, нашта је овај пристао, а туженик му повремено давао извесне суме новаца за уложени труд и то са уверењем да је тужилац одиста стручњак и намером да га доцније прими на сталан посао и да му одреди плату. Међутим, у току пословања, туженик се уверио да тужилац нема способности ни стручне спреме за послове за које је био ангажован, па како је још почео да чини неке злоупотребе, то га је он опоменуо, а тужилац после опомене добровољно напустио рад.

Извесни сведоци, на које је се тужилац позвао ради утврђивања својих навода, потврдили су, да је он радио на подизању спорне циглане за све време док су ти радови трајали, па и доцније; а сведок П. Ј., на кога су се оба парничара позвали, потврдио је: да су се он, тужилац и туженик споразумели, да ортачки подигну једну црепану под условом да тужени уложи капитал за подизање исте, тужитељ стручну спрему, а он — сведок да буде градитељ црепане. По том споразуму, тужитељ би, када црепана отпочне радити, имао да добије од чисте зараде 20—25%; он — сведок 10%, а остатак туженик. Поред овога тужитељ би по тврђењу сведока требао добивати из прихода црепане и по 1000 динара месечно ради издржавања. Своје иступање из ортаклука сведок П. Ј. објашњава искључењем од стране тужиоца и туженика у току припремних радова. У доказном поступку саслушани су и парничари. Они су, у главном, своје односе објаснили онако исто као и у тужби и одговору на тужбу.

Завршивши расправу, првостепени суд је изрекао пресуду, којом је делимично усвојио тужбени захтев и утврдио ортачки однос између тужиоца и туженика у фабрици за израду црепа и цигле, подигнутој у 1935 год. у У., са правом добити од чисте зараде у корист тужиоца 25%, од пуштања фабрике у погон до развргнућа ортачког односа, тј. за време од 1 маја до краја септембра 1935 год., а по одбитку 1500 дин. од бруто зараде у корист тужиоца за исто време. Тужбени захтев у оном делу, у коме је тужилац тражио признање права својине у подигнутој фабрици са 25% вредности, првостепени суд је одбио.

Овакву пресуду првостепени суд је у главном оправдао следећим разлозима: „Конкретни ортаклук је грађански, предвиђен § 723 Грађ. зак.; а не трговачки. Ово због тога, што уговори трговачког ортаклука, по § 40 Трг. зак., морају бити писмени и што је у овом ортаклуку само једна страна — туженик трговац“. Објашњавајући надаље схватање, да је конкретни ортаклук грађански, првостепени суд наводи и ове разлоге: „Уговорачи су имали да сами производе материјал и да користи од продаје истог деле, а нису имали да купују материјал и да га препродају у циљу зараде. Осим тога, у грађански ортаклук могу ступити и нетрговци, а у трговачки само лица којима је трговина обично занимање. Па како је саслушањем тужиоца и исказом незаинтересованог сведока П. Ј. утврђено, да је између парничара икључен овакав ортачки уговор о подизању спорне црепане, са правом учешћа тужиоцем са 25% од чисте зараде, као и то да се он налазио у ортаклуку од 1 маја до краја октобра 1935 год. то је пресуђено као у диспози-

тиву." (Остали разлози пресуде првостепеног суда нису од интереса за оцену истакнутог питања — природе ортаклука парничара у овоме случају).

Поводом призива обеју парничних страна, призивни суд је, већином гласова, донео пресуду, којом је уважио призив тужене стране, у погледу погрешне правне сцене спорне ствари и одбио тужбени захтев у целости, са ових разлога: „Када тужилац наводи, да је са тужеником закључио уговор о подизању и искоришћавању фабрике црепа и цигле, на тај начин, што ће он дати своје стручно знање и набавити материјал и потребно постројење, а туженик капитал за набавку и подизање фабрике, — стим да зараду, док предузеће буде радило, деле тако, што ће тужиоцу, на име дела за услуге, које чини ортаклуку, припасти месечно по 1500 динара од бруто прихода, а остатак бити подељен између тужиоца и туженика тако, што ће тужилац добити 25% од чистог прихода, а туженик остатак од 75%; а када предузеће престане радити, да имовину предузећа поделе у размери 25% у корист тужиоца, према 75% у корист туженика; — онда свакав правни посао закључен, по изјави тужиоца, између странака, носи сва обележја трговачког ортаклука предвиђеног у § 23 Трг. законика. Ово због тога, што постоји удружење два лица, од којих једно даје капитал а друго рад и стручну спрему (§ 24 Трг. закона) у циљу трговања — обављања једног посла из т. 1 § 17 Трг. зак., који се састоји у преради покретне ствари — земље, средством постројења — машинерије у цреп и циглу, ради продаје у циљу постизања зараде, коју би уговорачи имали делити, на начин показан у тужби тужиочевој.

Чињеница да се тужилац и тужени нису споразумели да уговорени посао обављају под заједничком фирмом и да фирму тог свог предузећа протоколишу, — који је истакла тужилачка страна, — има по §§ 5, 6 и 43 Трг. закона само последица према трећим лицима са којима би они могли доћи у пословну везу, — а не мења и њихов међусобни ортачки однос, нити ортаклуку закљученом између њих, мења карактер правног посла предвиђеног у § 23 Трг. зак.

Нахођења првога суда, да је између парничара закључен грађански ортаклук из § 723 грађ. зак., са разлога, што по § 40 Трг. зак. уговор о трговачком ортаклуку мора бити писмен, као и због тога што обе уговорајуће стране нису трговци, већ само туженик, као и даља нахођења у погледу труда и капитала, производног материјала и продаје истог, као и начина поделе постигнуте зараде — неоснована су, како са разлога, који су напред истакнути, — тако и због тога што је погрешно схватање првостепеног суда, да појам грађанског ортаклука даје § 723 Грађ. зак. и остале одредбе из главе XXVII истог, — јер се из прописа главе III Трг. зак., у којој се налази § 43, јасно види, да трговачки закон (*lex spec.*) даје трговачком ортаклуку само извесне битне напомене, док све остало оставља да регулише грађански законик (*lex gen.*), — те се разлика између трговачког и грађанског ортаклука не налази у § 723 Грађ. зак. и § 23 Трг. зак., већ у природи посла, који је предмет ортачког рада, а тај је посао као што је већ напоменуто посао из т. 1. § 17 Трг. зак., — дакле трговачки.

Па како се по §§ 40 и 42 Трг. зак. уговор о ортаклуку трговачке природе може доказивати само писменом исправом или признањем странака, а тужилац писмену исправу не подноси, то је тужбено тражење остало недоказано“.

Противу ове пресуде призивног суда уложила је ревизију тужилачка страна, истичући погрешну правну оцену ствари у томе, што је призивни суд нашао да је у спорном случају закључен трговачки ортаклук из § 23 Трг. зак., а не грађански из § 723 Грађ. зак. који не мора бити писмен.

Касациони суд није уважио ревизију тужилачке стране, већ је потврдио призивну пресуду, а ревизијски навод, којим је призивна пресуда нападнута због погрешне правне оцене ствари побио овим разлозима:

„Јер је призивни суд, на основу чињеничног стања утврђеног пресудом првог суда и наводима тужбе правилно нашао, да правни посао, који је по изјави тужиоца закључен, носи сва обележја трговачког ортаклука из § 23 Трг. зак., а не грађанског ортаклука из § 723 Грађ. зак., дајући том приликом и правно разлагање у чему се разликује трговачки и грађански ортаклук и да се та разлика огледа по природи посла. Па како је у овом случају природа посла трговачког карактера то је призивни суд правилно на спорни случај применио пропис § 23 Трг. зак., налазећи да исти није по §§ 40 и 42 Трг. зак. доказан писменом исправом, пошто тужена страна не признаје да је закључила уговор онако како га тужилац претставља, а сведоцима се не може доказивати постојање трговачког ортаклука.“

Леон А. Амар, судија Среског суда — Ћуприја

Реч - две о улози државних тужилаца*)

— Поводом једне ослобођавајуће пресуде —

Државни тужилац у Куманову оптужио је К. С., земљоделца из Тополовића, што се на дан 15 маја 1938 г., у смислу извршне пресуде Општине рударске закleo, да је оштећеном С. П. вратио дуг у износу од 257.— дин., иако му ову суму није вратио, те да би у оваквој радњи његовој стајало дело из од. I § 144 КЗ.

После одржаног претреса и изведених доказа, Окружни суд у Куманову донео је пресуду којом је окр. ослободио од оптужбе по § 280 КП, осуђујући га само на плаћање бранилачке награде. Позивајући се на слободно судијско уверење — § 274 КП, суд је дао следеће разлоге:

*) В. чланак адвоката Владете Милетића из Ужица у Браничу за мај 1939 г. — Примедба уредништва.

Један од начина по којима се обавезе гасе јесте и пребијање једног дуга за други. Истина, § 903 Грађ. зак. говори о узајамности субјеката одређеног дуговинског односа, али тај императивни карактер, та природа пребијања не искључује и могућност пребијања какво имамо у овом овде случају. Суд, наиме, налази да је окр. К., уговарајући с оцем прив. учесника пребијање свога дуга према његовом сину за потраживање које је он — окривљени — имао према оцу прив. учесника због оштећеног грожђа, био у доброј вери да је отац приватног учесника, као глава породице, ово уговарање извршио у сагласности с прив. учесником, својим усвојеником, те да је окривљени био у праву кад је сматрао угашеним свој дуг према приватном учеснику. Како се и путем пребијања дуга за дуг исти сматра плаћеним, односно враћеним, — како то у формули положене заклетве стоји —, то суд налази да у радњи окривљеног К., што је заклетву положио у том смислу, нема дела кривоклетства за које се оптужује, јер у тренутку полагања заклетве окр. К. био је свестан својих речи да је дуг исплатио. С обзиром на постојање такве свести, отпада могућност постојања умишљаја о лажној заклетви, који умишљај претпоставља битни елеменат дела из § 144. КЗ. Да је опт. К. заиста уговорио пребијање дуга с оцем приватног учесника, суд се уверио из казивања окр. К., које је поткрепљено и казивањем самог прив. учесника да зна да је уговорено пребијање дуга у питању. То пак што прив. учесник није пристао доцније на уговорено пребијање, по нахођењу суда не може да утиче на мишљење суда да на страни окр. није било кривоклетства у тренутку полагања заклетве. Најзад, када је прив. учесник инсистирао за своје потраживање, окр. К. му је, по савету испитаног сведока А., ипак исплатио дуг, што уверава суд да окр. К. не би заклетву ни положио да отац прив. учесника није пристао на пребијање свога дуга за дуг окривљенога према његовом усвојенику — прив. учеснику, или да су то питање отац приватног учесника и приватни учесник сами расправили и пре полагања заклетве окривљеног известили, јер овако он није знао за њихово неслагање.

По објављеној пресуди, пропраћеној језгровитим разлозима, државни је тужилац изјавио да улаже ревизију, док су бранилац и окривљени изјавили да су с пресудом задовољни. Пресуда је достављена државном тужиоцу и он је накнадно изјавио да ревизију правдати неће, услед чега је решењем одбачена.

Овај случај даје нам повода да кажемо реч-две о државним тужиоцима и њиховим оптужницама.

Било је досад често речи о тешкој, по некима нимало завидној улози државних тужилаца с обзиром на особеност њихове функције, при чему је било разних мишљења о њиховим правима приликом вођења извиђаја, истраге, подизања оптужнице и заступања исте на претресу. Било је и таквих мишљења да државни тужиоци нису самостални у доношењу својих одлука, већ да се приликом доношења истих држе неког мерила које за многе од нас није ни јасно ни схватљиво. Верујемо да мишљења која иду тако далеко нису нити могу бити сасвим оправдана, али да нису ни сасвим неоправдана доказ су разни случајевима из праксе. Тако на пример по једној кривици по којој државни тужилац једног суда

у унутрашњости Србије није уопште хтео да гони, суд је донео пресуду којом је окривљеника осудио на две године робије, која је осуда по ревизијама обеју страна оснажена од највишега суда. — По делу из § 218 КЗ државни тужилац у престоници одбацио је пријаву по § 44 КП, прешао је преко одлуке Апелац. суда да има основа сумњи да је окривљени дело извршио, не хтевши чак да се користи ни правом које му признаје § 56 КП, упркос одлуци вишега суда да има места оптужби. — Или, најзад, овај случај. Петар да у комисион златан сат часовничару да га овај што повољније прода. Часовничар нађе купца у лицу једног чиновника и с њим уговори куповину сата и плаћање у месечним ратама. Док је чиновник био запослен, рате су редовно отплаћиване и полагаане. Када је купац одједном остао без службе, отплате изостану, те Петар тужи часовничара за утају! Државни тужилац прими пријаву, гони часовничара и подигне оптужницу! Оптужује га за дело из § 318 КП! По његовом приговору Апелац. суд у Београду нађе да нема места оптужби, јер је по среди приватно-правни однос, који се има рашчистити и расправити у редовној грађанског парници. — Одлука правилна да правилнија не може бити, па ипак недовољно јака да збрише све оне непријатности које је доживео некриви часовничар због гоњења од стране државног тужиоца.

Ова три случаја навели смо према памћењу и без ближих података, али тврдимо да случајева сличних овима има у доста лепом броју, те жалимо што нисмо прибележили све оне оптужнице по којима је престонички Апелациони суд нашао да су предмет приватно-правног односа.

Жалимо што не познајемо страна законодавства о функцији државних тужилаца у разним земљама, да бисмо могли бар донекле упоредити наше законодавство с другима, али смо мишљења да нам не би ништа шкодило да смо и ми прихватили систем који влада у Француској, где државни тужилац подиже оптужницу тек кад нарочита комора при апелационом суду списе које јој је доставио истражни судија врати државном тужиоцу с мишљењем да се може подићи оптужница.*)

Па ипак наша судска пракса може да забележи и светле примере рада и улоге државних тужилаца. Није мали број јавних претреса на којима државни тужилац одустаје од гоњења, пошто је претходно уложио сав труд да скривену материјалну истину открије и укаже на њу у корист набеђеног окривљеника. Оштри државни тужилац уме често да се изненада прометне у доброг чиновника, који се одједном на претресу повлачи с бојишта уверен да је своју улогу одиграо савесно до краја.

У изложеном случају државни је тужилац размотрио разлоге већа са којих је окривљени К. ослобођен од оптужбе, проучио је исте и упоредио са чињеницама утврђеним на главном претресу, па је, нашавши да је суд правилно утврдио одлучујуће чињенице, и исте оценио по свом слободном уверењу, мирне савести изјавио да ревизију неће правдати, знајући врло добро за § 341 КП.

*) В. Чубинског, стр. 365.

Онима који тврде да улога државног тужиоца није лака можемо слободно рећи да није ни тешка, јер државни тужилац, који има пред очима законске прописе и вољу законодавца, никад неће погрешити ако прописе примењује а вољу законодавчеву поштује, јер ће му, на тај начин савест бити мирна и чиста, — а то је много!

Драгослав А. Ђорђевић, судија Окр. суда за град Београд

Условна осуда у вези са накнадом штете

И ако је прошло већ пуних десет година од када је стављен на снагу и уведен у живот нов Кривични Закон за Краљевину Југославију од 27-I-1929 год., и ако је за овај десетогодишњи период судска пракса већ пречистила многе празнине и нејасности у закону, — ипак се још увек појављују извесне празнине, које приликом решавања у конкретним случајевима наилазе на разнолика мишљења.

Такав је случај и са применом условне осуде у вези са накнадом штете. У § 65 КЗ тачно је наведено кад се може дати и према коме се условна осуда може применити. Ми то овде нећемо понављати, ни наводити све околности, које треба да се стеку, односно испуне, па да би суд могао изрећи условну осуду.

Нас овде интересује последња алинеја § 65 КЗ која говори о условној осуди у вези са накнадом утврђене штете.

Један од основних принципа код условне осуде јесте, да тај услов односно одлагање извршења изречене казне не може временски бити краћи од једне ни дужи од пет година. Тај рок је потребан да би се осуђенику дала прилика да се у будуће за извесно време уздржи од вршења крив. дела. То извесно време законодавац је одредио да не може бити краће од једне нити дуже од пет година.

Међутим, последња алинеја § 65 КЗ гласи: „За одлагање извршења казне може суд поставити услов да осуђеник накнади пресудом утврђену штету у року који ће утврдити пресудом и који не може бити дужи од једне године.”

Овде се сада појављује један временски рок код условне осуде, који је у опречности са оним из првог одељка § 65 К.З. а који смо горе навели. Шта више овде законодавац забрањује да тај рок буде дужи од године дана, а краћи може.

Да би се лакше разумела питања која се могу појавити код примене овог последњег одељка § 65 к.з. треба одмах навести и трећи одељак § 66 К. З. који гласи: „Ако суд услови одлагање казне накнадом штете, па протекне рок одређен за њу а осуђеник је не накнади, одложена ће се казна одмах извршити, осим ако су узрок томе биле околности које се не могу њему приписати у кривицу итд.”.

Дакле, ако суд услови одлагање накнадом штете, па протекне рок одређене за њу а осуђеник је не накнади, одложена ће се казна одмах извршити. То значи ако је суд у току претреса утврдио извесну одређену

штету, коју је проузроковао осуђеник својом кривичном радњом и суд га, рецимо осудио на пет месеци затвора и да ту штету накнади у року од три месеца, па ако он то не учини за та три месеца, одложена ће се казна одмах извршити, тј. суд ће писати за извршење пресуде и осуђеник има да наступи издржавање казне затвора од пет месеци.

Овде се појављује питање, како ће да гласи диспозитив ове пресуде. Ту празнину у закону нису објаснили ни наши коментатори Крив. Законика г. г. Лазар Урошевић, Др. Тома Живановић и Др. Михаило Чубински.

Г. Др. Чубински у своме коментару уз § 65 и § 66 К.З. износи само следеће:

„Т. 3 §-а 66 регулише специјалан случај, када је условно осуђено лице морало да у року утврђеном пресудом накнади оштећенику одређену штету (§ 15 т. 3), а ту обавезу није испунило. Ту је допуштено чак и одлагање досуђене казне без накнаде штете, ако је суд стекао уверење да осуђеник није кадар да је накнади.“, итд.

Г. г. Лазар Урошевић и Др. Тома Живановић ништа не говоре о овоме у коментарима својих кривичних закона.

По овоме питању постоје разна гледишта. Било је чак и разноликих пресуда, нарочито код нижих судова.

Једни су мишљења да треба изрећи само један услов и то овај други од три месеца (у нашем примеру) за накнаду штете, а онај први (од године дана за које време осуђеник несме да изврши ниједно кривично дело, тј. време кушње) да се сам по себи разуме, тј. да је тај услов већ предвиђен у самом закону и да се не мора у пресуди изрећи.

Други сматрају да треба изрећи само један услов и то од три месеца за накнаду штете и када тај рок протече и осуђеник штету накнади (плати), онда ће се сматрати да није ни осуђиван.

Најзад, постоји и треће мишљење, да у диспозитив пресуде треба да уђе и услов од године дана, тј. време за које осуђених несме да изврши ни једно кривично дело (време кушње), и услов од три месеца, тј. време за које осуђеник мора да накнади причињену штету оштећенику.

Да подробније расмотримо свако од ових мишљења и најпре за свако да покушамо саставити диспозитив пресуде:

а) по првом мишљењу пресуда би овако гласила: „Н. Н., осуђује се на пет месеци затвора под условом из § 65 К.З., с тим, да у року од три месеца накнади причињену штету у пет хиљада динара. У противном примениће се § 66 од. III К.З.“

Да се упитамо, какве све правне последице наступају услед овакве пресуде.

Ако осуђеник у року од три месеца плати штету, присталице овог мишљења сматрају, да рок од једне године (време кушње) тече и даље а почиње са даном када је пресуда постала правомоћном. Кад прође тај рок а осуђеник не изврши ниједно ново кривично дело, за које би био осуђен на строги затвор или на коју тежу казну, — сматраће се да није ни био осуђиван.

Ако пак, осуђеник у року од три месеца не плати штету, пресуда ће се по § 66 од. III К.з. одмах пустити у извршење и он ће морати да издржи три месеца затвора. Присталице овог мишљења не кажу, шта ће бити са оним основним условом, са кушњом, која не може бити краћа од једне године дана, па осуђеник изврши ново кривично дело и буде осуђен на строги затвор или коју тежу казну. По њима, изгледа да би тај услов одмах са неплаћањем штете отпао.

б) у другом случају пресуда би гласила: „Н. Н. осуђује се на пет месеци затвора под условом да у року од три месеца плати оштећенику штету од пет хиљада динара, што ако не учини примениће се § 66 од. III к.з.“

Ако осуђеник плати штету у предвиђеном условном року, осуђеник се сматра у смислу § 68 од. III к.з. да није никада ни осуђиван и ако евентуално у идућих девет месеци учини ново кривично дело да неће бити у поврату.

Ми сматрамо да ово није исправно, јер би се у том случају према осуђенику могла опет применити условна осуда ако задовољава опште принципе за условну осуду из § 65 од. I и II К.з. а за то ново кривично дело буде осуђен на казну строгог затвора или на коју тежу казну.

Ако осуђеник не плати штету у року од три месеца пресуда ће се пустити у извршење, тј. одложена казна одмах ће се извршити. Ово је потпуно јасно и логично.

Присталице овог тумачења мишљења су, да је законодавац хтео у § 65 од. III к.з. да пружи осуђеницима један блажи услов од оног минималног од једне године, да је хтео да избегне то време кушње за извршење новог кривичног дела, па да је у првом реду имао за циљ да се оштећенику накнади причињена штета. Они овај услов називају специјалним или блажим условом.

Ми смо код овог другог случаја, а при првој алтернативи, напоменули да би се при извршењу новог кривичног дела дошло у такву ситуацију да се код истог осуђеника опет примени § 65 од. I и II к.з. чак и ако би нова казна била строги затвор или тежа од ове, а то је искључено пошто се према истом осуђенику не може дати двапут условна осуда, сем у случају из § 66 од. II к.з.

в) у трећем случају пресуда би гласила: „Н. Н. осуђује се на пет месеци затвора. Извршење ове казне одлаже се за годину дана у смислу § 65 к.з. но то под условом, да у року од три месеца накнади причињену штету оштећенику у пет хиљада динара. У противном примениће се § 66 од. III к.з.“

Ако осуђеник плати штету у року од три месеца, онда ће му тећи услов од године дана, тј. време кушње, па кад прође година дана од дана правосиљности пресуде, сматраће се по § 66 од. III к.з. да није ни осуђиван.

Ако осуђеник не плати штету у року од три месеца одложена казна ће се одмах извршити у смислу § 11 од. III к.з.

Ово је јасно као и у другом случају.

Као што се види овде је суд везао условну осуду са роком за накнаду штете и ако се у томе року штета не накнади, отпада условна осуда и осуђеник мора казну да издржи.

Ми мислимо да је овакво тумачење врло логично и потпуно исправно и да другачије не може бити.

На крају да напоменемо, да неки судови одређују исти рок и за накнаду штете и за кушњу, тј. да се у року од једне године накнади причињена штета, па ако осуђеник плати штету баш последњег дана истека рока, а за то време не изврши ни једно ново кривично дело, за које би евентуално био осуђен на казну строгог затвора или коју тежу казну, — сматраће се да су испуњена оба услова и по § 68 од. III к.з. сматраће се да није ни осуђиван. Ако пак не плати штету до последњег дана рока, онда му као у трећем случају у другој алтернативи, отпада и условна осуда, и он мора казну затвора да издржи.

Александар Р. Миловић, судија Окружног суда — Прилеп

Утицај притвора и истражног затвора на заменеивање казне затвора новчаном казном „ако се циљ и овом може постићи“ — § 71 тач. 5 у в. § 77 кз.

Пропис § 71 тач. 5 кз. нормира: „Код преступа код којих закон прописује затвор или затвор и новчану казну, али без назначења најмање мере затвора, суд може затвор заменити новчаном казном, ако се циљ казне и овом може постићи.“ По овом пропису, суд може место затвора изрећи новчану казну под условом да суд нађе да се циљ казне и новчаном казном може постићи. Истина ниједним прописом наше кривично законодавство није кодифицирало циљ казне. То је питање, обзиром да је исто још одвајкада спорно и компликовано, законодавац оставио правној теорији и судској пракси, да га решава по целисходности, нарочито што се тиче краткорочних казна. У правној теорији се и сада води борба о циљу казне, између рационалистичке и позитивистичке школе. Док прва заступа гледиште, да је основни циљ казне одмазда, па за тим све остало што улази у појам казне, дотле друга стоји на становишту, да је главни циљ казне поправка кривца, па после тога све остало што спада у дојам саме казне. Дакле прва циља на то да кривац одмаздом — испаштањем казне као зла исти и трпи због учињеног кривичног дела, те иста због тога има репресивни карактер, а друга иде на то да кривац буде поправљен путем разних васпитних мера, што све чини да иста има превентивни карактер.

Имајући у виду ову борбу између ове две школе у кривичном праву и наш законодавац је у Крив. закону поред Гл. III (§§ 35—49 кз.) која говори о казнама, одмах у Гл. IV (§§ 50—60 кз.) предвидео и мере безбедности које имају да важе за пунолетне кривце, као и за старије малолетнике; наравно да за млађе малолетнике и децу остају само мере из §§ 26—29 кз., дајући превагу сад једној сад другој врсти поменутих кривичних санкција (дуалитет кривичних санкција, обзиром на трећи

основни појам Кривичног права — кривца). Значи и наш законодавац је морао овим начином ускладити, колико се то могло, супротности ове две школе некодифицирајући циљ казне.

Цитираним прописом о ублажавању казни и то краткорочних казни затвора законодавац је ишао на то да се овакве казне могу заменити и новчаним казнама, али је то условио налажењем суда „ако се циљ и овом може постићи“. Ако суд нађе, да тај циљ (циљ казне уопште) може том казном постићи, онда ће изрећи новчану казну место затвора, што значи да ће доћи до изрицања ове казне у смислу §§ 42—45 кз. То што је законодавац а priori учинио у свом погледу јесте: што је ограничио примену овакве замене једино на врло лаке преступе, за које се учинилац кажњава казном затвора без назначења најмање мере истог (посебни минимум) било да је поред ове казне предвиђена и новчана казна било да није предвиђена. Ово је заиста добра политика законодавчева у погледу сузбијања краткорочних казни, јер кад суд нађе да се циљ казне и новчаном казном може постићи, нема бојазни да се циљ његове криминалне политике сузбијања оваквог криминалитета неће постићи, јер судија (суд) који кривцу суди у могућности је да оцени да ли ће се од случаја до случаја, циљ казне постићи боље овом или оном казном, док овакву функцију законодавац нема нити је може имати. Законодавац, који законодавну материју *in abstracto* регулише не може све случајеве предвидети, док судија све случајеве које му живот пружа има да подведе под одговарајуће прописе и да пресуди. Дакле суду је остављено да по свом нахођењу врши ову замену.

Примена прописа § 71 тач. 5 кз. је алтернативна, управо суд је може применити или не применити. Ниједним законским прописом суду законодавац није наложио да мора оцењивати, да ли се циљ казне може постићи изрицањем новчане казне или не може, па да тек после тога одлучује да ли ће овај пропис применити или неће. Једино, ако суд нађе, да треба применити овај пропис, дужан је да ту примену оправда разлогом постигнућа циља казне изрицањем новчане казне. Ово јасно произилази *ex lege* — § 71 тач. 5 кз.

На против пропис § 77 кз. је императивног карактера, који пропис гласи: „Притвор или истражни затвор, који је осуђеник издржао, пре него што је пресуда изречена, урачунаће се у изречену казну.“ Овај пропис наређује, да се притвор или истражни затвор мора урачунати у изречену казну. Суд не сме пропустити да то учини, јер би упротивном повредио материјални закон, и то баш на штету кривца.

Нашем чланку је циљ да истакнемо утицај примене прописа § 73 кз. у случају ублажавања казне у смислу § 71 кз. и њихову колизију.

Као што смо истакли, прописом § 71 тач. 5 кз. врши се ублажавање казне затвора замењивањем истог новчаном казном под условом постигнућа циља казне и овом. Овај се пропис може применити само тада ако кривац није био у притвору или истражном затвору. Ако је пак био у овом, онда мора доћи до примене прописа § 77 кз. и у изречену казну му се мора издржани притвор или истражни затвор урачунати. Кад се већ ово урачунавање мора вршити онда о неком замењивању казне затвора новчаном не може бити говора, јер примена прописа § 77 кз.,

искључује ефективност новчане казне, а то је битни основ све казне. Кад овај битни реквизит новчане казне отпадне, онда о постигнућу циља казне изрицањем новчане казне не може се ни говорити, јер се тај циљ никако не може постићи. У случају примене § 71 тач. 5 кз. иде се на то да кривац - осуђеник плати новчану казну и да се тим плаћањем (новчаним ефектирањем) постигне циљ казне изрицањем новчане казне место казне затвора. Ако нема те ефективности, од постигнућа поменутога циља нема ништа. А при примени прописа § 77 кз. искључена је та наплативост, пошто се у казну мора урачунати издржани притвор или истражни затвор, јер се не сме тумачити да, ако се примени поред овог прописа и пропис § 71 тач. 5 кз. да кривац има да плати и новчану казну поред одлежаног притвора или истражног затвора, да би се циљ казне постигао, јер се изриче новчана казна у смислу поменутог прописа, пошто би тиме био повређен пропис § 77 кз. и кривац би био лишен благодети овог прописа, што се никако не сме десити.

Истина, при изрицању казне кривцу на суд не сме да утиче мера као што је притвор или истражни затвор, јер се у противном казна изриче под утицајем исте, а правило је, да суд суди и изриче казну по савести и слободном нахођењу, без ма каквог утицаја, па и без овог утицаја, јер је то мера у првом реду ради осигурања присутности кривчеве, као и због спречавања његовог дејства у смислу § 113 к.п., а ако се не ради о облигаторном притвору или истражном затвору, — § 113 од. I и § 119 од. II кп. Отуда произилази, да ова мера не би требала да утиче на примену § 71 тач. 5 кз. и суд би имао прво изрећи новчану казну па тек онда применити пропис § 77 кз. Ако се овако поступи, онда се долази до бесциљне ситуације, да се изриче новчана казна место затвора, јер ће се њоме циљ казне постићи, па се онда, у ту изречену казну урачунава издржани притвор или истражни затвор, а тиме се анулира циљ постигнућа казне изрицањем новчане казне. Постигнута је форма без садржине, а то никако не сме да буде. Заиста, не стоји никаква сметња да суд поступи као што смо навели, али се тиме ништа није постигло у погледу циља казне, пропис 71 тач. 5 кз. базира се на постигнућу циља казне. Овде мора доћи до изражаја принцип: форма се жртвује садржини, и суд мора жртвовати примену прописа § 71 тач. 5 кз. примени прописа § 77 кз. јер је последњи донешен у корист криваца, како је то и Срп. пројекат из 1915 год. предвидео. Истина, овде се мислило у првом реду на урачунавање притвора или истражног затвора у времену казну, мада је пропис § 77 кз. нормирао, да се урачунавање врши у изречену казну.

У случају који третирамо кривац се налази у дилеми: ако се примени пропис § 71 тач. 5 кз. сам, онда је у повољнијој ситуацији, јер се осуђује на новчану казну, пошто ће се циљ казне истом постићи, плаћајући исту у корист фонда означеног у § 42 кз. и тиме је поштеђен казне затвора, који је непобитно тежи од новчане казне и неповољнији за кривца у сваком погледу. Али, поред свега тога, остаје неизгладиво то: што је остало нерасправљено питање одлежаног притвори или истражног затвора. Оно не сме да остане висеће и суд га мора решити свакако на начин предвиђен у пропису § 77 кз. А начин овај доводи

дотле, што се ефективност новчане казне мора анулирати, као што смо то раније навели. Ако се одбије примена прописа § 71 тач. 5 кз. зато што мора доћи до примене прописа § 77 кз. кривац се ставља у неповољну казнену ситуацију што не може бити осуђен на блажу казну — новчану казну, већ мора бити осуђен да затвор, што је несумњиво неповољно па и поред примене прописа § 77 кз. јер ако се казна затвора поклапа са издржаним притвором или истражним затвором или је мања, кривац се одмах на претресу пушта у слободу, по учињеном урачунавању и сходно § 339 кп. сматра се да је казну издржао у притвору или истражном затвору па ако у времену означеном у § 76 кз. почини које друго кривично дело, он је у поврату, што би избегао да је био осуђен на новчану казну. Дакле, у овом случају, место да кривцу користи пропис § 77 кз. он му очигледно иде на штету. Отуда је нетачно тврђење теорије, да увек кривцу користи урачунавање притвора или истражног затвора у изречену казну. Даље, узмимо да је изречена казна затвора већа од издржаног притвора или истражног затвора, онда је још гора ситуација кривца, јер ће морати да издржи и остатак изречене казне затвора, док да је изречена новчана казна и овога би био поштеђен. Дакле, ово су згоде и незгоде поменутога питања.

Пређимо на ситуацију да суд примени оба прописа, на име суд налази, да ће се циљ казне постићи изрицањем новчане казне и исту изрекче у коју урачуна одлежани притвор или истражни затвор, и ту се појављују две ситуације: прво, ако се новчана казна заменом у смислу § 42 кз. поклапа са притвором или истражним затвором или је мања, онда се кривац одмах на дан претреса пушта у слободу, с тим, да не плаћа у будуће изречену новчану казну јер му је у исту урачунат притвор или истражни затвор, што се непобитно коси са *ratio legis* § 71 тач. 5 кз. Или пак, друго, да је изречена новчана казна већа од издржаног притвора или истражног затвора, у ком случају остатак новчане казне кривац би имао да плати, што се опет противи духу прописа §§ 42—44 кз. јер се за једно исто дело изриче полутански како казна затвора тако и новчана казна. У овом случају, тешко би било са разлогом тврдити, да кривац није осуђиван на затвор, већ на новчану казну, као што би било тешко тврдити и обротно, јер је ту заиста смеса једне и друге казне, што свакако по закону не може опстати. Према томе и у овоме је неповољна ситуација за кривца.

Из горе изложенога јасно произилази, да између прописа § 71 тач. 5 кз. и § 77 кз. нема склада, нити исти могу координирати, већ су ексклузивни и то први је искључен применом другог, јер је непојмљиво, да се може циљ казне постићи изрицањем новчане казне место затвора, када је кривац био у притвору или истражном затвору. Пропис § 77 кз. је *lex posterior*. Сем тога, први је пропис алтернативне природе а други императивне, па и са овог разлога први мора уступити место другом. У противном би се дошло у бесмислену и бесциљну ситуацију, као што смо то раније истакли.

На завршетку морамо истаћи, да се притвор и истражни затвор често безразложно предлажу и наређују, што се тек увиди на претресу и суд је приморан да доноси ослобађајуће пресуде у смислу § 280 кп.

или одбија оптужбу на основу § 276 кп. или ослобођава од казне, што је свакако на штету кривца као што је то случај и са прописом § 71 тач. 5 кз., па се мора бити врло обазрив, и у несумњивим случајевима предлагати и наређивати притвор или истражни затвор, јер се тиме обезбеђују невини грађани, кривци неће умакнути закону, а судови су поштеђени оваквих безизлазних ситуација, у које их доводи безразложно предлагање и наређивање притвора или истражног затвора, што свакако шкоди добром правосуђу.

Младен Грубиша, судија окружног суда — Струмица

Решавање спорних и прејудицијалних питања у ванпарничном поступку

I

Приватно правни захтеви остварују се по правилу у грађанском поступку.¹⁾ Грађански поступак се дели на парнични поступак и ванпарнични поступак. Редовни поступак у којему се остварују приватно правни захтеви је парнични поступак. То правило постављено је у § 1 ГПП, и по њему редовни парнични судови поступају у свима грађанским правним стварима уколико посебним законима није што друго наређено. Један од посебних закона, у коме је друкчије наређено, је ВП. По § 1 ВП судови поступају у ванпарничним правним стварима само онда, кад и уколико им то закон наређује. Према наведеном, дакле, парнични судови поступају у свима грађанским правним стварима,²⁾ уколико за понеке од њих није прописан ванпарнични поступак, док ванпарнични суд поступа само у оним грађанским правним стварима, које су му изрично законом стављене у надлежност. Другим речима, да бисмо нашли за које је све ствари надлежан парнични суд, морамо најпре наћи које су све правне ствари по ВП и другим посебним законима (као на пр. Законом о земљишним књигама, Уредбом о ликвидацији замљорадничких дугова и др.) стављене у надлежност ванпарничног суда, а затим ћемо створити закључак, да је за све остале грађанске правне ствари надлежан парнични суд.

Кад расмотримо основна начела ВП, уочићемо одмах разлику између самог поступка прописаног у ГПП и поступка прописаног у ВП. Главне разлике између ова два поступка биле би у главном следеће:

1) У ГПП једно од основних правила је правило да суд никад не покреће поступак по службеној дужности већ искључиво на захтев странака (*non proficiscatur iudex ex officio; nemo iudex sine actore*), међутим већ у § 1 ВП прописано је опште правило, да ванпарнични суд покреће поступак било по службеној дужности, било на предлог стра-

¹⁾ Изузетно могу и у управном и кривичном поступку.

²⁾ Који нису изузетно одузети од судовања грађанских судова.

нака, а затим је у посебним прописима ВП (као што су §§ 2, 22, 180, 185, 278 и ост.) одређено који су то случајеви код којих се ванпарнични поступак покреће по службеној дужности.

Кад је већ једном покренут поступак, онда у нашем новом ГПП долази до изражаја начело официозности, али по самој природи ГПП с њим се није могло ићи сувише далеко, те то начело официозности наилази на бране, које му поставља законодавац у прописима у којима је поштовао начело диспозиције странака. Тако парнични суд може наредити извођење појединих доказа по службеној дужности, али по § 247/II ГПП суд не може по службеној дужности извести доказе исправама и сведоцима, ако се томе успротиве обе странке. У § 368 ГПП изречено је правило, да суд по слободном уверењу оцењује да ли се који чињенични навод има сматрати истинитим, међутим по § 362 ГПП суд је везан да сматра истинитом ону чињеницу, поју противник онога који се на ту чињеницу позове, призна као истиниту. ВП, који је у корист начела официозности у свом § 1 повредио начело диспозиције странака у погледу покретања поступка, доследно је и у другим својим прописима у већ покренутом поступку ишао са начелом официозности много даље, него што је то смео да учини ГПП. Тако по § 2/II бр. 5 ВП ванпарнични суд није везан доказима, које су му странке понудиле, већ је дужан да сам пронађе, прибави и изведе све доказе који су од утицаја за његову одлуку. Исто тако, ванпарнични суд неће засновати своју одлуку само на чињеницама и околностима које су странке навеле, већ је дужан по § 2/II бр. 6 ВП да узме у обзир све чињенице које су релевантне за његову одлуку, а које је ма на који други начин сазнао. Услед свега тога, ванпарнични суд није више по правилу везан за признање странака,³⁾ које претставља једну од основних манифестација начела диспозиције странака у грађанском процесном праву, а уједно и класични и најважнији доказ у том процесном праву.

2) Даља начела ГПП од којих ВП отстапа су: начело обостраног саслушања странака (*audiat et altera pars*), начело усмености, јавности и непосредности. Док су та начела у ГПП правило (које истина трпи доста изузетака), дотле се из §§ 11 и 12/IV ВП види, да ВП та начела у многоме напушта и да она код њега претстављају готово изузетке.⁴⁾

3) Грађанско процесно право је систем законских наређења која прописују радње и форму тих радњи управљених на остварење и заштиту грађанских права. У суштини сваког процесног права је да се тим радњама пропише нарочита свечана и строга форма у којој се оне морају предузимати. Тако је и у ГПП. У том Закону (§ 368) проглашено је начело слободног судиског уверења код оценое доказа, али ипак ГПП није оставио судији да сам одлучи шта ће сматрати доказом, какву форму доказ мора имати и у којој форми се поједини доказ има извести. ГПП је напротив у §§ 362—485 прописао, која доказна средства смеју бити употребљена у парничном поступку, коју форму морају имати и на који

³⁾ В. д-р С. Цуља: Грађанско процесно право Краљевине Југославије — Ванпарнични поступци —, стр. 596; д-р Д. Година: Коментар ванпарничног поступка, стр. 18.

⁴⁾ Д-р С. Цуља: *op. cit.*, стр. 507.

начин имају такви докази да се изведу. Тек на основу таквог строго формалистичког доказног система и доказног поступка, допуштено је судији, да на основу § 369 ГПП, по свом слободном уверењу, нађе и оцени резултат доказа. Међутим, по §§ 2/V и VI ВП ванпарнични судија није везан за формални систем доказа нити за неку строгу форму при извођењу доказа.

То су у главном отступања ВП од ГПП и она нам лако падају у очи.

Међутим, наука се не задовољава само констатовањем те спољашње разлике између ВП и ГПП, већ се труди да правно-филозофским разматрањима повуче границу којом би се ванпарнични и парнични поступак по својој суштини и апстрактно (дакле независно од времена и позитивног законодавства) окарактерисали и тиме сигурно разлучили један од другог, тако да бисмо ми могли сваког тренутка, без обзира на време, схватити и поступање законодавца, казати, да ли једна грађанска правна ствар по својој суштини треба да спада у надлежност парничног или ванпарничног судства.⁵⁾ Таквом тежњом науке створене су разне теорије, тако:

1) Теорија спора, по којој у домен парничног судства спадају они грађански правни одношаји који су између странака спорни, док у домен ванпарничног судства спадају они грађанско правни одношаји који између странака нису спорни.

2) Теорија репресије, по којој у област парничног поступка спада успостављање повређених грађанских права (репресија цивилног неправда), док у област ванпарничног поступка спада заштита права од будућих повреда.

3) По трећој теорији у парничном поступку имају се заштитити већ постојећа права, док се у ванпарничном поступку садејством суда стварају нова права, тако да су одлуке донете у парничном поступку декларативне природе, а одлуке донете у ванпарничном поступку конститутивне природе.

4) Овде можемо да споменемо и Лентову теорију, по којој је разлика између парничног и ванпарничног поступка у томе што су одлуке донете у првом поступку материјално правноснажне, док одлуке донете у другом поступку нису материјално правноснажне.⁶⁾

Наши правни писци (Цуља: *ор. cit.* стр. 589; Горшић: Коментар ванпарничног поступка; Година: *ор. cit.* стр. 8) слижу се, да је ово настојање науке остало безуспешно, да су све те теорије само делимично тачне, те да према томе није могућно наћи један општи критеријум по којему ће се повући граница између парничног и ванпарничног поступка с обзиром на њихову суштину. Такво гледиште заступа у главном и д-р Нојман (Коментар грађанског парничног поступка, књ. I, стр. 3, превод д-р С. Греговића), али ипак он усваја једну од горе наведених теорија, и то теорију репресије.

Ми ћемо засад одложити одговор на питање о тачности наведених теорија и о могућности да се нађе општи критеријум за разликовање парничног од ванпарничног поступка по њиховој суштини.

⁵⁾ Д-р Цуља, *ор. cit.*, стр. 592; д-р Година, *ор. cit.*, стр. 6.

⁶⁾ Д-р Година, *ор. cit.*, стр. 7.

II

Још у римском праву грађанско правосуђе делило се на драговољно (*iurisdictio voluntaria*) и спорно (*iurisdictio contentiosa*). Драговљно (неспорно) правосуђе се састоји у учествовању државне власти (магистрата) у оним правним пословима странака, који су захтевали нарочиту свечану форму, као што су манумисија (акт господарев којим робу даје слободу), адопција, затим *in iure cessio* (пренос својине, очинске власти, старатељства и наследних права).⁷⁾

У средњем веку има неспорни поступак готово исти карактер као и у римском праву, само што уместо државне власти учествује по правилу у том поступку јавнобележнички сталож.⁸⁾

У аустријском праву та материја регулисана је Цесарским патентом од 1854 г., по којему она помало губи чисто неспорни карактер тиме што је стављено у надлежност ванпарничног суда одлучивање о појединим спорним правним одношајима, а круг ове надлежности је доцнијим новелама све више прошираван.

До доношења и ступања на снагу новог ВП материја неспорног поступка била је у Србији регулисана Правилима о поступку у неспорним делима (НП) од 1872 г. Већ из назива „Правила о поступку у неспорним делима“, види се да је ту уредбодавац усвојио тзв. теорију спора, по којој је неспорни поступак расправљање и уређење, од стране суда, оних грађанских правних односа, који су неспорни између грађана, за разлику од расправљања спорних односа, чије расправљање спада у област парничног судства. Кад расмотримо који су све предмети стављени у надлежност неспорних судова, видимо, да се уредбодавац у НП доследно држао усвојене теорије спора и да је у надлежност неспорног судије ставио само такве ствари које су у суштини неспорне. Тако по НП у надлежност неспорног судије спадају следеће ствари: расправе заоставштине, старатељске ствари (али не све, јер неспорни судија није био надлежан за одузимање својевласти и очинске власти), издавање уверења и потврђивање и састављање исправе. Колико уредбодавац захтева да поступак по НП буде чисто неспоран, видимо и по томе што он по чл. 2 т. 7 НП одузима неспорном судији из надлежности и ове ствари, које му је изрично ставио у надлежност као неспорне, само ако се у току неспорног поступка оне изметну у спорне. Тај пропис гласи:

Ако би судијина наређења у ванпарничним делима имала зависити од решења спорних питања, у таквом случају судија неће моћи о самој ствари одмах решавати, него ће странке редовном суђењу упутити.

Поред овог општег прописа постоје у НП и посебни прописи који говоре о спорним питањима, као што су чл. 91, 92, 92а, 134 и 158. Али ови посебни прописи ни у колико не мењају начело постављено у чл. 2 т. 7 НП, већ само поближе одређују било коју ће странку суд упутити на парницу, било рок у коме странка има да поведе парницу.

⁷⁾ Д-р И. Барон: Институције римског права, стр. 398.

⁸⁾ Д-р Година, *op. cit.*, стр. 3.

Једно правно питање може бити спорно, прво, зато што су оспорене чињенице које служе као премисе на основу којих ће судија створити свој правни закључак, и, друго, зато што странке стварају различити правни закључак из утврђених премиса (чињеница). Пошто чл. 2 т. 7 НП не прави разлику између спорних чињеничних питања и спорних правних питања (као што је праве његов изворник Цесарски патент⁹⁾ и наш нови ВП), већ се изражава општим појмом „спорно питање“ који термин обухвата и спорно чињенично питање и спорно правно питање, то према наведеном пропису НП неспорни судија није овлашћен да одлучује о оним стварима које су му иначе стављене у надлежност, само ако су оне постале спорне, било зато што су оспорене чињенице на којима се његова одлука има да оснива, било зато што је оспорено само правно питање.

Али често једно правно питање, које има да буде предметом судске одлуке, може бити међу странкама спорно и зато што његово решење зависи од претходног решења једног другог правног питања, а то друго правно питање буде међу странкама спорно, другим речима, зато што одлука о главној ствари зависи од решења којег спорног прејудицијалног правног питања. Ово прејудицијално питање може опет међу странкама бити спорно зато што су спорне чињенице на којима се оно има оснивати, било зато што је споран сам правни закључак који се из тих чињеница има извести. НП у чл. 2 т. 7 не праве разлику између одлучивања о главној ствари и одлучивања о прејудицијалним питањима, те се стога има узети да неспорни судија није овлашћен да решава ни главно ни прејудицијално питање, ако су та питања међу странкама спорна. Да неспорни судија није био овлашћен да реши ни главно питање кад само оно буде спорно, види се и из чл. 134 НП у коме стоји, да ће суд удовицу, која ужива мужево имање заједно са његовим пунолетним наследницима, и која тражи да се њен део издвоји, упутити на парницу да тражи деобу, ако на ту деобу не пристану пунолетни наследници. У случају из тог прописа је спорна одлука о главној ствари и речено је да је неспорни судија неће моћи донети, већ ће морати странку упутити на спор. И судска пракса је била једнодушна у томе да неспорни судија не може да реши ни главно питање ако је оно само спорно, јер пракса уопште није правила разлику између спорних главних питања и спорних прејудицијалних питања, већ је увек упућивала странке на спор чим би једна од њих изјавила да не пристаје на захтев противников, а без обзира да ли она оспорава главно питање или пак неко претходно главно питање.

Исто тако НП не праве разлику да ли је спорно питање из области грађанског, јавног или пак кривичног права, већ са свима тим питањима поступају на исти начин.

Према наведеном неспорни судија по НП није овлашћен да решава спорна питања, била она пријудицијална, било да су претстављала саму главну ствар, било да се односила на спорне чињенице или на правна питања, било да су из домена приватног, јавног или кривичног права.

⁹⁾ ...Где његова одлука зависи од претресања спорних правних питања или од таквих спорних чињеница... (Цесарски патент § 2 бр. 7).

Али из чл. 2 т. 7 НП а *contrario* изводи се закључак, што се тиче прејудицијалних питања ма из којег правног домена, да је неспорни судија био овлашћен да их решава само ако она нису била оспорена.

НП немају пропис сличан §-у 18 ВП и аналоган §-у 507 ГПП, који би прописивао да су одлуке неспорног судије материјално правноснажне. Чл. 11 и 16 НП говоре у ствари само о формалној правноснажности. Стога треба узети да по НП одлуке неспорног судије нису материјално правноснажне. Тиме је највише подвучено да се интервенција неспорног судије има ограничити искључиво на неспорне односе странака, које су се његовом суђењу драговољно подвргле. Јер услед тога што одлуке неспорног судије нису материјално правноснажне, странкама је остављено на вољу да и интервенцију неспорног судије која се огледа у постојању једне његове формално правноснажне одлуке, отклоне тиме што ће се обратити парничном суду да он коначно расправи њихов правни однос.¹⁰⁾

Према томе заиста неспорни судија уређује само чисто неспорне односе странака и само дотле док ти уређени односи остану неспорни (т.ј. док која странка не узвојује противу његове одлуке у парничном поступку). Услед тога поступак по НП јноси у пуном смислу обележја т.зв. драговољног поступка.

Из свега тога произлази да је по нашем ранијем позитивном праву било могуће лучити парнични поступак од неспорног по њиховој суштини и да су у главном све теорије, које смо у I одељку по овом питању побројали, тачне, а нарочито т.зв. теорије спора и Лентова теорија.

То исто вреди за римску *iurisdictio voluntaria* и за неспорни поступак у средњем веку.

III

Видели смо у претходном одељку да су НП стављала у надлежност неспорног судије мали број ствари, које су по својој суштини биле неспорне, док су све остале грађанске правне ствари биле стављене у надлежност редовном парничном суду. Наш нови ВП је знатно проширио круг предмета за које је огласио ванпарнични суд надлежним, па је тиме уједно морао многе ствари одузети из надлежности парничног суда и ставити их у надлежност ванпарничног суда. Тако је ВП одузео парничном суду и доделио ванпарничном следеће ствари: одузимање својевласти, одузимање очинске власти, спор о алиментацији коју има ванбрачни отац да плаћа свом ванбрачном детету, враћање својевласти и преиначење стања несвојевласти, поступак за примање у завод за душевне болести, утврђивање ванбрачног очинства после смрти очеве у циљу да се дете сматра позаконеним доцније закљученим браком, проглашење несталог за умрлог, доказивање смрти, одређивање неге, васпитања и издржавања малолетне деце, одређивање мираза и опреме, уређење одношаја између савласника, развргнуће заједнице, уређење међа. Све ове ствари расправљале су се до ступања на снагу новог ВП

¹⁰⁾ Види наш чланак: Материјална правноснажност одлука ванпарничног суда, Правосуђе, свеска за децембар 1938 г.

пред редовним парничним судом и биле су спорне. Тиме што их је сад законодавац ставио у надлежност ванпарничног суда, он им није могао изменити суштину, већ су оне остале и даље у суштини спорне.¹¹⁾ Према томе по ВП пред ванпарничним судом расправљају се и многе чисто спорне ствари.

ВП је лимитативно одредио правне одношаје о којима ће решавати ванпарнични суд и тиме је уједно одредио предмет одлуке ванпарничног суда о главној ствари. О том предмету, о том правном одношају ванпарнични суд мора да донесе своју одлуку макар исти био споран међу странкама. На пр. ВП је својим § 275 и ост. ставио у надлежност ванпарничних судова спорове око уређења међа. Најчешћи случај ће бити да ће једна странка тврдити да међу треба уредити на један начин, док ће друга тврдити да је треба уредити на сасвим други начин. Дакле, питање како треба уредити међу је спорно, па ипак ће ванпарнични суд то питање сам решити, јер питање како треба уредити међу претставља предмет одлуке о главној ствари. Или, тражи се да отац даде ћерки мираз. Отац може тврдити да он није дужан да јој даде мираз или да га није дужан дати у траженом износу. Дакле, у оба случаја питање је између оца и ћерке спорно. Али како је питање о обавези мираза и о износу тог мираза стављено по § 265 у вези §§ 1 и 263 ВП у надлежност ванпарничног суда, и како оно претставља одлучивање о главној ствари, ванпарнични суд мора о њему да донесе своју одлуку, макар да је оно спорно.¹²⁾

У претходном одељку смо већ казали да спорна питања могу долазити отуда што су или оспорене чињенице или што је спорно правно извођење (правно питање). Овде треба да истакнемо да је ванпарнични суд дужан да главно питање реши, па било да је спорно само правно извођење или пак да су спорне чињенице из којих се изводи правно закључивање о главном питању.¹³⁾ Законодавац није у ВП ниједним општим прописом (као што је чл. 2 т. 7 НП)¹⁴⁾ ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о самој ствари. Постоје само два посебна прописа којима је закон у тме ограничио ванпарнични суд. То су §§ 181/I и 216/II ВП. По § 181/I ВП у случају кад ванбрачни отац призна очинство а неће добровољно да плаћа свом ванбрачном детету алиментацију, ванпарнични суд је надлежан да одреди износ алиментације и да наложи ванбрачном оцу да је плаћа. У овом случају предмет одлуке о главној

¹¹⁾ Уколико је уопште било могућно у Србији остварење неких од тих захтева судским путем.

¹²⁾ Наравно до изједначења ГЗ долази овде у обзир примена чл. 27 УВП за територију Касационог суда у Београду, уколико се не би стало на становиште г. д-р Драг. Аранђеловића да су родитељи и по срп. ГЗ дужни да ћерки даду мираз и спрему (В. д-р Аранђеловић: Неколико речи о миразу, спреми и удомљењу).

¹³⁾ У претходном одељку видели смо да главно питање може бити спорно и због тога што је спорно какво претходно правно питање. У овом одељку ми ћемо тај случај апстраховати, те ћемо говорити само о главном питању, које је спорно из других разлога, а не због тога што је спорно претходно правно питање на коме се одлука о главној ствари оснива.

¹⁴⁾ За који смо рекли да забрањује неспорном судији решавање и оних главних питања (а не само претходних) која су му стављена у надлежност, само ако та питања постану спорна.

ствари је одређивање да ли је ванбрачни отац дужан да даје алиментацију и у ком износу. Међутим само ако одлука о износу алиментације зависи од доказа спорних чињеница, које се средством ванпарничног поступка не могу утврдити, упутиће суд штитника на парницу. Дакле, и ако смо напред казали да је ванпарнични суд дужан да сам донесе одлуку о главној ствари макар да је предмет одлуке о главној ствари споран, било што је спорно само правно питање или што је споран чињенични основ за то питање, ипак је законодавац ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о самој ствари, кад је предмет те одлуке одређивање износа алиментације из § 181/I ВП, а износ алиментације је споран, јер су оспорене чињенице на основу којих се тај износ има одредити, и то само кад се те чињенице не могу утврдити средством ванпарничног поступка. С обзиром да је за примену § 181 ВП потребно да је ванбрачни отац признао очинство, то мислимо да се на територији Касационог суда у Београду овај пропис може примењивати и поред § 130 ГЗ и чл. 27 УВП, али само у случају кад ванбрачни отац претходно призна очинство у форми прописаној у § 130/II ГЗ). Други случај таквог ограничавања ванпарничног суда је случај из § 216/II ВП. По том §-у ванпарнични суд је позван да утврђује очинство ванбрачног детета у циљу да се такво дете сматра позаконено доцније закљученим браком његових родитеља, и то у случају кад се такво утврђење тражи после смрти очеве. Овде је предмет одлуке о главној ствари утврђивање ванбрачног очинства и, следствено, позаконено дететство. Међутим ако они, који би били позвани на наследство ванбрачног оца то очинство основано оспоре, суд неће моћи донети одлуку о главној ствари, већ ће тражиоца морати упутити на парницу.

Дакле, нашли смо само два посебна случаја (онај из § 181/I ВП и онај § 216/II ВП) код којих је законодавац ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о главној ствари кад је предмет те одлуке споран, а постојање само два таква случаја најбоље поткрепљује тврдњу, да је у сваком другом случају ванпарнични суд дужан да донесе одлуку о главној ствари, макар њен предмет био споран, само ако је тај предмет изричним наређењем закона стављен у надлежност ванпарничног суда.

Из свега што смо досад казали указује нам се велика разлика између НП и ВП. Док НП стављају у надлежност неспорног суда само оне ствари, које су у принципу неспорне, а и те ствари она му одузимају ако се у току поступка изметну у спорне, докле ВП ставља у надлежност ванпарничног суда и многе ствари које су саме по себи спорне и овлашћује га да их као такве сам мериторно реши, а једино у наведеним случајевима из §§ 181/I и 216/II ВП наређује ванпарничном судији да мериторну одлуку препусти парничном суду. Даље, одлуке неспорног судије по НП су само формално правноснажне и према томе нису материјално правноснажне, већ противу њих могу странке војевати у парничном поступку. Напротив одлуке ванпарничног суда су по § 181 ВП по правилу материјално правноснажне, а противу њих може се војевати у парници једино кад је странкама посебним законским прописима ипак задржан пут парнице. А кад размотримо посебне случајеве

код којих је странкама задржано право да војују у парници противу одлука ванпарничног суда (а то би били случајеви из §§ 10, 54, 98, 101 103, 143/II, 280/III и 296 ВП), видимо да је законодавац странкама задржао пут парнице само онда кад се одлуке ванпарничног суда оснивају на решењу каквог спорног прејудицијалног питања о којему је он сам претходно донео одлуку, што значи, да су одлуке ванпарничног суда увек материјално правноснажне кад он није сам решавао никакво спорно прејудицијално питање, већ је решавао само главно питање, а без обзира да ли је то главно питање било спорно или није. Питањем о материјалној правноснажности одлука ванпарничног суда позабавили смо се у свом чланку Материјална правноснажност одлука ванпарничног суда, штампаном у Правосуђу, свесци за децембар 1938, стога о томе питању нећемо овде опширније да пишемо, већ упућујемо на поменути наш чланак.

Ми видимо још једну разлику између НП и ВП, и то у самом њиховом називу. Јер, док НП својим називом Правила о поступању у неспорним делима указују да она регулишу само поступак у неспорним делима, дотле ВП својим називом Закон о судском ванпарничном поступку наглашава да се ту ради о једном другом поступку, који није парнични, али без обзира да ли су у његов делокруг стављене спорне или неспорне ствари. Према томе произлази да наше позитивно право означава ванпарнични поступак као решавање од стране суда оних грађанских правних односа, чије је решење законодавац допустио изван парничног поступка, али без обзира да ли су ти односи између странака спорни или неспорни.

Дакле, по нашем позитивном праву није више разлика између парничног и ванпарничног поступка у њиховој суштини: и у једном и у другом поступку решавају се спорни грађански правни захтеви, а исто тако, и у једном и у другом решавају се и неспорне ствари (тако у парничном поступку нема спорних одношаја у случају признања тужбеног тражења или одрицања од истог, у случају поравнања, у мандатном поступку, у поступку отказивања порабних уговора итд.), напоследку и у једном и у другом поступку доносе се одлуке које постају материјално правноснажне. Данас је разлика између та два поступка, у погледу предмета о којима се у тим поступцима одлучује, чисто формална: један поступак према другом стоји као опште правило према посебном; јер парнични суд је надлежан да решава о свима грађанским правним стварима уколико посебним законима није што друго наређено (§ 1 ГПП), а ванпарнични суд, обратно, само о оним грађанским правним стварима које су му изрично законским прописом стављене у надлежност (§ 1 ВП) и које су према томе одузете из надлежности парничног суда.

Све теорије које су хтеле да разлуче ванпарнични поступак од парничног по њиховој суштини, примењене на поступак по новом ВП, показују нам се нетачнима. Оне су биле тачне док су се примењивале на неспорни поступак онакав каквим нам га генеза показује почевши од римске *iurisdictio voluntaria*, па кроз средњи век, до Неспорних правила, али откад је законодавац почео да реформише неспорни поступак стављајући у надлежност неспорног судства многобројне ствари које су

опадале у надлежност спорног судства, није он променио карактер тим правним стварима, које је пренео из парничног судства у неспорно, већ је тиме, обратно, променио карактер неспорног судства и од чисто неспорног судства створио један нови тип судства, које није ни неспорно ни спорно, већ хермафродитно, и које он, доследно, није више могао да назива неспорним поступком, већ га је назвао ванпарничним поступком, а тиме је уједно оборио све теорије које су се оснивале на доследном разликовању судства на спорно и неспорно. Кад је модерно позитивно право једном срушило природну границу између спорног и неспорног судства, онда питање о томе које правне ствари треба да улазе у круг парничног поступка, а које у круг ванпарничног поступка, није више питање правне филозофије, већ је питање правне политике. Према томе, данас више нема правних ствари које су по превасходству парничне или пак ванпарничне, већ их законодавац, руководећи се целисходношћу, преноси из једног подручја грађанског судства у друго.

IV

Досад смо видели да је законодавац по ВП ставио у надлежност ванпарничног суда решавање многих спорних ствари и да је тај суд обавезао сем у наведена два случаја из §§ 181/I и 216/II ВП, да све ствари које му је он ставио у надлежност сам реши без обзира да ли он за такво решавање мора да одлучује о спорним чињеничним или правним питањима која се односе на предмет одлуке о главној ствари.

Међутим, правно питање које је предмет одлуке о главној ствари може често зависити од претходног решења каквог другог правног питања, које, узето само за себе, ванпарнични суд није овлашћен да реши, било зато што је то претходно питање из области приватног права, али је његово решење задржано за парнично судство, било да је то питање из области јавног или кривичног права. Другим речима, одлуке ванпарничних судова могу често зависити од решавања прејудицијалних питања. Тако, по § 265 ВП ванпарнични суд је надлежан да реши о захтеву ћерке да јој отац даде мираз и опрему. Одлука о главној ствари има да реши да ли је отац дужан да јој даде мираз и у ком износу. Међутим отац може оспорити да је она његова ћерка, може оспорити законитост њеног рођења, стога од претходног решења тог питања о законитости рођења зависи и одлука о главном питању да ли је отац дужан да даје мираз и у ком износу. По § 267 ВП ванпарнични суд је надлежан да донесе одлуку о развргнућу заједнице имовине која постоји између више савласника. Одлука о самом развргнућу заједнице може зависити од претходног решења спорног питања колики је удео појединог савласника у заједничкој имовини.

Сад се појављује питање у којем обиму и на који начин је ВП дозволио ванпарничним судовима да та питања решавају? О томе ВП садржи један општи пропис, § 10, који се односи на решавање прејудицијалних питања из приватног и јавног права, и неколико посебних (§§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268) који се односе на решавање појединих прејудицијалних питања искључиво из области приватног права.

§ 10 ВП који поставља општа правила за решавање прејудицијалних питања из области приватног и јавног права гласи:

Ако одлука у ванпарничној ствари зависи од утврђења којег права или којег правног одношаја (претходно питање), ово се утврђење има, уколико посебна наређења што друго не прописују, и онда кад је ово право или овај одношај међу странкама споран, извести на чисто у ванпарничном поступку, али то утврђење има правно дејство само у том поступку.

Ако одлучивање о претходном питању зависи од утврђења спорних чињеница, може суд, по предлогу или по службеној дужности, ради утврђења права или правног одношаја упутити странке на парницу или, према приликама, на управни поступак.

ВП прави, дакле, у цитираном §-у разлику: (1) да ли претходно приватно-правно или јавно-правно питање између странака није спорно или (2) је пак оно спорно, и то (а) зато што су спорне чињенице, или (б) што је спорно само правно питање.

Имајући у виду ово разликовање, тумачењем § 10 ВП долазимо до следећег закључка:

1) Ванпарнични суд је дужан да реши сва неспорна претходна питања која се пред њим појаве, без обзира из којег су она правног домена, тј. без обзира да ли су она из домена јавног или приватног права, и без обзира да ли би иначе њихово решавање спадало у надлежност парничног судства или пак у надлежност управне власти одн. судства.

2) Спорна претходна питања из области јавног и приватног права мора ванпарнични суд да реши сам, само кад су она спорна због тога што је само правно закључивање спорно.

3) А ако су међу странкама спорне саме чињенице из којих се има извести правно закључивање о претходном питању, онда је остављено ванпарничном суду да према околностима одлучи хоће ли сам решити појављено спорно прејудицијално питање или ће пак странке ради решења тог питања упутити на надлежни поступак (парнични или управни поступак).

Дакле ванпарнични суд решава сам сва претходна питања из грађанског или јавног права кад она нису спорна. Надаље ванпарнични суд мора да решава сам сва претходна питања из грађанског или јавног права, ако је спорно само правно питање које сачињава одлуку о претходном питању, међутим ако су спорне само чињенице на којима се има оснивати одлука о претходном питању, остављено је ванпарничном суду да по свом нахођењу бира хоће ли такво претходно питање сам решити или ће странке упутити на надлежни поступак, и тако препустити иначе надлежном суду односно власти да донесу одлуку о претходном питању.

Али § 10 ВП наглашава, да напред наведено важи уколико посебна наређења што друго не прописују. А друго је прописано, као што је већ речено, у §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268 ВП, и по тим прописима кадгод се појави неко претходно питање из области грађанског права у њима наведено, ванпарнични суд не сме да донесе одлуку о таквим претходним питањима, већ одлуку о њима мора препустити парничном суду. На пр. по §-у 181 ВП ванпарнични суд је надлежан да донесе одлуку о дужности ванбрачног оца да плаћа свом детету алиментацију и о висини исте, међутим ако лице које је указано

као отац, оспори очинство, ванпарнични суд неће моћи то претходно питање решити сам, као што би то иначе могао одн. морао учинити по § 10 ВП, већ ће по посебном пропису § 181/III ВП морати стараоца ванбрачног детета упутити на парницу и тако решење тог претходног питања препустити парничном суду. Или на пр. по § 266 ВП ванпарнични суд је надлежан да уреди односе између савласника у погледу коришћења, уживања и одржавања заједничке ствари, међутим ако се појави спор о самом праву савласништва појединих савласника или о величини њиховог дела у заједничкој ствари, ванпарнични суд та претходна правна питања неће моћи сам да реши већ ће њихово решење по § 266/I ВП морати препустити парничном суду.

Морамо нагласити да цитирани §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 566/I и 268 ВП не праве разлику (као што је прави § 10 ВП) да ли су претходна питања у њима наведена, спорна зато што су спорне чињенице на којима се та питања оснивају или је спорно само правно питање, стога ванпарнични суд мора у оба случаја кад се појави неко спорно претходно питање из тих §§ препустити његово решење парничном суду.

Као што видимо систем решавања прејудисијалних питања у ванпарничном поступку је јако заплетен. Зато се не слажемо са гледиштем Ринтелена (*Grundriss des Verfahrens ausser Streitsachen*, стр. 2—3), које одобравајући цитира г. д-р Цуља (ор. cit. стр. 592), а наиме, да је положај ванпарничног судије према спорним претходним питањима исти као и положај парничног суда на основу § 254 ГПП, те да парнични као и ванпарнични судија могу самостално испитивати и утврђивати сва још нерешена претходна правна питања јавног или приватног права, уколико је то потребно за решење самог главног питања, које се налази на решавању пред дотичним судом.

ГПП је у § 254 прописао врло прост систем за решавање претходних питања јавног и приватног права у парничном поступку. По том §-у парнични суд је дужан да реши сам сва још нерешена претходна правна питања приватног и јавног права, чије му је решење потребно за одлучивање о главној ствари, а једино ако је код надлежног суда одн. власти већ у току између истих странака поступак о таквим претходним питањима, може парнични суд да бира хоће ли сам ипак да реши то претходно питање или ће његово решење препустити надлежној власти и сачекати са одлуком о главној ствари док надлежна власт, код које је већ у току поступак о претходном питању, не донесе о том претходном питању своју мериторну одлуку. (О решавању претходних питања у парничном поступку писали смо у свом чланку: Решавање прејудисијалних питања, штампаном у Браничу, у свесци за новембар 1940 године).

Из горњег се види, да ГПП код решавања претходних питања прави разлику једино да ли је поступак о претходном питању између истих странака већ у току или није, а не прави разлику да ли су та претходна питања из области приватног или јавног права, као ни то да ли су она спорна зато што је спорно чињенично питање или је спорно само правно питање.

Кад, после свега што смо казали о систему решавања претходних питања из области јавног и приватног права у нашем парничном и ван-

парничном поступку, упоредимо та два система, указује нам се следећа разлика између њих:

1) ГПП на исти начин регулише решавање претходних питања како из јавног тако и приватног права. ВП међутим прави између њих разлику, те док за претходна питања из јавног права не чини ниједан изузетак од правила постављеног у § 10, па дозвољава ванпарничном судији да реши сва та питања или да упути странке на управни поступак кад су оспорене чињенице потребне за решење претходних питања из јавног права, дотле за претходна питања из приватног права ВП прави неколико изузетака од § 10 и у случајевима из §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I 266/I и 268 не допушта никако ванпарничном суду да сам реши претходна питања из области приватног права.

2) ГПП доследан начелу диспозиције странака код иницијативе за покретање поступка о главној ствари (*non proficiscatur iudex ex officio*), не нагони странке да код надлежне власти покрену поступак о спорном претходном питању, већ допушта парничном суду да дозволи да му надлежна власт пријудицира одлуку о спорном претходном питању само кад је код те власти већ у току поступак о претходном питању. Напротив ВП, који је већ у свом §-у 1 повредио начело диспозиције странака прописујући да ће се ванпарнични поступак покренути и по службеној дужности, дозвољава ванпарничном суду да натера странке да покрену код надлежне власти поступак о претходном питању да би му та власт прејудицирала одлуку о претходном питању.

3) ГПП, кад допушта да парнични суд бира да ли ће сам решити претходно питање или ће сачекати одлуку надлежне власти о том питању (дакле у случају кад је поступак о претходном питању већ у току), или кад приморава парнични суд да он сам реши претходно питање (дакле, кад поступак о претходном питању није још у току), — не чини разлику да ли је претходно питање спорно зато што је спорно чињенично питање или пак зато што је спорно правно питање, већ у оба случаја поступа подједнако. Међутим, ВП прави ову разлику и приморава ванпарнични суд, да сам реши сва претходна питања која су спорна услед оспорености правног извођења, а допушта ванпарничном суду да препусти надлежној власти решење претходног питања само онда, кад су спорне чињенице на којима се то претходно питање оснива.

Као што се види, систем ВП код решавања претходних питања из јавног и приватног права је јако сложен и знатно се разликује од простог, логичног и доследног система ГПП, стога немају права Ринтелен и Цуља кад тврде, да је положај ванпарничног судије према спорним претходним питањима исти као и положај парничног суда по § 254 ГПП.

Ми не можемо да разумемо зашто је законодавцу у ВП био потребан тако заплетен систем, кад се баш ВП одликује мањим формализмом, упроштеношћу и еластичношћу.

Ми можемо да разумемо зашто законодавац није дозволио ванпарничном суду да реши понеко претходно питање, као што је то учинио у §§ 98, 99 и ост. ВП. Јер има претходних питања која као претходна

не може да реши ни парнични суд.¹⁵⁾ Али не можемо да разумемо зашто је ВП решавање претходних питања компликовао правећи разлику између претходних питања из области јавног права и претходних питања из области приватног права. А још најмање можемо да разумемо зашто ВП прави разлику између решавања правних и решавања чињеничних питања код одлучивања о претходним питањима, и зашто је ванпарничном судији наредио да сам реши сва спорна правна питања, а дозволио му је да због спорног чињеничног питања препусти решавање о претходном питању надлежној власти.

Ово последње критикује и г. д-р Цуља (op. cit., стр. 593—594), који између осталог каже: „...Али ни парничном суду не стоје на расположењу никаква јача или поузданија доказна средства. Шта више, ванпарнични судија је знатно слободнији при спровођењу доказа од парничног судије. Према томе чињенице, које не може утврдити ванпарнични суд у неспорном поступку, неће моћи утврдити парнични суд у грађанској парници. С друге стране могло би се озбиљно посумњати у то, хоће ли неспорни судија бити способан у једнакој мери да исправно протумачи и примени сваки па и најзамршенији административни пропис. Једино, што је ван сваке дискусије, јесте, да ће срески судија у ванпарничном поступку бити једнако способан за примењивање приватно-правних норми на конкретне случајеве, као и срески судија у парничном поступку, па да стога нема никаквог основа за упућивање на грађанску парницу оних приватно-правних претходних питања, која би и по парничном поступку спадала пред среске судове. Напротив, ако би решавање претходног правног питања спадало у искључиву надлежност првостепених зборних судова, онда се бар са гледишта Грађанског парничног поступка мора закључивати да срески судија без учешћа адвоката и без примене компликованијег поступка, који је прописан за првостепене зборне судове, не пружа довољну гаранцију да ће исправно применити дотични правни пропис на конкретни случај. Стога би можда било теоретски оправданије, кад би се ванпарничном судији била оставила слобода, да ли ће сам решити у ванпарничном поступку или упутити пред надлежну судску или управну власт решавање оних спорних претходних питања која не спадају у стварну надлежност онако састављеног суда, односно онако састављеног већа, у каквом поступа ванпарнични суд.“

Ми се слажемо с предњим гледиштем г. д-р Цуље уколико се оно односи на чињенична спорна питања, али се не можемо сложити с оним што је он рекао о спорним правним питањима. Тиме што би смо разликовали спорна претходна правна питања, за која састав ванпарничног суда одговара оном саставу власти која је у надлежном поступку позвана да мериторно решава о претходном питању, од спорних правних претходних питања, за која ванпарнични суд по свом

¹⁵⁾ Тако се у аустриској пракси сматра да парнични суд не може да реши претходна грађанска правна питања о важности брака и о законитости детињег рођења (д-р Ф. Горшић: Коментар грађанског парничног поступка, књ. I, стр. 583). Затим посебни закони могу забранити парничном суду да сам реши нека претходна питања из области јавног права и учинити зависним одлучивање парничног суда од претходног поступка код друге неке власти (в. чл. 4 бр. 15 УВП).

саставу не одговара саставу иначе надлежне власти, — ми бисмо без икакве потребе унели у, иначе компликовани систем Ванпарничног поступка код решавања претходних питања, само једну комбинацију више и тиме тај систем још више замрсили. Сем тога, такво поступање не би одговарало ни стању ствари. Сваки суд је апсолутно неквалификован да решава мериторно једно правно питање које је из његове надлежности изузето, без обзира да ли он по свом саставу личи на власт, која је позвана да о том питању решава. Разлог што једна власт не може да решава једно правно питање за које је надлежна друга власт, није у неспособности прве власти да то питање правилно реши, већ у начелу поделе власти и у уставној норми (чл. 6) да никоме не може судити ненадлежни суд. Међутим, ако један суд не може мериторно да реши правно питање стављено у надлежност другог неког суда, он по законском овлашћењу може то питање да реши као претходно питање од чијег ће решења зависити његова одлука о главној ствари. Кад се такво питање решава као претходно питање, онда се квалификованост и састав органа који решава, неће управљати према претходном питању, већ према главном питању, јер ко је квалификован да реши мериторно главно питање, квалификован је да реши и претходно питање, које се у ствари појављује као једно споредно питање у односу према главном питању, као мотив за одлуку о главном питању. Тако у парничном поступку срески судија решава неограничено претходна питања за чије мериторно решење је он апсолутно ненадлежан, пошто та питања спадају у надлежност зборних парничних судова, управних власти односно судова и кривичних судова.

Ми сматрамо, да би законодавац у ВП најцелисходније био решио проблем о одлучивању о претходним питањима из јавног и приватног права да га је решио на исти начин како је решен у ГРПП.

Према томе не би требало дозволити да ванпарнични судови нагоне странке да оне код надлежне власти поведу, често противу своје воље, поступак о претходном питању. Разумемо да је законодавац многе правне одношаје, чије је уређење од општег значаја, одузео од диспозиције појединаца и наредио да ће се поступак о тим одношајима код ванпарничног суда покретати по службеној дужности. Али кад је већ поступак покренут и кад је ванпарнични суд уопште овлашћен да решава и претходна питања, чиме је испуњен услов да покренути ванпарнични поступак о наведеном правном одношају доведе до коначне одлуке, онда није било ни потребно ни целисходно овластити ванпарнични суд да упути странке надлежној власти ради решења претходног питања, кад оне то по сопственој иницијативи не желе да учине. Ово нарочито вреди за претходна питања из области приватног права у коме је најосновније и најистакнутије начело, диспозиције странака, и то начело треба поштовати колико је могућно и не повредити га тамо где за то нема икакве потребе. Зато би требало дозволити ванпарничном суду да решење претходног питања уступи надлежној власти, само кад је поступак о том питању код надлежне власти већ у току.

Даље не би требало разликовати решавање чињеничних питања од правних питања код одлучивања о претходним питањима, јер су

чињенична питања у нераздвојној вези са правним питањима.¹⁶⁾ Ту је наш ванпарнични законодавац испао нарочито нелогичан: Он је обавезао ванпарнични суд да сам реши сва спорна правна питања и није му дозволио да под извесним условима остави решење таквих питања за то надлежној власти. Међутим парнични законодавац допушта парничном суду, да под извесним условима (наиме кад је поступак о претходном питању већ у току код надлежне власти) уступи решење претходног питања надлежној власти и онда кад је разлог таквом поступку суда то што се не осећа довољно сигурним за решење самог спорног правног питања. Те тако испада да је ванпарнични суд позванији да решава сама правна питања од парничног суда, и ако законодавац у неким прописима ВП јасно показује да он има више поуздања у парнични суд кад решава спорна правна питања него ли у ванпарнични суд. С друге пак стране ВП дозвољава ванпарничном суду да препусти парничном суду (а и управном суду одн. власти) решавање претходних питања кад су саме чињенице спорне, и ако је ванпарнични суд далеко способнији да реши чињенично питање од парничног суда, услед чега је одлука ванпарничног суда израз већег степена материјалне истине него ли одлука парничног суда. У нашем ГПП прокламовано је начело истраживања материјалне истине, али је сам ГПП у појединим својим прописима ставио парничном судији толико препрека приликом примене тог начела и прописао му је толика ограничења и изузетке од прокламованог начела, да у ствари од тог начела мало шта остаје, тако да изгледа да то начело као правило, после толико изузетака, претставља у ствари изузетак, док многобројна отступања од начела истраживања материјалне истине претстављају правило. Г. д-р Видан О. Благојевић у својој расправи Истраживање истине у Грађанском парничном поступку и Ванпарничном поступку, дао је најпотпунију и најаргументованију критику начела истраживања материјалне истине у ГПП, и он је потпуно успео да докаже да је наш законодавац од постављеног начела истраживања материјалне истине, као правила, многобројним ограничењима и одступањима, начинио у ствари изузетак, те да оно до чега у парничном поступку долазе судови није материјална истина, већ само савршенији облик формалне истине. Међутим ВП својим § 2/II бр. 5 и 6 и 7 § 21/V и VI, те начелом официјалности постављеном у § 1, а предвиђајући мали број изузетака од начела истраживања материјалне истине постављеног у § 11, — омогућује ванпарничном судији да дође код решавања чињеничних питања до далеко већег степена материјалне истине него ли парнични судија.^{17), 18)} Зато сматрамо да је законодавац

¹⁶⁾ Д-р С. Цуља: *op. cit.*, стр. 594; д-р Видан О. Благојевић: Истраживање материјалне истине у Грађанском парничном поступку и ванпарничном поступку, стр. 23, примедба 23.

¹⁷⁾ Д-р В. О. Благојевић: *op. cit.*, стр. 22, 66 и 67.

¹⁸⁾ Нема сумње да ће се у процесном праву доћи најближе могућности проналажења материјалне истине онда када процесно право ослободи судију свих могућих правила и форми помоћу којих се та истина има проналазити, када оно допусти судији да сам слободно пронађе начин и путеве помоћу којих ће наћи истину, и када, напослетку, буде судији допуштено да истином смарта искључиво оно што се његовом, ничим неограниченом уверењу, као истина покаже. Међутим савремено законодавство, ма колико да је у том погледу коракнуло напред, налазећи

учинио велику недоследност тиме што је, с једне стране обавезао ванпарничног судију да сам реши сва спорна правна питања код одлучивања о претходним питањима, док му је допустио да одлучивање о претходним питањима пребаци на надлежни суд одн. власт кад су оспорене чињенице на којима се та питања оснивају, и ако је баш ванпарнични судија далеко способнији да реши спорна чињенична питања.

Из наведених разлога ми се залажемо за идеју да је било најбоље да је законодавац у ВП одлучивање о претходним питањима решио на истоветан начин како је то питање решено у ГПП.

V

Досад смо говорили само о решавању претходних питања из приватног и јавног права. Међутим ВП нема изричног прописа којим би било регулисано решавање прејудисијалних питања из кривичног права, као што је § 10 ВП, који се односи само на претходна питања из приватног и јавног права. Стога по § 21/1 ВП одговор на то питање треба наћи у ГПП. А у ГПП је питање решавања тих претходних питања направљено §§ 364 и 255. Ови прописи гласе:

(§ 364) Кад одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачунљивости извесног кривичног дела, онда је суд везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде казненог суда, у колико се та пресуда односи на доказ и урачунљивост дотичног кривичног дела.

(§ 255) Ако се у току парнице појави сумња о каквом кривичном делу, које би, кад би се утврдило и пресудило, било од одлучног утицаја на одлучивање о правном спору, може веће наредити да се парница прекине док се не сврши кривични судски поступак.

Према томе ако одлука ванпарничног суда зависи од претходног решења једног питања из кривичног права (о постојању кривичног дела и одговорности извршиоца), онда треба разликовати (1) да ли већ постоји правноснажна осуђујућа пресуда кривичног суда, (2) да ли је кривични поступак правноснажно довршен без осуде, и (3) да ли кривични поступак није још уопште покренут или је још у току. У првом случају ванпарнични суд ће осуђујућом пресудом кривичног суда по § 364 ГПП бити везан уколико се она односи на постојање кривичног дела и одго-

се између две алтернативе: или да остане при начелу истраживања формалне истине или да огласи судију потпуно слободним у истраживању материјалне истине, — оно страхује више од несавршенства судије и његове самовоље, него ли од нереалности формалне истине, те стога ствара један компромис између наведене две алтернативе и прописује да ће судија истраживати истину по свом слободном уверењу, али га у том одмах везује многим правилима и формама, којима се чува од судијине самовоље, услед чега је резултат до којег кроз такав систем судија дође ипак ближи формалној него материјалној истини. У таквом систему наш ВП претставља један лепи изузетак и један велики корак унапред ка остварењу начела истраживања материјалне истине, стога се законодавцу не може опростити што је показао мало поверења у способност ванпарничног судије да реши спорна чињенична питања. Изгледа да је зато крив историјат ванпарничног судства, по коме је ванпарнични поступак био искључиво неспорни поступак, стога се и данас задржали трагови неповерења у резултат до којег ванпарнични судија долази решавајући спорна питања, а сем тога још и данас законодавац и појединци више поверења имају у правду коју ће изрећи везани судија него ли слободни судија, стога се и даље оставља парничном суду да у доста формалистичком поступку решава коначно спорне односе између грађана.

ворности извршиоца, те он то питање не сме сам да решава. У другом пак случају, кад је кривични поступак о претходном питању из крив. права правноснажно довршен без осуде (било да је донета ослобођавајућа пресуда, било да је оптужба одбијена или је кривични поступак обустављен решењем), ванпарнични суд није везан таквом одлуком кривичног суда, те је стога дужан сам да реши појављено питање из крив. права да би могао да донесе одлуку о главној ствари. И, напошлетку, ако кривични поступак по претходном питању није још покренут или је још у току, остављено је по § 255 ГПП ванпарничном суду да одлучи хоће ли сам то претходно питање решити или ће препустити кривичном суду да му решење тог питања прејудицира.

Као што се види у ванпарничном поступку регулисано је решавање претходних питања из кривичног права на истоветан начин као и у парничном поступку, пошто је ВП потпуно усвојио прописе ГПП који се односе на решавање таквих питања. Стога ванпарнични судија приликом решавања претходних питања из кривичног права неће правити разлику између спорних правних питања и спорних чињеничних питања, као што је то прописано у § 10 ВП за претходна питања из јавног и приватног права.

VI

Из свега досадашњег излагања видели смо да ванпарнични поступак није више неспорни поступак. Видели смо да су ванпарничном суду стављене у надлежност многе спорне ствари и да он мора донети одлуку о главној ствари без обзира да ли се та одлука има оснивати на спорним чињеницама или спорним правним питањима (изузеци од тог правила су случајеви из §§ 181/I и 216/II ВП). Надаље смо видели да је ванпарнични суд, сем у случајевима из §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268 ВП, овлашћен да реши сва претходна питања, а да тек изузетно он сме да пребаци на надлежни суд одн. власт одлучивање о претходним питањима. Према томе у том погледу постоји велика разлика између ВП и НП. Међутим пратећи праксу наших судова на територији Касационог суда у Београду морамо констатовати да у судству није довољно уочена ова разлика, и то на штету ВП. По чл. 28 УВП ванпарничне ствари које су дана, кад је ВП добио обавезну снагу, биле већ у току, имају се и даље решавати по прописима који су до тада важили. Како је на територији Касационог суда у Београду остао несвршен велики број ванпарничних (одн. неспорних) ствари, то ће се по чл. 28 УВП на те ствари примењивати прописи НП. Услед овога долази на територији Касационог суда у Београду до паралелне примене прописа новог и старог ванпарничног (одн. неспорног) поступка. Али кад упоредимо примену прописа ВП са применом прописа НП, видимо да се у ванпарничном поступку по ВП у погледу решавања спорних главних и спорних претходних питања примењују скоро иста начела по којима се та питања решавају у поступку по НП. Такво поступање судова не само да је противно законским прописима којима смо се у свом чланку бавили, већ се тиме у велико иде против тенденције законодавчеве у ВП, да ванпарнични поступак буде упрошћен,

брз и јевтин. Стога треба добро уочити каква су овлашћења дата по ВП ванпарничном суду за решавање спорних и претходних питања, а исто тако треба добро разликовати решавање таквих питања у ВП од решавања истих у НП, пошто су НП имала баш најнесрећније прописе у онима која регулишу решавање спорних питања: било је довољно да која од странака оспори какву чињеницу или какво право, па да се, иначе глосмазна машинерија старог неспорног поступка, сасвим укочи. На тај начин већи део предмета, за чије решење је био надлежан неспорни судија, пребацивао се на парнични суд. Последица таквог стања ствари је и сувише велики број несвршених неспорних предмета на територији Касационог суда у Београду, који су решавани по старом поступку.

Ма како да се модерни Грађански парнични поступци сматрају брзима, еластичнима и економичнима, ипак не могу да иду у корак са темпом друштвеног и привредног развитака. Грађани траже брзу правду, без сувишних формалности и сувишних трошкова. Они сматрају да им ни модерни парнични поступци такву правду не пружају, и они све више избегавају редовно парнично судство, те се све више подвргавају суђењу изабраних судова или пак прибегавају поравнањима. А законодавац, који сам увиђа да парнични поступак све мање одговара тим потребама појединаца, а не усуђујући се, с друге стране, да дира у традиционална начела парничног поступка и његове традиционалне форме, решио се на нешто друго: он је многе правне одношаје, који су се решавали у парничном поступку, а код којих се осећа потреба за брзим и простијим решавањем, пренео у надлежност судова који ће те услове боље испунити, а то су ванпарнични судови. Има још један разлог који је законодавца руководио да тако поступи: У модерном парничном поступку сачувано је још увек начело римског права: *non proficiscatur iudex ex officio*. Међутим постоји велики број правних одношаја за чије је решење везан општи интерес, и који спадају у круг оних приватних права, која су одузета од неограничене диспозиције странака, стога јавни поредак тражи да такви правни одношаји буду уређени без обзира на вољу непосредно заинтересованих појединаца. А како се то не може постићи у парничном поступку, који се покреће само на иницијативу појединаца, законодавац је, да не би дирао у то начело парничног поступка, решавање о таквим одношајима пребацио у ванпарнични поступак, који се може покретати по службеној дужности.

Кад све то уочимо и кад уочимо важност правних ствари стављених у надлежност ванпарничних судова и значај брзог решења тих ствари, онда ћемо најбоље остварити намеру законодавца кад ванпарнични поступак у пракси учинимо брзим и простим и кад престанемо да га непотребно и недопуштено кочимо упућивањем странака на парницу ради решавања спорних питања у случајевима кад је сам ванпарнични суд овлашћен да та питања реши.

Судска пракса

ЈЕДАН СЛУЧАЈ УГОВОРА, КОЈИ НИЈЕ МОГАО РЕЗУЛТИРАТИ ПРАВНИМ ДЕЈСТВОМ

Тужилац С. Д. предложио је првостепеном суду пресуду, којом ће туженик Д. М. бити осуђен да му накнади причињену штету у износу од 45.000.— динара.

Овакав тужбени захтев засновао је на следећем чињеничном стању:

„Пре избора за народне посланике од 5 маја 1935 године, уговорили су тужилац и туженик, да се кандидују за те изборе у срезу В., на листи Б. Ј. и то тако, да туженик буде кандидат, а тужилац заменик. Уговорили су још и то, да туженик, ако буде изабран, буде две године народни посланик, а по навршетку две године да поднесе оставку у корист тужиоца, како би он дошао за народног посланика на његово место. Овај споразум, вели, начинили су пред масом бирача, који су га једногласно одобрили, радујући се, што су се туженик и тужилац пријатељски споразумели.

На основу оваквог уговора, тужилац је се, поред моралног ангажовања, ангажовао и материјално, јер је туженик захтевао да и он троши, пошто ће након две године доћи за народног посланика, — што је и чинио, одлазећи у Београд, ради купљања бирача, који су махом печалбари и плаћајући им дангубе, као и подвоз при повратку на рад. Ово ангажовање, са другим трошковима, кошта га 45.000.— динара.

Ове трошкове је учинио само због тога, што је веровао, да ће туженик испунити уговор, који су склопили пред бирачима; а да је овај то и учинио, он би био обештећен тиме што би примао плату народног посланика.”

Туженик не признаје тужбено тражење. Није, вели, лично уговорио са тужиоцем да се он кандидује за посланика, а тужилац да му буде заменик, већ су то одлучили партијски пријатељи на једном предходном збору, па су се он и тужилац повиновали тој одлуци и кандидацији по изричној жељи пријатеља. Том приликом туженик није обећао тужиоцу, да ће, ако буде изабран за народног посланика поднети оставку на посланички мандат после две године у корист тужиоца, јер оно што он није сам имао није могао ни другом дати.

Даље је навео, да он, ни у једној прилици, није захтевао од тужиоца да за ове изборе троши од свога новца; а ако је он сам нешто око избора трошио, то није чинио ради туженика, већ само и једино ради свога личног политичког престижа, пошто је и онда имао амбиције, да се у истом срезу у будуће сам појављује као кандидат, што је доцније и учинио.

Према оваквом стању ствари сматра да није одговоран тужиоцу ни за какву накнаду штете из овога односа, а ако је тужилац можда неку малу суму новаца утрошио око ове своје кандидације као његов заменик, то је било само и једино ради његовог личног моралног ангажмана и политичког престижа међу бирачима. предложио је одбијање тужбеног захтева.

На расправи од 1 маја 1939 год. суд је донео доказни закључак, да се проведу докази саслушањем сведока из тужбе и одговора, што је на доцнијој расправи и учинио, уз допуну изведених доказа преслушањем странака без заклетве, — а затим и изрекао пресуду којом је туженика осудио да тужиоцу накнади штету у траженом износу.

Овакву своју пресуду првостепени суд је образложио овим разлозима:

Да је како признањем странака тако и исказом испитаних сведока утврђено постојање уговора закљученог између парничара, на тај начин: да туженик и тужилац изађу на изборе од 5 маја 1935 год. заједнички — са заједничком листом; да носилац листе буде туженик а да његов заменик буде тужилац; да се овом листом за срез вежу за земаљску листу Б. Ј. и да туженик, ако буде изабран на тим изборима, буде народни посланик прве и друге године, а по истеку овога рока, да, подношењем оставке, уступи свој мандат заменику — тужиоцу, — с тим да у овом случају сваки сноси своје трошкове, које буде учинио око учествовања и рада на постизању заједничког им циља — да њихова листа буде састављена, потписана од бирача, потврђена од суда и постигне успех са победом — добијањем потребне већине. Најзад, признањем обеју парничних странака, а и исказом сведока, утврђено је, по нахођењу суда, и то да су оба парничара, као кандидати једне среске листе, трошили око припремања — састављања те листе и спровођења исте на изборима — своје новце, — од којих: тужилац Д. наводи да је потрошио 45.000.— динара

довођењем гласача-бирача из своје и других околних општина са стране, плаћајући подвоз, путни трошак, храну и преноћиште, а туженик М. наводи: да су ти избори и њега коштали око 300.000.— динара.

Утврдивши овако спорни уговор, првостепени суд је се упустио у правну оцену његове важности за парничаре, па је ту оцену довео у зависност од следећих питања: а) да ли је такав уговор по закону предвиђен или бар по закону допуштен; б) да ли је заснован на моралу или се противи моралу и јавном благонарављу в) да ли је познат јавном мњењу и као такав допуштен или недопуштен; г) да ли је тужилац са своје стране испунио обавезе дате овим уговором, да би имао право, ако не тражити његово извршење, а оно тражити законом предвиђену накнаду штете; д) да ли је од воље туженика зависило испуњење обавезе по овом уговору, те према томе да ли је он одговоран за накнаду ове штете тужиоцу због неизвршења уговора са своје стране или не; и ђ) да ли тужилац самим тим није починио који преступ из закона о изборима народних посланика за подмићивање гласача.

Сва ова питања, која је суд огласио за важна по пресуђење ове правне ствари оцењена су, у првостепеној пресуди, у корист тужбене тезе а наиме да је спорни уговор допуштен по закону, да није противан моралу, да је познат јавном мњењу, да је тужилац своју обавезу испунио, да је испуњење обавезе туженикове зависило од његове воље и да тужилац уговорним радом није починио никакав преступ из закона о избору народних посланика.

Таквим дакле разлозима првостепени суд је и оправдао своју пресуду којом је удовољио тужбеном тражењу.

Поводом призива туженикова, призивни суд је нашао да је основан призивни навод, да је првостепени суд дао погрешну правну оцену спорног уговора, па је нападнуту пресуду преиначио и тужбени захтев одбио, уз следеће образложење: функције народних посланика су јавноправног карактера и као такве не могу бити предмет приватних трансакција. Избор народних посланика, трајање мандата, као и сва остала њихова права и дужности регулишу: устав, закон о избору народних посланика, закон о пословном реду у Народној Скупштини, — дакле прописи јавноправног карактера; а ниједан од ових закона нити ма који други позитивни закон не обавезују народног посланика да мора свој посланички мандат уступити својој заменику. С обзиром на изложено нису допуштени никакви приватноправни уговори који се тичу посланичке функције, па ни уговор који су тужилац и туженик закључили о уступању мандата, јер је такав уговор противан § 13 Грађанског законика, те не може ни произвести никакву законску последицу.

Противу овакве пресуде призивног суда тужилац је уложио ревизију али му она није уважена.

Ревизионе наводе, оценио је ревизијски суд овако.

Не стоји разлог из т. 4 §-а 597 гПП — погрешна правна оцена ствари, јер се у томе што призивни суд није узео у обзир да је туженик учинио овде једну превару према тужиоцу и да стога овај има право на накнаду штете, јер да је он знао да туженик неће поднети оставку, као што је обећао, он — тужилац не би ни трошио свој новац за довођење бирача. Истакнути ревизијски разлог не стоји стога, јер је правилно гледиште призивног суда: да нису допуштени никакви приватноправни уговори који се тичу посланичке функције, па ни уговор који су закључили тужилац и туженик о уступању мандата и да је тај уговор противан § 13 Грађанског законика када као такав не може произвести никакву правну последицу.

Не стоји да је ни истакнути ревизијски разлог из т. 2 § 597 Грађ. пост. — недостатак који је спречио да се правна ствар исцрпно претресе и темељно оцени — што призивни суд, узимајући правилно да је закључени уговор недопуштен, није ни могао да се осврће на чињенице које износи ревизија.

Д. Н. С.

**КАД ПРИЗИВНИ СУД ПОНИШТИ ПРЕСУДУ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА ЗБОГ СТВАРНЕ
НЕНАДЛЕЖНОСТИ, ОН ЈЕ ДУЖАН ЈЕДНОВРЕМЕНО ДОНЕТИ И ОДЛУКУ О
ОДБАЧАЈУ ТУЖБЕ**

Тужилац Петар поднео је Среском суду у Н. својинску тужбу противу туженика Микље и других, наводећи: да он на свом имању има воденицу и јаругу, а овом јаругом која целим својим током пролази његовим имањем служе се и туже-

ници за окретање њихове воденице која се налази подаље од тужиочеве воденице. Туженици су тужиоца сметали у искоришћењу ове његове јаруге и воденице тиме, што су у горњем делу хтели јаругу да раздвоје у два крака услед чега је рад тужиочеве воденице престао, јер је вода променила правац и заобишла тужиочеву воденицу.

Тужилац је зато поднео Среском суду тужбу, тражећи на основу §§ 211, 216, 217 и 806 грађ. зак. да суд пресудом утврди његово право својине воденице и јаруге и право коришћења воде за ово из речице која тече преко његовог имања.

Туженици су тврдили, да они овим својим поступком нису ограничили обим тужиочевог права коришћења воденице и воде, јер је, веле, такво стање било и пре подизања тужбе. Признали су, да се заиста воденица, јаруга као и река налазе на тужиочевом имању.

Срески суд усвојио је тужбени захтев и пресудом својом од 4-X-1939 год. П—72/39 утврдио право својине тужиочево на јаруги, воденици, као и право коришћења воде за ове у смислу §§ 211, 216, 217 и 806 грађ. зак. без штете по постојеће право службености тужених на тој јарузи тужиочевој — §§ 331 и 341 грађанског закона.

Међутим, по призиву тужених Окружни суд у Н. закључком својим од 1 фебруара 1940 год. Пл. 27/40 укинуо је предњу пресуду Среског суда као ништану, као и цео поступак због стварне ненадлежности Среског суда и вратио ствар првостепеном суду на даљи рад по закону. Окружни суд образложио је овако свој закључак: „Из чињеничног стања као и основа спора види се, да је овде у питању чиста пољска службеност, јер је коришћење ове воде намењено једном пољском добру, а истим се ограничава коришћење воде опет једног пољског добра — § 334 ал. 1 грађ. закона.

У смислу чл. 7 уводног закона за гр.п.п. општински судови у погледу своје надлежности у грађанским споровима задржавају своју надлежност и поступају на снагу грађ. парничног поступка за Краљевину Југославију све донде, докле Министар правде не пропише уредбом надлежност истих. Општински судови у смислу § 6 грађ. суд. поступка за Краљевину Србију у вези чл. 15 уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти надлежни су за расправљање и пресуђење спорова око пољских службености, те је првостепени суд нападнуту пресуду донео као апсолутно ненадлежан.

Како се призивна пресуда напада и због разлога ништаности, то је призивни суд и по службеној дужности нападнуту пресуду укинуо у нејавној седници као ништану као и цео поступак у смислу §§ 564, 565, тач. 7, 567 и 571 тач. 3 грађ. парн. поступка.

Противу овог закључка призивног суда тужилац је изјавио рекурс Касационом суду, али је Касациони суд закључком својим рек. 294/40 од 10 јуна 1940 год. одбацио рекурс као недопуштен са разлога, што призивни суд нападнутим закључком није одбацио и тужбу у смислу § 613 бр. 2, нити задржао правноснажност у смислу § 613 бр. 3. гр.п.п., те се због тога изјављени рекурс појављује као недопуштен.

Према нашем мишљењу призивни суд је у конкретном случају повредио и материјални и формални закон.

Материјални закон повредио је тиме, што је нашао да је овде у питању чиста пољска службеност. Међутим, призивни је суд изгубио овде из вида основну чињеницу, да је предмет службености увек туђа ствар и да нико на својој ствари не може имати службеност (*Nemini res sua servit*).

У конкретном случају тужиочева воденица и јаруга као и поток из кога воду за ово узима, налазе се на његовом имању, те је искључена свака службеност његова на овима.

Тужилац је тужбом тражио констатацију права својине и обим његовог искоришћавања, без штете на постојећу службеност тужених коју на тужиочевом имању имају — §§ 211, 216 и 217 у вези § 806 грађ. закона.

Формални закон призивни је суд повредио тиме, што, укидајући првостепену пресуду и цео поступак који јој је претходио због апсолутне ненадлежности првостепеног суда, није у смислу § 572 од. I. гр.п.п. једновремено донео и одлуку о одбачају тужбе.

Према § 572 од. I. гр.п.п. ако се првостепена пресуда укине због ништаности, а због тога није потребна даља расправа за одлучивање о ствари (§ 571 бр. 5 и 6), онда ће се одбацити тужба у колико досеже ништаност.

Када је у конкретном случају позивни суд укинуо нападнуту пресуду, због апсолутне ненадлежности првостепеног суда, као и цео првостепени поступак који јој је претходио, услед чега код првостепеног суда није потребна, нити је пак могућа, никаква даља расправа о ствари, онда је позивни суд био дужан да на основу § 572 од. I. гр.п.п. једноремено истим закључком одбаци и тужбу, а не да на основу § 572 од. II. гр.п.п. враћа ствар првостепеном суду ради даљег поступка, јер је првостепени суд оглашен за апсолутно ненадлежан, те никаква даља расправа није потребна нити могућа.

Није могуће у конкретном случају поделити надлежност између позивног и првостепеног суда за доношење одлуке из § 572 од. I. гр.п.п. тако, да позивни суд донесе одлуку о нападнутој пресуди, позиву и поступку, а да одбачај тужбе пропусти првостепеном суду (ако је на то позивни суд мислио), јер би се на тај начин странци ускраћивало право да се користи употребом правног лека надлежном суду у смислу § 613 бр. 2. гр.п.п. противу одлуке позивног суда. На име: ако позивни суд укине пресуду првостепеног суда због ништавости и одбаци једноремено и тужбу у смислу § 572 од. I. гр.п.п., онда незадовољна странка има права рекурса Касационом суду на основу § 613 бр. 2 у вези §§ 3 и 4 гр.п.п., али ако позивни суд, као у конкретном случају, не донесе једноремено и одлуку о одбачају тужбе, већ ствар врати првостепеном суду на основу § 572 од. II. гр.п.п., онда се тиме странци ускраћује да изјави надлежном Касационом суду рекурс по § 613 бр. 2, ако позивни суд у смислу тач. 3 § 613 гр.п.п. исти не дозволи и не задржи правноснажност свога закључка, што у конкретном случају позивни суд такође није учинио.

Шта би у овакој ситуацији могао сада да ради првостепени суд? — Могао би да врати акта позивном суду под претпоставком, да је он омашком пропустио да одбаци и тужбу, да позивни суд допуни свој закључак и у погледу одбачаја тужбе, али ако није у питању омашка, те позивни суд одбије да допуни свој закључак онда би се у том случају појавио сукоб надлежности, који по закону није могућ између првостепеног и позивног суда.

У том случају првостепеном суду остало би једино, да донесе свој закључак о одбачају тужбе на основу §§ 39 и 41 гр.п.п., противу кога би тужилац могао изјавити рекурс Окружном суду као позивном, дакле, оном истом судском форуму који се је већ у ствари унапред изјаснио о судбини тога евентуалног рекурса, приликом одлучивања о позиву...

На овај начин не поступајући по § 572 од. I. гр.п.п. у погледу одбачаја тужбе, позивни суд је у ствари лишио тужиоца могућности употребе рекурса по § 613 бр. 2. гр.п.п. надлежном Касационом суду, који би имао том приликом размотрити и основаност закључка позивног суда са материјално правне стране.

Увођењем овакве погрешне праксе, штетили би се интереси странака и ограничавала њихова процесна права у грађ. судском поступку, те би надлежним путем требало то отклонити, када у закону није могућ сукоб надлежности између првостепеног и позивног суда, нити су могући противразлози првостепеног суда.

Андрија Р. Лакић

старешина Среског суда — Доњи Милановац

УЛОЗИ СА УЛОЖНИХ КЊИЖИЦА КОЈЕ ГЛАСЕ НА ТУЂЕ ИМЕ, СВОЈИНА СУ ОНОГА НА ЧИЈЕ ИМЕ ГЛАСИ КЊИЖИЦА. КОРИСНИКУ ЈЕ НА ОВАЈ НАЧИН ИЗВРШЕНА СИМБОЛИЧКА ПРЕДАЈА ПОКЛОНА У СМ. § 565 ГРАЂ. ЗАК.

Тужилац је у тужбу навео да му је син још 1922 године предао 150.000.— динара на располагање. Тај новац је тужилац уложио код Државне хипотекарне банке, делом код Главног савеза српских земљорад. задруга, а делом и код Јадранско-пудунавске банке. Каснијим уштеђевинама првобитно уложене суме порасле су и то код Држ. хипотекарне банке на 178.974.— динара, код Главног савеза срп. земљор. задруге на 51.118.— динара и Јадранске банке на 17.690.— динара. Све ове суме тужилац је уложио на име своје кћери Милане, али је са уложеним новцем слободно располагао, новац често подизао и књижице држао код себе. Тај новац како тужилац наводи, он није поклатио својој ћерки Милани, јер је као што је напоменуто већи део овог новца припадао његовом сину, а новац је улагао на име своје кћери да би је свуда приказао као имућну девојку не би ли јој тако порасле шансе за бољу удају, затим да задржи додатке на пензију, јер би ове изгубио кад би се утврдило да има своје имовине и најзад што је своје дете волео те јој је на тај

начин указивао пажњу. Али 1937 године избили су сукоби између тужене Милане и њеног оца, па је она издала налоге свима горе напоменутим заводима да више не исплаћују тужиоцу новац са ових књижица, него само њој као јединој власници. Истовремено тужена Милана тужила је суду и тужиоца-оца и тражила да јој врати подигнутих 111.600.— динара. Тужилац је у својој тужби коначно предложио суду да донесе пресуду за утврђење којом ће се утврдити да је сав уложени новац његова својина, а не тужене Милане.

Тужена Милана са своје стране у одговору на тужбу навела је да су неистинити наводи њеног оца — тужиоца, да је првобитна сума од 150.000.— динара својина њеног брата, а тужиоцевог сина и да је тужилац имао право располагања овим новцем. Тај новац је добивен продајом куће њене мајке коју је наследио њео брат. Па како је њена мајка пре смрти изјавила да би желела да њена кућа или новац од продате куће припадне њој-Милани за удомљење, то је њен брат поштујући жељу своје мајке тај новац дао оцу за удомљење своје сестре. Зато сматрајући и сам да је то новац ћеркин, тужилац га је уложио код горњих завода на њено име, а не са разлога које је тужилац навео. Књижице су биле код тужиоца јер је он њео отац, о њој се старао, у кући с њом живео, те није ни постојала бојазан од њега-тужиоца. Он је свестан да је дужан да удоми своју кћер те и сам у виду поклона додавао извесне суме већ уложеним сумама, па се тако и дошло до означених сума. Па како је тужилац према оваквом стању ствари подижући суму од 111.600.— динара подигао новац који је њена својина, то је предложила не само да јој врати књижице које неовлашћено држи, него да јој врати и ову подигнуту суму.

Први суд је претходно утврдио: да је сав новац улаган на име тужене Милане, да је новац који је тужилац улагао био делом својина његова, а делом његовог сина, који је до истог дошао наслеђем мајке. Ово су неспорне чињенице. Спорно је питање: да ли је тужена Милана самим тим што је новац полаган на њено име постала власник овог новца, или је тужилац остао и даље сопственик свога дела, а његов син свога дела. Из целокупног доказног материјала први суд је стекао уверење да је спорни новац путем поклона од оца постао својина тужене Милане, јер је тужилац као отац желео да обезбеди своју неудату и незбринуту кћер. Први суд је даље установио да је тужилац са новцем који је добио од сина могао слободно да располаже, како је пред судом и сам тужиоцев син изјавио, те је и поклоне могао чинити, па се има узети да је својој кћери чинио поклоне не само са својим, него и оним првобитно синовљевим новцем. Па како поред тужиоцеве воље да чини поклон, постоји и пређутни пристанак Милане да овај поклон прими, то су испуњени сви услови за пуноважно закључивање уговора о поклону — §§ 561 и 562 ГЗ. Овај уговор о поклону пуноважан и у смислу § 226 ГЗ, јер самим уговором дат је и правни основ правном послу поклона, а самим улагањем новца на њено име остварен је и пуноважни основ прибављања, те тако и тужена била доведена у однос према ствари, у однос какав треба да постоји између господара и ствари.

Што се тиче противтужбе тужене Милане да јој отац врати подигнутих 111.600.— динара, који је он током времена подизао са књижица које гласе на њено име, први суд је стао на гледиште да тужилац-отац није дужан на повраћај овог новца, јер кад је туженој Милани било познато да њен отац повремено подиже новац који је њен и да се свему томе није противила, значи да тужилац није неовлашћено подизао новац, већ је то чинио пређутним пристанком и сагласношћу тужене Милане. Ово нарочито с обзиром да је њој било познато да њен отац подиже новац од 1933 године, а она издала налог заводима да му више не издају новац тек 1937 године, што значи да је до ове забране тужилац могао слободно располагати овим новцем. Са ових разлога први суд је и одбио противтужилу Милану да јој отац врати подигнутих и утрошених 111.600.— динара.

На овакву пресуду уложили су призиве Апелационом суду обе парничне странке. Тужилац поред осталих призивних навода истиче и навод погрешне правне оцене спорне ствари, како у погледу питања располагања новцем од стране тужиоца, тако и у погледу питања пуноважности уговора о поклону. Тужилац сматра да он није имао пуноважно пуномоћије у см. § 614 ГЗ да слободно располаже добивеним новцем од сина, па да према томе чини и поклоне, а с друге стране сматра да самим тим што је новац улагао на име кћери није уговор о поклону перфектан, јер овај уговор је по тужиоцу формалан уговор, код кога је потребна формалност тј. стварна предаја новца туженој ћерки, па би се сматрало да га је добила на поклон. Повређен је дакле пропис § 564 ГЗ. Зато је и предложио да се оваква пресуда у целости укине.

Тужена ћерка у своме призиву напада пресуду првог суда што је донео одлуку да њен отац-тужилац није дужан да јој врати подигнутих 111.600.— динара, а међутим стао на гледиште да је улагањем новца на уложну књижицу овај постао у виду поклона њена својина, те да тужилац није био од кога овлашћен да располаже њеном својином.

Апелациони суд као призивни оцењујући ове призивне наводе нашао је да су неосновани, а да је први суд дао правилну правну оцену ове правне ствари. Јер кад је тужиочев син као сведок по овој ствари изречно изјавио да је својих 150.000.— динара дао своме оцу на слободно располагање, то значи да је тужилац могао слободно располагати са овим новцем, па и поклоне чинити, као што је то и учинио, уложивши овај новац на име своје кћери. Ово с тога што је новац предат на располагање тужиоцу постао његова својина, па је он тај новац и могао употребити као сопствен новац, што значи да га је могао и поклонити — § 192 ГЗ. Према томе није било потребно нарочито пуномоћије тужиоцу од сина у смислу § 614 ГЗ, кад је син сам изречно изјавио да је овај новац дао оцу на располагање.

Питање се поставља да ли је уговор о поклону перфектан и са формалне стране исправан кад није уследила предаја новца онако како то призивалац истиче. Призивни суд је нашао да је уговор о поклону пуноважан и у писменој форми закључен, те да не постоји погрешна примена § 564 ГЗ. Јер кад је тужилац улагао новац на име тужене кћери Милане и књижице гласе на њено име, а она није ничим доказала да не жели поклон од поклонодавца, већ напротив прећутно пристала на овај поклон, то је самим улагањем новца на њено име склопљен писмени уговор о поклону између ње и тужиоца-оца, па су тиме испуњени сви услови из § 564 ГЗ и она постала власник овог новца по основи писменог уговора о поклону.

Што се тиче противтужиљиног призива и навода да је погрешна одлука суда и да тужилац није дужан да јој врати подигнути новац, призивни суд сматра да је овај навод неоснован. Кад је тужиљи Милани било познато, како је утврђено, да њен отац још од 1933 године подиже повремено новац са књижице које гласе на њу и када није протестовала против тога, него се тек 1937 године успротивила томе и издала налоге заводима да више не издају новац њеном оцу, она је прећутно овластила тужиоца да новац подиже, а њим располаже и употребљава га по своме нахођењу, па је први суд правилно поступио што је одбио тужиљу од тражења повраћаја суме од 111.600.— динара. Зато је Апелациони суд прихватајући правно схватање првог суда и потврдио пресуду овог суда, не уважавајући оба призива као неоснована.

Обе парничне странке, и тужилац-отац и тужена Милана односно противтужиља улажу ревизију Касационом суду. Тужилац напада пресуду призивног суда у целини са разлога: 1) што је пресуда призивног суда заснована на претпоставкама противним парничним списима — т. 3 § 597 ГРПП и 2) што је призивна пресуда заснована на погрешној правној оцени спорне ствари — т. 4 § 597 ГРПП. Заснивање пресуде призивног суда на парничним претпоставкама ревидент-тужилац налази у томе што је призивни суд за подлогу свога уверења да је тужилац спорни новац туженој поклонио узео само исказе једног сведока и то не у целости, већ издвојено само један фрагментарни део овог исказа и дао му произвољни смисао и тумачење, које је потребно за овакву пресуду. Ценећи овај ревизиски навод Касац. суд је нашао да је неоснован, јер призивни суд није засновао своју одлуку само на исказу овог сведока, него и на исказима других сведока и самих странака, тако да је неосновано ревидентово резонување да је призивна пресуда заснована на претпоставкама.

Погрешну правну оцену ревидент је нашао и у томе што је призивни суд потврђујући пресуду првог суда погрешно нашао да је спорни новац тужилац поклонио својој кћери Милани, када према нахођењу ревидента уговор о поклону не постоји, јер нису испуњени услови за постојање овог уговора: предаја ствари, сагласност воља, као и да је поклон у овом случају условљен браком тужиље, кога овде нема. Према нахођењу Касационог суда неоснован је и овај ревизиски навод. „Суд је утврдио да је тужилац спорни новац по уложним књижицама дао туженој не под условом да се она уда, већ је то само био један од мотива тога давања. Осим тога призивни суд је правилно на основу утврђеног чињеничног стања нашао да је спорни новац својина тужене Милане, и да је овде симболичка предаја спорног новца, јер је тужена дошла у посед оног новца самим тим што су књижице гласиле на њено име — § 288 ГЗ.“

Што се тиче навода да новац којим је тужилац чинио поклон тужиљи није био својина тужиоца, него његовог сина, те да у см. § 565 ГЗ тужилац и није могао

чинити поклоне новцем који није његов, утолико пре што, и да је то могао чинити, није био овлашћен да ово чини у см. § 614 ГЗ, Касац. суд је нашао да је пресуда призивног суда и у том делу правилна и на закону основана. Јер кад се из јасне изјаве сина тужиоцевог као сведока јасно види да је он тај новац дао оцу на слободно располагање, како се син текстуелно и изразио, онда је јасно да је тужилац могао пуноважно располагати овим новцем, па и поклоне чинити, те да је тужилац баш у смислу § 614 ГЗ са изречним овлашћењем сина и располагао новцем у најбољој намери дајући га својој ћерки, па да према томе и отпада приговор да је тужилац чинио поклоне са новцем који није његов, кад је то, и да није тако, могуће у см. § 614 ГЗ.

Узимајући у разматрање равизију противтужиле Милане, којом напада пресуду призивног суда што је суд у погледу њеног тужбеног тражења да јој отац врати подигнутих 111.600.— динара, пошао од претпоставке да је она прећутно пристала и одобрила да њен отац подиже новац — т. 3 § 597 ГРПП и да према оваквом становишту и није дужан да јој врати овај новац. Касациони суд налази да је овај ревизиски навод неоснован. Јер кад је и сам призивни суд утврдио да је тужена Милана знала да њен отац повремено подиже новац са њених књижица и она се томе све до 1937 године није противила, јасно је да из тога произлази да је она свога оца овластила да новац може подизати, па да према томе и не стоји ревизиски навод из т. 3 § 597 ГРПП. Природно је да из оваквог чињеничког стања произилази да су правилне правне оцене ове ствари и првог и другог суда: да тужила по противтужби нема права на тражење повраћаја утужене суме од 111.600.— динара.

Касациони суд је с обзиром на овакво схватање потврдио пресуду призивног суда не уважавајући ревизију тужиоца и тужене Милане као противтужиле.

(Пресуда Касац. суда од 8 новембра 1940 год. Рев. бр. 1946).

Илија Д. Илић

Страно правосуђе

ОДГОВОРНОСТ ЖЕЛЕЗНИЦЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Један интересантан случај из швајцарске судске праксе претставља ниже наведени случај.

Прошле године догодио се несрећан случај на једној малој швајцарској железничкој станици, чије су жртве биле две сестре, које су становале недалеко од станице крај железничке пруге.

Шеф станице, који је становао у истој кући, дозволио им је да се у место јавним путем к станици служе редовно једним непосредним прилазом који се је налазио поред првог колосека, док су возови обично ишли другим колосеком.

На дан када се догодила несрећа, хтеле су сестре да оду до станичне зграде како би дочекале воз који је долазио. Пошто је била поледица морале су оне да обрете сву пажњу на земљиште преко кога су прелазиле, да не би склизнуле.

Воз који је иза њих долазио овога пута је изузетно возио преко скретнице на колосек I, при чему је возовођа давао и прописани сигнал, али на шта пролазнице нису обратиле пажњу, сматрајући да воз улази у станицу на колосек II. Када је то возовођа видео, он је коначно успео да воз заустави, али је било већ доцкан. Једна сестра је од машине одбачена у страну, а другој су точкови отсекли леву руку.

Повређене сестре тужиле су железничко друштво за накнаду. И то, једна је тражила 50.000 франака, а друга 25.000 франака накнаде штете и обе заједно 3.000 франака накнаде за лекарско и болничко лечење.

Првостепени суд утврдио је сукривицу повређених и умерио је обавезу одговорности железнице за једну четвртину. Железничко друштво осуђено је да накнади три четвртине штете и да тужиљама плати 1.500 франака за третрпљене болове, јер по швајцарском Закону о одговорности железнице од 1905 године одговоран је сопственик железничког предузећа за накнаду штете учињене смрћу или повредама при железничком саобраћају, ако се несрећа није догодила кривицом погинулог или повређеног. Према томе железница је само тада потпуно ослобођена одговорности, ако је кривица погинулог или повређеног једини проузроковач несрећног случаја — чл. 1 Зак. о одговорности железнице.

Ако је пак погинуло или повређено лице делимично криво за несрећни случај, може суд уважавајући све околности да према приликама умери тражену отштету — чл. 55 Зак. о одговорности железнице.

Ово делимично ослобођење од терета накнађивања железнице наступа само онда, ако је осим кривице жртве несрећног случаја било и кривице железнице. А то је био случај у овом спору.

Апелациони суд у Фрајбургу по уложеном призиву усвојио је гледиште првостепеног суда, али је друкчије оценио удео појединих чинилаца у овом несрећном случају.

Мора се прихватити, вели Апелациони суд, да постоји тешка кривица повређених у овом случају. Обе тужиле ишле су дуж самог колосека I, знајући, да није увек, али ипак с времена на време неки воз пролазио овим колосеком. Оне су чуле хуку воза, који се приближавао иза њихових леђа. Али се оне ни после поновног сигнала локомотиве нису окретале, само зато што су оне веровале као сигурно да воз иде преко другог од њих удаљеног колосека, чиме су оне испољиле велики степен нехатности.

Теже је било одговорити на питање, да ли кривица железнице није у томе, што је шеф станице дозволио тужилама, уосталом као и другим лицима, да се редовно служе службеном стазом.

Ако је на то питање негативно одговорено, то је учињено стога, што је ова дозвола дата двома одраслим личностима, код којих је шеф станице утолико пре могао да претпостави придржавање свих мера опрезности при пролазу стазом, јер је једна тужила била учитељица а друга нудиља, дакле обе интелигентне особе.

Осим тога овде није била у питању железничка пруга са великим саобраћајем, већ само једна обласна железница са малим прометом.

Најзад тужиле су знале, да ако се том дозволом користе, предузимају тиме и извешан ризик.

Према томе осим претежне кривице тужила долази овде у обзир као даљи узрок несреће саобраћајна опасност, која се испољила у томе, што воз, на дан када се догодио несрећни случај, изузетно за свој улаз у станицу није употребио главни колосек II, већ споредни колосек I.

При оцени ових проузроковача несреће уважен је призив туженог железничког друштва и пресуђено је, да тужено друштво има да накнади само једну четвртину штете, а тужиле имају да сnose три четвртине штете. С обзиром на кривицу тужила отпале су и претпоставке за досуду накнаде за претрпљене болове.

Ову пресуду Апелационог суда оснажио је и највиши Савезни суд.

Износећи предњи случај грађанске одговорности у Швајцарској, потребно је да укажемо на недавно изашлу одличну расправу г. д-ра Видана О Благојевића, адвоката, под насловом „Неколико напомена по питању грађанске одговорности“, у којој је концизно изложено у вези са иностраним правом како је у Југославији нормирано питање о накнади штете у железничком, поморском и ваздухопловном саобраћају, а нарочито о накнади штете причињене моторним возилима, све са односном судском праксом и објективном критиком исте.

Како се због великог развоја модерних превозних средстава дешавају све више несрећних случајева, који се расправљају пред судовима, то ће књига г. д-ра Благојевића бити један потребан приручник у таквим приликама, утолико пре што је наша правна литература веома оскудна делима из ове специјалне правне гране и писац за свој уложени труд заслужује нарочиту похвалу.

Д-р Милорад Антоновић, адв.

Службени део

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

Седница од 5 фебруара 1941 године

Одобрен је упис у именик адвоката: Трпковићу Андреји са седиштем у Београду и Јовановићу Миловану са седиштем у Неготину.

Одобрен је упис у именик адвокатских приправника: Петровићу Др. Миливоју код адв. Матића Зарија у Београду са почетком вежбе од 13-XI-1941 год.; Рајићу

Људевиту код адв. Бошковића Драгомира у Београду са почетком вежбе од 23-I-1941 и Деклићу Драгутину код адв. Марковића Ч. Боровоја у Београду са почетком вежбе од 27-I-1941 год.

Избрисани су из именика адвокатских приправника: Руски Славко под 5-II-1941 због преласка на територију друге коморе; Ристић Александар под 1-I-1941 због преласка на територију друге коморе и Томашић Вељко под 29-I-1941 по одјави принципала.

Седница од 19 фебруара 1941 године

Одобрена је президијелна одлука о брисању из именика адвоката Леви-а Гаврила под 24-XII-1940 год. због смрти (преузимаатељ Мешулам Рафаило, адв. из Београда).

Одобрено је пресељење адв. Овадији Јакову из Сопота у Београд, с тим, да пресељење може извршити одмах по публиковању огласа у Службеним новинама, а за преузимаатеља одређен му је Чобановић Милан, адв. из Сопота.

Избрисани су из именика адвоката Петровић д-р Миодраг из Шапца под 28-I-1941 због ступања у државну службу, а за преузимаатеља одређен му је Светислав Савић, адв. из Шапца; и Беловуковић Милан из Шапца под 19-II-1941 због одрицања од права на вршење адвокатуре без преузимаатеља.

Одобрен је упис у именик адв. приправника: Параносу Илији код адв. Бојанића Антуна у Београду са почетком вежбе од 15-II-1941; Мунку Филипу код адв. Раичковића Петра у Београду са почетком вежбе од 8-II-1941; Милићевићу Љубомиру код адв. Трифуновића Милана у Трстенику са почетком вежбе од 3-II-194-; и Васиљевићу Првославу код адв. Влајића Миодрага у Крагујевцу са почетком вежбе од 18-II-1941 год.

Избрисани су из именика адв. приправника: Јевтић Добривоје под 22-IV-1940 и Ћуковић Лука под 4-II-1941 због ступања у државну службу.

Заменик претседника Милан Живадиновић саопштава да је, у смислу Одлуке Одбора Коморе од 29 јануара 1941 год., на дан 4 фебруара 1941 год. посетио, заједно са члановима Одбора Др. Ивом Рибаром, Луком Пешићем и Миодрагом Поповићем, Министра правде, ради улагања протеста због намеравање сеобе Среског суда за град Београд у нову зграду у Сарајевску ул. бр. 11 у Београду и у циљу поновног покретања питања о смештају судова у Београду уопште. Том приликом Министар правде је изјавио, у погледу Среског суда за град Београд, да се и он слаже са Одбором Коморе да није учињен добар избор са зградом у Сарајевској улици, како с обзиром на број и распоред просторија, тако и с обзиром на место, где се зграда налази. У вези са овим, Министар је изјавио да он неће ни у ком случају дозволити суду да се сели у ову зграду. С друге стране, Министар је изложио да постоји могућност да се узму под закуп друге зграде и да ће он у случају тешкоће око исељења закуца донети специјалну Уредбу ради смештаја Среског суда за град Београд.

Што се тиче подизања зграде за смештај свих судова у престоници, Министар је изјавио да је у циљу подизања Палате правде, током последњих година, продужен рад око експропријације имања у Краља Александра улици (продужење кафане „Гргеч“ преко пута Правног факултета), али да је предмет експропријације застао, јер се Окружни суд за град Београд, у вези жалбе неколицине сопственика, огласио као ненадлежан за решавање по овом предмету. После овакве одлуке Окружног суда за град Београд, Министар правде тражио је од Касационог суда да реши питање надлежности и по обавештењима које је добио, Касација је стала на гледиште да је Окружни суд за град Београд надлежан да донесе одлуку по овим жалбама. Што се тиче смештаја судова у згради, која има да се сазида на овоме месту, Министар је изјавио, да ће у тој згради бити смештени: Касациони суд, Апелациони суд, Окружни суд за град Београд и Министарство правде, а за Срески суд за град Београд имала би се подићи друга грађевина. Са наше стране, изјавили смо да налазимо да би требало да у исту зграду буде смештен и Срески суд за град Београд, а у колико је то немогуће да се у продужењу будуће Палате правде подигне и зграда за овај суд. Тим поводом смо напоменули да би се за Срески суд за град Београд могло још одмах приступити подизању зграде у делу истог имања у Хартвиговој улици. У вези ових напомена, Министар је одговорио да ће се ове сугестије у границама могућности узети у разматрање.

Своје саопштење заменик претседника Живадиновић завршио је тиме да је ова посета била од интереса и ако је истога дана по подне Министар правде разле-

шен од дужности и стављен на расположење, јер смо дознали извесне ствари које нам могу бити од користи у вези са даљим радом на овом послу. У исто време потсетио је присутне, да сутра, тј. 6 ов. мес., у 11 часова треба да се, по истој ствари, посети Претседник општине, те позива чланове да у одређено време буду у претседничком кабинету.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У СКОПЉУ

На седници ужег Одбора ове Коморе, одржаној на дан 18 новембра 1940 год. којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови Одбора Крунислав Органџијевић и Благоје Поповић и члан секретар Стеван Тривунац, донесене су следеће одлуке:

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Дева Неџиб код Николе Пајовића, адвоката из Косов. Митровице;

Димитрије Манчевић код Димитрија Х. Глигоријевића, адвоката из Штипа;

Љубомир Јевремовић код Михаила Михаиловића, адвоката из Штипа;

Брисани су из именика адвокатских приправника:

Стеван Марјановић из Ниша, због ступања у стални кадар;

Нарцис Брицкај, из Ниша, који је у своје време на територији друге Коморе уписан у именик адвоката;

Димитрије Капсаревић из Скопља због ступања у државну службу;

Драгољуб Бојовић из К. Митровице, по одјави принципала;

Велизар Пешић из Ниша, по одјави принципала.

Уписани је у именик адвоката Јурај В. Гатин адвокат из Параћина, са седиштем у Лесковцу.

Одређен је Велибор Берисављевић адвокат из Гњилана за заменика отсутном Богдану Тодоровићу адвокату из истог места.

Да се изда уверење о стажу Драгославу Станишићу, адвокатском приправнику из Скопља.

Да се Одбор ове Коморе слаже са мишљењем Савеза Адвокатских Комора у његовом акту бр. 24-40 од 11 новембра 1940, да сада није време за предложено измену закона о адвокатима.

Предложени су по тражењу пореских власти чланови и заменици Рекламационих пореских одбора за наступели трогодишњи период.

На седници ширег Одбора ове Коморе, одржаној на дан 22 децембра 1940 год. којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови: Павле Милићевић, Александар Христић, Милован Крцић, Бора Јанковић, Крунислав Органџијевић, Богдан Поповић, Бранко Аћимовић и члан секретар Стеван Тривунац, донесене су следеће одлуке:

Примљене су и одобрене одлуке ужег Одбора Коморе.

Уписан је у именик адвоката Миодраг В. Раденковић, са седиштем у Нишу.

Брисани су из именика адвокати:

Февзија Хаџи Хамзић из Скопља, због ступања у службу.

Стеван Чочић из Пирота, због одрицања. За преузиматеља именован му је Душан Пешуновић, адвокат из Пирота.

Дионисије Продановић из Скопља, због ступања у државну службу а за преузиматеља именован му је Василије Стевановић адвокат из Скопља.

Одобрено је пресељење Душану Шљивићу-Павловићу адвокату из Косовске Митровице у Београд.

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Ванђел Ацевић код Сотира Тренчевића, адвоката из Битоља.

Брисани су из именика адвокатских приправника:

Душан Поповић из Скопља, због ступања у државну службу.

Миливоје Јанковић из Прокупља због ступања у државну службу.

Мирославу Видаковићу адв. приправнику одобрен је прелаз вежбе из канцеларије Дионисија Продановића у канцеларију Василија Стевановића, оба адвоката из Скопља.

Овлашћено је претседништво да именује чланове Рекламационог Одбора у Косов. Митровици.

Да се издаду уверења о стажу адв. приправницима Миливоју Перовићу, Благоју Стојановићу из Лесковца и Димитрију Ристићу из Ниша.

Дата је сагласност предлогу Адвокатске коморе у Љубљани за измену чл. 23 адвокатске тарифе.

Примљен је на знање извештај Апел. суда у Скопљу, да је Драгутин Влаји-нац адв. приправник из Скопља положио адвокатски испит.

Да се противу др. Андреје Друшковића, адвоката из Љубљане поднесе дисциплинска пријава његовој Комори због недоличног понашања према овој Комори.

На случај спречености појединих чланова ужег Одбора због војне вежбе, овлашћен је претседник да може допунити ужи Одбор до броја 5 из редова преосталих чланова ширег Одбора Адвокатске Коморе у Скопљу с тим, да је кворум за решавање три члана.

На седници ужег Одбора ове Коморе одржаној на дан 5 јануара 1941 године, којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови Крунислав Органџијевић и Стеван Тривунац и члан секретар Благоје Поповић, донесене су следеће одлуке:

Предмет молбе Михаила Папазоглу из Битоља за упис у именик адвоката ове Коморе упућен је Дисциплинском већу ради оцене достојности.

Владану Гл. Поповићу, адвокату из Скопља одобрено је пресељење канцеларије у Кичево. За његовог преузиматеља именован је Стратимир Селаковић, адвокат из Скопља.

Брисани су из именика адвоката:

Никола Дрмончић из Приштине услед смрти. За његовог преузиматеља именован је Властимир Радивојевић адвокат из Приштине.

Душан Шљивић-Павловић из Косов. Митровице, због пресељења у Београд. За његовог преузиматеља именован је Обрен Чобрић адвокат из Косов. Митровице.

Др. Салих Казазовић из Гостивара, на основу дисциплинске осуде.

Милан Партовић из Пирота, по основу § 33 од III Зак. о адвокатима.

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Батрић Булатовић код Гавре Јовичића, адвоката из Приштине.

Павле Поповић код Шевкије Капиџића, адвоката из Новог Пазара.

Брисани су из именика адвокатских приправника:

Богдан Поповић из Пећи, по одјави принципала.

Драгољуб Нешић из Ниша услед одјаве принципала и да му се изда уверење о стажу.

Миливоје Перовић из Лесковца услед одјаве принципала и да му се се изда уверење о стажу.

Да се Драгутину Зековићу из Пећи изда уверење о стажу.

Одобрен је прелаз вежбе адвокатским приправницима:

Војиславу Костићу из канцеларије Косте Бураковића у канцеларију Василија Стевановића, оба адвоката из Скопља.

Мизрахи Ханри — из канцеларије Божицара Тадића у канцеларију Љубивоја Стаменковића, оба адвоката из Скопља.

Усвојен је предлог Савеза Адвокатских Комора, да скупштина Савеза за ову годину буде на дан 8 јуна 1941 год. на Бледу, и остављено је Претседништву Савеза да организује и изврши све припреме за ову скупштину.

ЧЛАНСКИ УЛОГ

Као што смо већ преко Бранича обавестили своје чланове, члански је улог и за ову годину по 40.— динара месечно, и плаћа се у једнаким оброцима тромесечно унапред — § 11 Пословника за рад Коморе њене скупштине и Одбора.

Па позивамо све чланове који су у заостатку, да измире своја дуговања за раније време, и да плате члански улог за прво тромесечје ове године.

У противном Комора ће бити принуђена да се користи раније донесеном одлуком Одбора, да се преко надлежне власти обрати за принудну наплату, и да оне чланове који су у заостатку за више од две године, а не плате улог, нити регулишу плаћање истог у ратама, оптужити Дисциплинском већу и поред већ учињеног тражења принудне наплате.

Јер треба схватити, да Комора живи једино од улога њених чланова. За последњих осам година не мења се величина улога, те овај разрез и када би био наплаћен у 100 процената, једва стиже за покриће најнужнијих и неодложних потреба за егзистенцију Коморе.

Члански улог треба слати Адвокатској Комори у Скопљу преко њеног чековног рачуна бр. 81305.

ИСПРАВКЕ И ДОПУНЕ АЗБУЧНОГ ИМЕНИКА АДВОКАТА

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ	Садашња адреса	
	УЛИЦА	Број телефона
Барићевић Јанко	Браће Недића 26	23-920
Благојевић Божидар	Кр. Александра 12	29-824
Жикић Милан	Кн. Михаилова 52	26-655
Јешић Милорад	Сазонова 2	41-817
Кумануди Станислав	Банова 35	
Лукић Војислав	Мајке Јевросиме 18	21-198
Маринковић Миладин	Бранкова 23	21-492
Моравац Павле	Краља Милутина 44	21-154
Панић Александар	Пашићева 10	22-590
Пурић Милан	Бранкова 23	27-912
Солаковић Драгић	Шантићева 6	
Тадић Живко	Маршала Пилсудског 31/1	

Прикази

Ненад Ђорђевић: Закони, уредбе и остали прописи Краљевине Југославије од 1 јануара 1937 године до 31 децембра 1940 год. — Систематски преглед, са подацима о обнародовању и о неким посебним издањима. — Београд, Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон а. д. 1941, стр. 298.

Јавни поредак условљен је општим прописима — Законима и уредбама, које доносе за то одређени органи и поверењем које народ има у те органе и у те прописе. У парламентарним режимима, где су законодавна иницијатива и законодавна техника, у главном, у рукама извршних власти а дискусија и изгласавање у рукама законодавне власти, закони се доносе спорије али су за то темељније проучени и ближе народним потребама. У ванпарламентарним режимима нема парламента већ и иницијатива и законодавна техника и објављивање закона припадају једино и искључиво извршној власти. Услед тога присуствујемо веома обимном законодавном и уредбодавном раду који по квалитету далеко заостаје иза парламентарног рада. Настаје хипертрофија прописа у којима се је тешко снаћи, пошто се често не зна шта важи, а шта не важи, затим, финансиски закони са свима нефинансиским одредбама долазе да унесу још већу забуну у ово тешко стање, тако да се без сигурног регистра није више могуће снаћи у обиму закона и других обавезних прописа.

Г. Ненад Ђорђевић в. саветник београдског Државног правобраниоштва уочио је одавно потребу за оваквим прегледом — регистром закона и осталих прописа, па је раније издао систематски преглед истих до 31 децембра 1936 године закључно. Преглед који приказујемо односи се на законодавни период од 1 јануара 1937 године до 31 децембра 1940 год. дакле на последње три године. Овај период је веома значајан по наше законодавство јер се у њему присуствује потпуном исчезавању парламента и потпуном преласку законодавне власти на извршну власт (почев од 26 августа 1939 год.). Затим, у том периоду настаје нова организација Државе са Бановином Хрватском и законодавством које је тиме настало. Најзад, овај период карактерисан је све већом иницијативом и интервенцијом државне власти у привредним и приватно-правним односима грађанима што је требало такође нормирати с погледом на ратно стање у свету и поремећаје који су тиме изазвати.

У Предговору г. Ђорђевић се трудио да извесне нередовне појаве у нашем законодавству објасни, али не и да оправда. Тај Предговор ће корисно послужити као увод у саму материју. Он ће изазвати читаоца да размишља о законодавном раду извршне власти па и да донесе закључке који би можда били друкчији. Али

писац у Предговору није ни имао за циљ да критикује законодавство и начин његовог доношења, јер би то премашило намену дела, већ само да упутити на извесне појаве које су му као стручњаку пале у очи. Један детаљ даје јасну слику пишчеве мисли. Када г. Ђорђевић говори о исправкама и исправкама на исправку у законодавном раду, каже, да је „за њих тешко наћи извињење“. У истини, најбоља карактеристика законодавног рада за последње три године јесте и остаје систем исправки и исправки на исправку.

Сам технички рад је веома тежак. Он захтева прво утврђивање метода, затим класирање материјала и најзад, тачно и прецизно упућивање читаоца на Службене новине, годину, број и страну, односно, на посебна издања ако постоје и на односни пропис финансиског закона ако има везе са материјом. То је огроман посао који се може савладати само ако се води из дана у дан по систему шифа, уз непрестано и непрекидно контролисање.

И овај рад г. Ђорђевића мора се повољно оценити од наше стручне критике као што је то био случај и са ранијим радом. Он заслужује признање и учиниће неоцењене услуге свима онима који се њиме буду служили. Огроман посао тражења односних законских прописа биће знатно упрошћен ако се будемо служили овим одличним систематским прегледом нашег законодавства, којим се лако рукује с погледом на добру поделу материја, исцрпан садржај и прецизно упућивање на односе Службене новине, посебна издања ако постоје и финансиске законе који постоје у веома великом броју.

Д-р Видан О. Благојевић, адв.

Д-р Константин Тихомиров и Јован М. Јовановић: *Закон о државном саобраћајном особљу, објашњење* — пракса, споредно законодавство. Железничко законодавство св. 1. Друго прерађено и допуњено издање. Београд 1940, стр. 981.

У издању Библиотеке „Железничко законодавство“, као друго издање недавно је изашао из штампе Закон о државном саобраћајном особљу. Његови коментатори г. г. Д-р Константин Тихомиров и Јован М. Јовановић, уредници часописа *Наш саобраћај* и познати правни писци уложили су у ово издање све своје дугогодишње искуство и спрему, тако да се оно појављује у бољој систематици и опреми у опште од ранијег издања.

Овај Закон је у примени код великог броја лица, већином неправника. Он регулише веома сложене материје. Њега често примењују и управне власти и судови. Потребно је приказати ове материје стручно, а у исто време и популарно због многобројне неправничке публике, која се њиме користи, повезати их прегледно, упутити на односне законске прописе, често дати неповољну критику извесног законског прописа. Уз Закон је било потребно навести све измене, допуне, укидања и другог споредно законодавство, које Закон објашњава или допуњује. Све то упућује на озбиљност и тешкоћу замишљеног посла.

Коментатори су имали све то у виду када су горњи Закон опремили а друго његово издање у релативно кратком року најбољи је доказ о успеху овог потхвата. Како су у међувремену дошли нови прописи, објашњења, упутства, расписи, којима се Закон допуњује а често и мења и како је то требало објавити, то се друго издање појављује знатно допуњено и прилагођено новом стању. Са 47 других споредних закона и осталих прописа, Закон се појављује у виду Железничког зборника у коме је објављено све оно што је потребно знати из ове веома важне материје. Тек овако приказано ово законодавство налаже меродавним да приступе пречишћеном издању његовом како би се на аутентичан начин утврдили садашњи законски текстови.

Верујемо да ће Закон о државном саобраћајном особљу са споредним законодавством које га прати наићи у другом издању на исто тако добар пријем као што је био случај са првим издањем и да ће бити од користи свима онима који га буду употребљавали. Озбиљност рада, стручност и савесност коментатора заслужују овакву оцену.

Д-р Видан О. Благојевић, адв.

Преглед законодавства

Број 25-XII од 3 фебруара 1941 год.: 97) Уредба са законском снагом о уређењу и управљању Академске трпезе у Београду. — 98) Уредба о фонду за мелиорационе радове у сврху унапређења производње домаћег пиринча. — 99) Образац 1 (Уписник тумача) чл. 5 Уредбе о обрасцу заклетве, облику печата, обрасцу потврда о оверавању превода, уписнику, дисциплинској власти, дисциплинским кривицама и

казнама, случајевима престанка службе, тарифи о награди и трошковима за приватне и службене послове тумача, бр. 6550 од 24 јануара 1941 год. — 100) Програм о полагању државно стручног испита за лекаре, хемичаре и биологе. — 101) Упутства о руковању и располагању са готовином из „Особеног рачуна“ за израду и набавку објеката по решењу Министарског савета М. с. бр. 461 од 4 маја 1939 год. — 102) Овлашћење за регистровање увозника вештачких ђубрива, сумпора и модре галице. — 103) Укидање путног прелаза пруге Српске Моравице—Сушак. — 104) Исправка у Уредби о Осмом допунском споразуму уз Трговински уговор између Краљевине Југославије и Немачког Рајха.

Број 28-XIII од 6 фебруара 1941 год.: 105) Уредба о Органском статуту Међународног института за унификацију приватног права од 15 марта 1940 године, са Прелазним одредбама. — 106) Уредба о изменама и допунама Уредбе о скупном порезу на пословни промет бр. 16100/31 од 14 марта 1931 са свима њеним доцнијим изменама и допунама. — 107) Примена чл. 94 Правилника за извршење Закона о заштити индустријске својине на предмете изложене на загрбачном збору. — 108) Примена чл. 94 Правилника за извршење Закона о заштити индустријске својине на предмете изложене на сајмовима у Љубљани. — 109) Упутства у погледу врста, начина израде, места употребе и начина испитивања изолованих водова са смањеним процентом сирове гуме, као и водова изолованих папирном уместо гуменом изолацијом. — 110) Ранг разних стручних кола. — 111) Цене непросејаном и просејаном кукурузном брашну. — 112) Успостављање браника на прузи Загреб—Сушак.

Број 31-XIV од 10 фебруара 1941 год.: 113) Уредба о допуни Закона о државном правобраниоштву од 15 јула 1934 године. — 114) Правилник о употреби станова у зградама подигнутим, купљеним или узетим под закуп из калдрминских фондова. — 115) Допуна Правилника о наставним заводима и стручним школама чија сведочанства дају погодности о доказивању стручне спреме за занатске радње II бр. 13845/у од 21 априла 1934. — 116) Преглед државних расхода и прихода за месец децембар и за период април—децембар 1940 по буџету за 1940/41. — 117) Ослобођење од царине материја за ђубрење. — 118) Измене и допуне прописа Тар. бр. 400, 401 и 402. — 119) Заражене земље биљним болестима. — 120) Решење о преносу послова из надлежности Отсека за посредовање рада на Средишњу управу за посредовање рада. — 121) Решење о овлашћењу Средишње управе за посредовање рада, да издаје пословне књижице (легитимације) за извесне категорије радника и намештеника. — 122) Укидање царинског одељка Главне београдске царинарнице у Земуну и отварање Царинарнице I реда у истом месту. — 123) Исправка допуне чл. 33 Уредбе о Пензионском фонду поштара и пословача.

Број 31-XV од 11 фебруара 1941 год.: 124) Уредба о конвенцији између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске о коначном регулисању послова који се тичу задужбина Текелијанум и Ангелијанум и школа удружења „Јулијан“, потписаној у Будимпешти 28 јула 1939 год. — 125) Уредба о аутентичном тумачењу става 1 члана 6 Уредбе о изменама законских прописа који се односе на припадности државних пензионера М. с. бр. 319 од 8 марта 1940. — 126) Уредба о допунском снабдевању војних лица у мобилном и ратном стању предметима животних потреба. — 127) Ослобођења 12.000 тона шећера од плаћања царинских дажбина. — 128) Објашњење чл. 1 Уредбе о снабдевању становништва и војске хлебом. — 129) Правилник за извршење Уредбе о образовању фонда за додељивање награда органима финансијске управе за успешан рад на разрезу и наплати порезе. — 130) Наредба о изменама и допунама Наредбе о контроли увоза памука, памучног предива и fiосса w. w. бр. 52.947 од 29 октобра 1940. — 131) Право регистрације увозника каучука непрерађеног и пречишћеног, гума за аутомобилске точкове, цеви и омотача за пнеуматике. — 132) Допуна чл. 38 Правилника за сместишта течног горива. — 133) Одлука којом се овлашћује Одјел за обрт, индустрију и трговину Банске власти Бановине Хрватске у Загребу, да у име Дирекције за спољну трговину региструје сирове и суве коже. — 134) Исправке.

Број 33-XVI од 12 фебруара 1941 год.: Уредба о конвенцији између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске о ваздушној пловидби, закљученој и потписаној у Будимпешти 10 новембра 1939 године. — 136) Измене Правилника за извршење Закона о организацији финансијске контроле. — 137) Пропис при превозу ратног материјала страних држава преко територије Краљевине Југославије са списком ратног материјала. — 138) Распис царинарницама о начину рада са тилом бобинама и њима сличним тканинама. — 139) Укидање извозне царине на даске, штафле, жиоке и летве.

Број 34-XVII од 13 фебруара 1941 год.: 140) Уредба о преносу на Бановину Хрватску одговарајућег дела државних фондова који се односе на послове пренете у надлежност Бановине Хрватске, као и будућих прихода тих фондова. — 141) Исправка у Изменама и допунама у Таксеном и пристојбинском правилнику, Одељење пореза бр. 1132 од 10 јануара 1941, објављеним у „Службеним новинама“ од 11 јануара 1941.

Број 36-XVIII од 15 фебруара 1941 год.: 142) Уредба о изменама и допунама Уредбе о мељави и хлебу. — 143) Уредба о исплатама припадљивости бановинских платеджника у мобилном и ратном стању. — 144) Уредба о проширењу важности прописа § 23 Финансијског закона за 1938/39 на радове Данске групе „Хојгард и Шулиц“ а. д. и Кампсак а. д. из Копенхагена за Дунавско коло јахача „Кнез Михаило“ у Београду. — 145) Наредба о мерама, које се имају предузимати у циљу сузбијања и угушивања заразне болести зване „заразна узетост свиња“ (ичинска или тешинска болест) Менингоенцефаломиелитис елзоотикс суум са Упуством за распознавање и предохрану заразне узетости свиња. — 146) Наредба о изменама и допунама Наредбе о контроли увоза угљена, кокса и брикета из Т. бр. 169/1, 2, 3, 4 и 5 царинске тарифе бр. 1171 од 10 јануара 1941 године. — 147) Допуна упуства М. г. бр. 3086/40. — 148) Исправка у Уредби о обрасцу заклетве, облику печата, обрасцу потврда о оверавању превода итд. тумача. — 149) Исправка у Уредби о ликвидацији Југословенског Феникса и уступање његове имовине.

Број 37-XIX од 17 фебруара 1941 год.: 150) Правилник о дужностима и правима школских власти, слушаца и осталог школског особља и њихових службених односа. — 151) Правилник о дисциплинским одредбама у школи за телесно васпитање у Београду. — 152) Расподела контингената шпирита на пољопривредне и индустријске фабрике шпирита. — 153) Максимирање цена памучном предиву.

Број 39-XX од 19 фебруара 1941 год.: 154) Уредба о изменама и допунама § 8 Закона о устројству социјалне и здравствене управе. — 155) Правилник о дозволама за употребу и о Техничко-научном прегледу речних пловних објеката. — 156) Правилник о прибору (инвентару) речних пловних објеката. — 157) Правилник о најмањем броју посаде на речним пловним објектима. — 158) Правилник о највећем броју путника и количине робе на речним пловним објектима за превоз путника. — 159) Правилник о Сточарском фонду Управе града Београда. — 160) Правилник о измени и допуни Правилника о броју и врсти мерила и справа за мерење које морају имати угоститељске радње. — 161) Правилник о уређењу мушког и женског одељења школе и школског интерната. — 162) Измена ст. 2 чл. 2 Правилника о ревизији картелних споразума. — 163) Наредба о расподели сирове коже. — 164) Пуномоћија за пријем припадљивости службеника који се налазе на војној дужности или осуству по званичном послу, не подлеже такси. — 165) Максимирање цена хлебу. — 166) Максимирање цена пераћем сапуну.

Број 40—XXI од 20 фебруара 1941 год.: 167) Уредба о конвенцији о подјели јавног дуга бивше покрајине Далмације те о систематизацији и о подјели покрајинских фондова „пољодјелске побољшице“ и „опћински зајам“, са прилозима I и II, закљученој и потписаној у Сплиту 14 јуна 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 168) Уредба о конвенцији о систематизацији и подјели „Покрајинског земљишновересијског завода, Краљевине Далмације“ закљученој и потписаној у Сплиту 14 јуна 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 169) Уредба о конвенцији о систематизацији Трговачке и Нодарске коморе у Задру, Лекарске коморе у Сплиту, Которске господарске задруге у Задру, те грађевне задруге концесијонираних обрта у Задру, закљученој и потписаној у Сплиту 10 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 170) Уредба о конвенцији о подели имовине бивше политичке опћине Задар, са прилозима I и II, закљученој и потписаној у Сплиту 10 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 171) Уредба о конвенцији за систематизацију Далматинских свјетовних задужбина, са прилозима 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 и 13 закљученој и потписаној у Сплиту 11 септембра 1926 године, између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 172) Уредба о конвенцији за систематизацију и подјелу имовине бивше покрајине Далмације те „Покрајинске оакудичне закладе“, са прилозима I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, закљученој и потписаној у Сплиту 12 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 173) Уредба о конвенцији за систематизацију имовинских интересов бивших дежел Крањске ин Горишке тер Градишке, јуридикних осеб јавнега права

ки со извршувале своје функции на оземљу згорај именованих дежел ин гледи служностних правиц, ки се нашајо на омењене дежеле, с прилогами А. Б. ин Ц. закључени ин потписани в Бенетках 18 јулија 1939 мед Краљевино Југославијо ин Краљевино Италијо.

Број 40—XXI—А од 20 фебруара 1941 год.: 174) Уредба о командантским течајевима. — 175) Примена Уредбе о контроли цена на животне намирнице, пољопривредне и индустријске производе као и на све остале екстрате који произилазе из ових грана. — 176) Упутство Уреда за контролу цена за спровођење „Наредбе о расподели сирове коже“.

Број 45—XXII од 26 фебруара 1941 год.: 177) Уредба о уговору о трговини и пловидби између Краљевине Југославије и Републике Словачке, закљученом и потписаном у Београду 3 августа 1940 године. — 178) Уредба о ветеринарској конвенцији између Краљевине Југославије и Словачке Републике, са прилозима А. и Б. и завршним протоколом, закљученој и потписаној у Београду 3 августа 1940 год. — 179) Уредба о додатку уз уговор о трговини и о пловидби између Краљевине Југославије и Краљевине Грчке од 2 новембра 1927 године, закљученом и потписаном у Београду 18 јула 1940 године. — 180) Нове поштанске таксе. — 181) Објашњење § 78 Закона о шумама. — 182) Исправка упутства Мин. грађевина бр. 1998.

Нове књиге

- Prof. J. M. PÉRITCH: *L'état, le droit international et la paix*, Athènes 1940, extrait des „Mélanges Streit“, II.
- Prof. Dr. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Federativna Evropa in federativna Jugoslavija*, Ljubljana 1940, str. 7.
- Prof. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Ustanova naglavice kod diobe u srpskom agrarnom pravu*, Posebni otisak iz „Ekonomista“, br. 7—8, Zagreb 1939, str. 8.
- Д-р х. к. ЖИВОЈИН М. ПЕРИЋ: *Југословенска савезна држава*, прештампано из „Правне мисли“, Београд 1940, стр. 10.
- Dr. h. c. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Životni prostor*, preštampano iz „Pravne misli“, Beograd 1940, str. 15.
- Prof. Dr. RUDOLF SAJOVIC: *O izterjevanju in odmeri advokatskih stroškov*, posebni otisak iz „Pravosuda“ za 1940, br. 6—8, Beograd 1940, str. 18.
- Prof. ALEKSANDER MAKLECOV: *Interpretacija kazenskoga zakona v jugoslovenski sodni praksi*, poseban otisak iz Rasprav akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, Ljubljana 1941.
- Д-р КОНСТАНТИН ТИХОМИРОВ и ЈОВАН М. ЈОВАНОВИЋ: *Закон о државном саобраћајном особљу*, објашњења — пракса — споредно законодавство, Београд 1940, стр. 891.
- ЈОВАН М. ЈОВАНОВИЋ и д-р КОНСТАНТИН ТИХОМИРОВ: *Зборник прописа финансиско-економске службе*, Београд 1939, стр. 651.
- ДРАГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ: *Учитељи енергије*, књига прва, Београд 1940, стр. 150.
- MIRKO KUS - NIKOLAJEV: *Lenjin, Trocki, Staljin*, Zagreb 1941, izdanje „Nove Evrope“, str. 78.
- Д-р ВИДАН О. БЛАГОЈЕВИЋ: *Неколико напомена по питању грађанске одговорности*, Београд 1940, стр. 24. — *Значај и примена § 369 ГРПП*, посебан отисак из „Архива за правне и друштвене науке“ за новембар 1940 год., стр. 4. — *Nasledivanje kod zadužbina*, poseban otisak iz „Pravosuda“ za 1940 god., br. 9—10, str. 10.
- Проф. ЉУБОМИР МАШТРОВИЋ: *Социјално и политичко учење Стјепана Радића у изворној речи*, Београд 1940, стр. 86.
- Д-р ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ: *Основна питања федералне државе*, Београд, Библиотека политика и друштво, стр. 189.
- Арх. ИВАН М. ЗДРАВКОВИЋ: *Модерна архитектура и њен социјални значај*, Београд, Библиотека политика и друштво, стр. 45.
- АЛЕКСА МАТАНОВИЋ: *Уједињење Црне Горе са Србијом*, Библиотека политика и друштво, Београд, стр. 37.